

PRAVNA HRONIKA

Pravna hronika | Broj 8 | Godina 4 | Decembar 2018. godine

IZLAZI DVA PUTA GODIŠNJE

Teme broja:

Posebne istražne radnje

Novine u sudskoj praksi Evropskog suda
za ljudska prava

Standardi objavljivanja i izvještavanja
o sudskoj praksi

PRAVNA HRONIKA

IMPRESUM:

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA

Aida Trožić

UREDNIŠTVO

Biljana Braithwaite, Milan Tegeltija,
Aida Trožić, Marija Jovanović, Vera Bjelogrić

SARADNICI

Edin Čengiđ, Tomislav Čavić, Adela Čomić,
Velimir Delovski, Ermina Dumanjić,
Catharina Harby, Emira Hodžić,
Šeila Imamović-Brković, Zlatan Kavazović,
Biljana Kujundžić, Vaso Liaki, Tanja Miletić,
Nuala Mole, Ivanka Mrkonjić,
Sevima Sali-Terzić, Almir Tabaković,
Elma Veledar-Ārifagić

DIZAJN

Kliker Dizajn - Marko Milićević

LEKTURA I KOREKTURA

Maja Āndrić

IZDAVAČI

Visoko sudsko i tužilačko vijeće
Bosne i Hercegovine
The AIRE Centre

Izdavanje ovog časopisa je finansirala Vlada
Ujedinjenog Kraljevstva. Međutim, u njemu
izneseni stavovi ne odražavaju nužno politiku
Vlade Ujedinjenog Kraljevstva.

Poštovani čitatelji,

pred vama se nalazi osmi broj časopisa *Pravna hronika*. U ovom broju predstavljamo vam članke posvećene novom razvoju sudske prakse u prvom dijelu 2018. godine, počevši s praksom Suda Europske unije i Europskog suda za ljudska prava.

Članci sadrže zanimljive slučajeve kojima se bavio Sud Europske unije iz domena prava radnika, zaštite financijskih podataka i slobode kretanja, dok praksa Europskog suda za ljudska prava predstavlja izbor presuda relevantnih za regiju Zapadnog Balkana u odnosu na članak 6, pravo na pravično suđenje, članak 1 Protokola 1, pravo na mirno uživanje imovine, članak 8, pravo na poštovanje doma i privatnog života, članak 5, pravo na slobodu i sigurnost, članak 1 Protokola 7, proceduralne zaštitne mjere u vezi s protjerivanjem stranaca i članak 3, zabrana mučenja. Posebna pažnja je data slučajevima u odnosu na Bosnu i Hercegovinu: *Vrhbosanska nadbiskupija protiv Bosne i Hercegovine* i *Salihović protiv Bosne i Hercegovine*.

Pored prakse europskih sudova, s posebnim zadovoljstvom objavljujemo i najnoviju praksu najviših sudova u Bosni i Hercegovini, prema izboru pravosudnih institucija: Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Suda Bosne i Hercegovine, Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, Vrhovnog suda Republike Srpske, te Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Ovaj broj smo odlučili posvetiti borbi protiv organiziranog kriminala i korupcije te smo se u tom kontekstu bavili pitanjem korištenja posebnih istražnih radnji. Zaseban članak je posvećen posebnim istražnim radnjama u Odluci Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U-5/16 i Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, te porukama druge godišnje konferencije Pravosudnog foruma Bosne i Hercegovine. Drugu godišnju konferenciju na temu „Posebne istražne radnje“ su organizirali AIRE Centar (Advice on Individual Rights in Europe) i Ustavni sud Bosne i Hercegovine, kao suorganizatori, u saradnji s Visokim sudskim i tužilačkim vijećem Bosne i Hercegovine, u okviru Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu, i Ženevskim centrom za demokratsku kontrolu oružanih snaga (DCAF).

Sudska praksa, njezina dostupnost i pitanje ujednačenosti su bili vodeći razlozi kreiranja časopisa *Pravna hronika*. Inače, časopis je nastao u okviru projekta s ciljem unapređenja kvaliteta pravosuđa i jačanja vladavine prava u Bosni i Hercegovini za europske integracije, kojeg sprovodi AIRE Centar, a financiran je od strane Ministarstva vanjskih poslova Ujedinjene Kraljevine. U ovom broju se bavimo pitanjem standarda objavljivanja i izvještavanja o sudskoj praksi, te objavljujemo članak koji obuhvataju mišljenje Europskog konsultativnog vijeća sudija (CCJE), kao i primjere i praksu objavljivanja sudske prakse u zemljama Zapadnog Balkana.

Dva članka ovog broja *Pravne hronike* se bave pitanjem edukacije nosilaca pravosudnih funkcija, i to kreiranjem Programa stručnog usavršavanja i početne obuke sudija i javnih tužilaca u 2019. godini i programskom edukacijom nosilaca pravosudnih funkcija u 2019. godini.

U nadi da će vas i ovaj broj *Pravne hronike* podstaći na dalje istraživanje o razvoju prava i pravosuđa, želimo vam ugodno čitanje.

Redakcija *Pravne hronike*

Koncept

Časopis *Pravna hronika* je osmišljen u cilju podizanja svijesti o razvoju sudske prakse i ljudskim pravima, a namijenjen je sudijama, tužiocima, advokatima i ostalim pravnim stručnjacima širom zemlje. Pravnici u BiH se putem ovog časopisa mogu upoznati s novinama u zakonodavstvu i relevantnoj praksi domaćih sudova, kako na državnom, tako i na nivou entiteta.

Pravna hronika, pored toga, sadrži pregled ključnih novina u praksi ESLJP-a i Suda Evropske unije relevantnih za BiH. Časopis se usredsređuje na kretanja u zakonodavstvu i na praksu domaćih sudova i ESLJP-a, kao i na praksu Suda EU relevantnu za BiH, te nastoji čitaoce upoznati s najnovijim i najznačajnijim novinama u ovoj oblasti.

Izdavanje ovog časopisa ima za cilj i unapređenje primjene EKLJP-a u BiH, te doprinos rješavanju konkretnih problema utvrđenih u dijelovima Izvještaja o napretku u kojima se Evropska komisija bavi reformama pravosuđa i vladavinom prava.

Časopis također služi kao produžetak redovne obuke koju provode nadležne institucije. *Pravna hronika* je osmišljena kao pravni informativni časopis koji uređuju pravni eksperti Bosne i Hercegovine. Eksperti Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH i AIRE Centra pružaju aktivnu podršku razvoju ovog časopisa.

U cilju osiguravanja samoodrživosti časopisa autori članaka su pravni savjetnici Ustavnog suda BiH, Suda BiH, Vrhovnog suda Federacije BiH, Vrhovnog suda Republike Srpske, te Apelacionog suda Brčko distrikta BiH. Povremeni saradnici časopisa su i drugi pravni stručnjaci i profesori prava. Angažman domaćih stručnjaka je od presudnog značaja za samoodrživost ovog časopisa jer on prije svega ima za cilj da bude u službi potrebe za kontinuiranom edukacijom pravnika iz Bosne i Hercegovine.

Pravna hronika se objavljuje dva puta godišnje.

Sadržaj

Predgovor.....	3
Koncept	4
Novine u sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na države Zapadnog Balkana	6
Novine u jurisprudenciji Ustavnog suda Bosne i Hercegovine	18
Novine u jurisprudenciji Suda Bosne i Hercegovine	23
Novine u jurisprudenciji Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine.....	30
Novine u jurisprudenciji Vrhovnog suda Republike Srpske.....	36
Novine u jurisprudenciji Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine	43
Druga godišnja konferencija najviših sudova u Bosni i Hercegovini na temu „Posebne istražne radnje“	48
Pregled aktualnih odluka Suda Europske unije za prvu polovicu 2018. godine.....	50
Standardi objavljivanja i izvještavanja o sudskoj praksi, s akcentom na zemlje regiona.....	58
Kreiranje programa stručnog usavršavanja i početne obuke sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj u 2019. godini	64
Programska edukacija nosilaca pravosudnih funkcija u Centru za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH u 2019. godini.....	67
Posebne istražne radnje u Odluci Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U-5/16 i Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine	70
Lista korištenih skraćenica	74

Novine u sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na države Zapadnog Balkana

Pripremio: AIRE Centar

Uvod

U ovom dijelu *Pravne hronike* bit će predstavljen izbor presuda Evropskog suda za ljudska prava. Član 6, pravo na pravično suđenje, još uvijek je jedan članova na koje se najčešće poziva u predmetima u regionu, kao i član 1 Protokola 1, pravo na mirno uživanje imovine. Član 8, pravo na poštovanje doma i privatnog života, također se pojavljuje u više ovih presuda, kao i član 5, pravo na slobodu i sigurnost. Postoje i predmeti koji se tiču člana 1 Protokola 7, proceduralnih zaštitnih mjera u vezi s protjerivanjem stranaca, i člana 3, zabrane mučenja.

U nastavku ćemo detaljnije pogledati šest odabranih predmeta s ESLJP-a. Predmeti su iz regiona i relevantni su za sudsku praksu sudova u BiH: *Hoti protiv Hrvatske*, *Ljatifi protiv Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije*, *Benedik protiv Slovenije*, *Zubac protiv Hrvatske*, *Selami i drugi protiv Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije*, *Vrhbosanska Nadbiskupija protiv Bosne i Hercegovine* i *Salihić protiv Bosne i Hercegovine*. Ovaj prilog će nam pružiti sažetak činjenica i odluka ESLJP-a, kao i stručni komentar za svaki pojedini slučaj.

PRESUDA U SLUČAJU HOTI protiv HRVATSKE

(predstavka br. 63311/14)

26. april 2018.

Činjenice i odluka

Podnosilac predstavke, g. Bedri Hoti, rođen je na Kosovu 1962. godine i ima albansko porijeklo. Godine 1960. roditelji podnosioca predstavke napustili su Albaniju kao političke izbjeglice i nastanili se na Kosovu, gdje im je odobren status izbjeglica. Godine 1979., u dobi od sedamnaest godina, podnosilac predstavke se preselio u Hrvatsku.

Nakon selidbe, podnosilac predstavke je podnio zahtjev za stalni boravak u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji 1987. godine koji mu nije odobren.

Zatim, po raspadu Jugoslavije, podnio je zahtjev za hrvatsko državljanstvo 1992. godine. Vlasti su ga uvjeravale da će, ako se odrekne albanskog državljanstva, biti uspješan u toj prijavi. Kako nije imao albansko državljanstvo, podnosilac predstavke je podnio zahtjev za hrvatsko državljanstvo, što je odbijeno iz razloga što nije imao prebivalište u Hrvatskoj u neprekidnom periodu od pet godina.

Nakon što je iscrpio pravne lijekove u ovom predmetu, podnosilac predstavke je podnio zahtjev za stalni boravak u Hrvatskoj, koji je ponovo odbijen; ovoga puta, jer nije imao trogodišnje neprekidno zaposlenje u Hrvatskoj, uprkos činjenici da je bio kontinuirano zaposlen između 1986. i 1989. godine, osim perioda od petnaest dana.

Nakon što je pravne lijekove ponovo iscrpio, podnosiocu predstavke je dozvoljeno da ostane u

Hrvatskoj na osnovu privremenih boravišnih dozvola izdatih iz humanitarnih razloga.

Međutim, u 2014. godini njegova molba za produženje godišnjeg boravka je odbijena jer nije mogao da obezbijedi važeću putnu ispravu, uprkos činjenici da je nije posjedovao i nije mogao da dobije takav dokument.

Nakon odbacivanja njegovih prvobitnih žalbi, podnosilac predstavke se žalio u skladu s članom 8 (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) EKLJP-a Evropskom sudu za ljudska prava iz razloga što nije imao efektivnu mogućnost regulisanja boravišnog statusa u Hrvatskoj, što je dovelo do nesigurnosti. Sud je naveo da, iako nije iscrpio domaće pravne lijekove, žalba podnosioca predstavke u vezi s nemogućnosti da uredi svoj status te pitanja koja se tiču iscrpljivanja domaćih pravnih lijekova treba da se pridruže ispitivanju merituma predmeta. Sud je priznao da je podnosilac predstavke bio bez državljanstva i da je, iako je uživao privatni život u Hrvatskoj, nesposobnost da uredi svoj status djelovala negativno na njegov privatni život. Sud je utvrdio da su vlasti zauzele suviše formalistički stav u pristupu prema predstavci podnosioca predstavke u vezi sa stalnim prebivalištem i da nikada nisu cijenile da mu se odobri boravak na osnovu „posebnih ličnih razloga“, iako je to bilo dopušteno prema domaćem zakonu. Čak i ako je podnosilac predstavke produžavao svoj privremeni boravak, neusaglašeno postupanje ministarstva u vezi s ranijim produženjima, te posebne karakteristike i privatna životna situacija podnosioca predstavke, značili su da to ne bi imalo stvarnog efekta na izgledu podnosioca predstavke da efikasno uredi boravišni status u Hrvatskoj.

Sud je dosudio podnosiocu predstavke iznos od 7.500 eura u pogledu naknade nematerijalne štete i 3.000 eura u pogledu troškova i izdataka.

Komentar

Ovaj slučaj, zajedno s onim Ljatifija koji je također objavljen u ovom broju *Pravne hronike*, pokreće različita ali uporediva pitanja o bezbjednom zakonitom boravku etničkih Albanaca s Kosova u državama koje su bile nekad sastavne republike SFRJ. O njima je odlučilo Vijeće u skoro identičnom sastavu nakon vijećanja istog dana. Presude su donesene u razmaku od tri sedmice.

Raspad bivših saveznih republika kao što su SFRJ, Sovjetski Savez i Čehoslovačka izazvao je mnoge probleme kako za pojedince, tako i za Sud. Veliko vijeće je već imalo prilike da ispita ova pitanja u vezi s „brisanjem“ građana bivše SFRJ iz registra u Sloveniji (vidi: *Kurić protiv Slovenije*^[1]).

Hoti protiv Hrvatske se odnosi na privatni život iz člana 8. Gospodin Hoti je Albanac koji je rođen na Kosovu (tada SFRJ). Njegovi albanski roditelji pobjegli su od režima Hoxha 1960. godine te im je SFRJ prepoznala i dala status izbjeglica. U njegovom izvodu iz matične knjige rođenih nije bilo navoda o državljanstvu. Kao tinejdžer se preselio u Hrvatsku, koja je u to vrijeme bila republika u sastavu SFRJ, a od tada je živio u istom gradu – to jest, više od četrdeset godina. Godine 1991. Hrvatska je proglasila nezavisnost i prekinula svoje veze sa SFRJ. Gospodina Hotija Hrvatska je regrutovala da obavlja civilnu službu za državu u toku trajanja neprijateljstava. Proteklih četrdeset godina dokazalo je istoriju birokratske konfuzije i kontradiktornosti o njegovom stvarnom državljanstvu, boravišnom statusu i pravu da podnese zahtjev za hrvatsko državljanstvo, s takvim ishodom da je njegova situacija u vrijeme presude i dalje bila nesigurna i time pokrenula pitanja iz člana 8. Ne čini se da se od njega tražilo da napusti zemlju. Do momenta potvrđivanja njegovog statusa i dužine boravka spriječen je da putuje ili koristi slobodu prema EU Direktivi o dugoročnom boravištu i da se kreće po EU.

[1] *Kurić i drugi protiv Slovenije*, presuda Velikog vijeća od 26. juna 2012.

Konvencija ne sadrži izričitu odredbu koja se odnosi na pravo na dozvolu boravka ili na sticanje određenog državljanstva, a slučajevi kao što su ovi se obično razmatraju prema odredbama o privatnom životu iz člana 8. Ovaj član štiti pravo da se uspostave i razvijaju odnosi i neki aspekti društvenog identiteta. Ukupnost društvenih veza između migranata i zajednice u kojima žive predstavlja dio tog koncepta privatnog života.

Važno je napomenuti da je Sud u predmetu *Hoti* ponovio stav koji je u Kuriću istakao, da stranac koji boravi u jednoj zemlji može da nastavi da živi u toj zemlji – zakonito – bez nužnog sticanja državljanstva. Faktori koji su naveli Sud da zaključi da je član 8 prekršen odnose se na neuspjeh hrvatskih sudova da uzmu u obzir pitanja privatnog života u slučaju podnosioca predstavke koja su bitna za osiguranje kvaliteta njegovih prava na boravak.

PRESUDA U SLUČAJU LJATIFI protiv BIVŠE JUGOSLOVENSKE REPUBLIKE MAKEDONIJE

(predstavka br. 19017/16)

17. maj 2018.

Činjenice i odluka

Podnositeljica prijave je državljanka Srbije, gospođa Gjilizare Ljatifi, koja je 1999. godine napustila Kosovo sa svojom porodicom i otišla za Skoplje, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija (BJRM). Tamo su im vlasti dale status azilanta i boravišnu dozvolu koja je produžavana svake godine do 2014. Godine 2014. njen status azilanta je prekinut iz razloga nacionalne sigurnosti. Podnositeljica predstavke je osporila tu odluku iz razloga što nije bilo dokaza da je predstavljala prijetnju nacionalnoj sigurnosti i da joj nikad nije pružena prilika da osporava bilo kakve dokaze. Njena žalba je odbijena, pri čemu je sud naveo da je, iako to nije vidio, Ministarstvo unutrašnjih poslova posjedovalo povjerljivu pismenu obavijest Agencije za bezbjednosti i kontraobavještajne poslove koja je sadržavala informaciju o tome da je podnositeljica predstavke prijetnja nacionalnoj sigurnosti. Njena druga žalba je ponovo odbijena, a sud je utvrdio nevažnim to da povjerljiva obavijest nije dostavljena podnositeljici predstavke.

Podnositeljica predstavke se žalila ESLJP-u prema članu 1 Protokola 7 (proceduralne garancije u vezi s protjerivanjem stranaca) EKLJP-a kako nije bilo dokaza da ona predstavlja prijetnju nacionalnoj sigurnosti te da joj nije data mogućnost da se brani. Sud je presudio da podnositeljica predstavke mora biti u stanju da ospori tvrdnju izvršnih vlasti da predstavlja prijetnju nacionalnoj sigurnosti, a nezavisni organ ili sud mora biti u stanju da reaguje u slučajevima kada pozivanje na „nacionalnu sigurnost“ nema razumnu osnovu u činjenicama ili je bilo suprotno zdravom razumu i proizvoljno, ili je bilo nezakonito.

Vlasti nisu pružile nikakve činjenice domaćim sudovima kojima bi potkrijepile navod o tome da podnositeljica predstavke predstavlja prijetnju nacionalnoj sigurnosti i nikad nisu pojasnile značaj očuvanja povjerljivosti tajne poruke. Sudu jeste naknadno dostavljena velika redigovana verzija tajne liste, ali dok je tvrdila da je podnositeljica predstavke znala i podržala izvršenje višestrukih krađa i akata prikrivanja, nije sadržavala indikaciju o broju ili identitetu uključenih osoba ili odnosu podnositeljice predstavke s njima.

S obzirom da podnositeljica predstavke nije bila u mogućnosti da adekvatno izloži svoj slučaj pred domaćim sudovima, a sudovi nisu detaljno ispitali tvrdnju vlasti da je podnositeljica predstavke predstavljala rizik nacionalne sigurnosti, došlo je do kršenja Konvencije.

Sud je utvrdio da podnositeljici predstavke treba da se isplati 2.400 eura na ime nematerijalne štete, te iznos od 1.600 eura na ime troškova i izdataka.

Komentar

Ovaj slučaj treba čitati zajedno sa slučajem *Hoti protiv Hrvatske*, koji je također objavljen u ovom broju *Pravne hronike*. Oba slučaja se odnose na različita ali uporediva pitanja o boravištu u državama koje su bivše republike SFRJ. Sud u Strazburu je odluke donio isti dan u skoro identičnom sastavu Vijeća.

Ljatifi protiv BJR se odnosi na albansku porodicu koja je s Kosova prebjegla u BJR 1999. godine. Podnositeljici predstavke je dodijeljen azil u BJR i u vrijeme donošenja presude Suda boravila je tamo već dvadeset godina – od svoje osme godine. Bila je u stabilnoj vezi, imala troje djece koja su makedonski državljani. Petnaest godina od dolaska podnositeljici predstavke je oduzet azil i naloženo joj je da napusti teritoriju. Istaknuto je da predstavlja prijetnju nacionalnoj sigurnosti, ali detalji nisu izneseni.

Žalbe je podnijela u skladu s članom 6. Sud nije raspravljao o svojoj sudskoj praksi o neprimjenjivosti člana 6 na takva pitanja, već je umjesto toga izabrao da slučaj razmotri u svjetlu člana 1 Protokola 7, u vezi s kojim je utvrdio povredu.

Odluke o nacionalnoj sigurnosti često dolaze pred Sud koji je nedavno postavio važeće principe u najnovijem slučaju Velikog vijeća *Regner protiv Češke Republike*.^[2]

Odvojena mišljenja dvojice sudija pokrenula su značajna pitanja. Sudija Sicilianos (Grčka) je objasnio razloge za stanovište (većine) da je, iako protjerivanje nije bilo izvršeno, postojala povreda odredbe Konvencije. Naglasio je da se (suprotno protjerivanju prema članu 3), član 1 Protokola 7 odnosi na proces, a ne na suštinu. Sudija Eicke je (Ujedinjeno Kraljevstvo), s druge strane, stava da se pitanjima trebalo pristupiti na drugačiji način i da je utvrđenje trebalo biti uslovno, tj. to da je podnositeljica predstavke bila – ili je trebala biti – protjerana na osnovu manjkavog postupka ukazuje na to da je bilo (ili bi došlo do) kršenja člana 1 Protokola 7.

PRESUDA U SLUČAJU BENEDIK protiv SLOVENIJE

(predstavka br. 62357/14)

24. april 2018.

Činjenice i odluka

Podnosilac predstavke, Igor Benedik, državljani je Slovenije. Godine 2006. švicarska policija je obavijestila slovenačku policiju o IP adresi koja se koristila za dijeljenje fotografija i videa dječje pornografije. Slovenačka policija je zatražila od lokalnog pružaoca internet usluga da joj se dostavi podatak o korisniku kojem je dodijeljena ta IP adresa. Internet kompanija je dostavila tražene informacije. Policija je opravdala takav zahtjev i naknadno korištenje ove informacije shodno odredbi Zakona o krivičnom postupku. Ova odredba je omogućavala policiji da zatraži informaciju od pružaoca usluga elektronskih komunikacija o korisniku određenih sredstava elektronske komunikacije čiji podaci nisu bili raspoloživi u relevantnom registru podataka. Naknadno je policija zatražila izdavanje sudskog naloga za pristup tim podacima podnosioca predstavke. Utvrđeno je da je podnosilac predstavke preuzimao dokumente s dječjom pornografijom te je formalno stavljen pod istragu. Godine 2008. osuđen je za krivično djelo prikazivanja, proizvodnje, posjeda i distribucije dječje pornografije.

[2] *Regner protiv Češke Republike*, presuda Velikog vijeća od 19. septembra 2017.

Podnosilac predstavke se bezuspješno žalio tri puta, te konačno i pred Ustavnim sudom. Podnosilac predstavke je tvrdio da je policija nezakonito pribavila podatke o njegovom identitetu, s obzirom da nije imala sudsku naredbu kojom bi se omogućio pristup informacijama o IP adresi o kojoj je riječ. Ustavni sud je našao da je takva informacija, u načelu, zaštićena ustavnim garancijama o privatnosti podataka – ali da se podnosilac predstavke odrekao prava na takvu zaštitu otkrivajući svoju adresu i sadržaj svoje komunikacije na mreži na kojoj se vrši razmjena dokumenata.

Pozivajući se na član 8 (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života), podnosilac predstavke se žalio Evropskom sudu za ljudska prava navodeći da je policija pribavila informacije o njemu na proizvoljan način. Sud je, prije svega, naveo da identitet podnosioca predstavke i njegove aktivnosti na internetu potpadaju pod opseg člana 8 i da, iako su aktivnosti policije imale temelj u domaćem zakonu, ovaj zakon nije pružio dovoljno zaštitnih garancija protiv zloupotrebe. Sudski nalog je morao biti neophodan za inicijalni zahtjev za dostavljanje informacija kako bi zakon bio u skladu s pravom na privatnost prema Konvenciji. Također, nije bilo drugih garancija protiv zloupotrebe podataka ni kada su prikupljeni podaci kao ni nezavisne kontrole policije u vezi s prikupljanjem podataka. Stoga aktivnosti policije nisu bile u skladu sa zakonom i došlo je do povrede člana 8. Sud je smatrao da je utvrđenje povrede prava dovoljna satisfakcija za bilo kakvu štetu koju je pretrpio podnosilac predstavke.

Komentar

Odavno je utvrđeno da široki pojam „privatnog života“ pokriva različite vrste ličnih podataka, ali ovo je prvi slučaj u kojem Sud ispituje pitanja vezana za privatnost u vezi s „podacima u prometu“ koji se odnose na određenu vrstu adrese internet protokola (IP), jedne dinamičke IP adrese. Sud se nije udubio u ispitivanje prava na privatnost u odnosu na „podatke u prometu“ u eri interneta generalno, niti je morao analizirati šta spada u ovu kategoriju, niti je odredio koja bi bila razlika u njegovoj analizi da je veza uspostavljena preko statičke IP adrese. Umjesto toga, Sud se fokusirao na ono što je bilo neophodno u svjetlu konkretnog slučaja, naime, na pitanje da li je korisnik interneta koji se povezuje s vanjskim svijetom putem dinamičke IP adrese imao razumno očekivanje privatnosti u odnosu na svoj identitet. Sud je u prošlosti aludirao na anonimnost interneta prilikom ispitivanja drugih pitanja. Ovaj slučaj u kojem je očekivanje privatnosti u vezi s anonimnošću na internetu je, međutim, u epicentru ispitivanja Suda.

Na osnovu prethodne sudske prakse, Sud je lako zaključio da informacije o pretplatniku, koje je identifikovao pružalac internet usluga (ISP) putem pristupa nezavisno prikupljenim sadržajima u vezi s njegovom dinamičkom IP adresom, spadaju u kategoriju ličnih podataka. Kriterij je bio prepoznatljivost korisnika interneta; ovo je u skladu s definicijom ličnih podataka iz Konvencije iz 1981. godine kao „bilo koja informacija koja se odnosi na identifikovanu ili osobu koja se može identifikovati“, koju je Sud već usvojio u svojoj prethodnoj sudskoj praksi^[3].

Veliki dio naknadne analize Suda vezan je za pitanje da li određeni korisnik interneta može imati „razumno očekivanje privatnosti“ u odnosu na svoj identitet. Ovaj koncept je u prošlosti služio kao kriterij u procjeni pitanja privatnosti iz člana 8. U ovom predmetu Sud je zaključio da je *online* aktivnost korisnika nosila sa sobom visok stepen anonimnosti od kojeg potiče razumno očekivanje privatnosti. Ovo očekivanje ne zavisi od bilo kakvih pokušaja korisnika da sakrije, ako je moguće, svoju dinamičku IP adresu, već od činjenice da se ta adresa može povezati s njim samo ako je to posebno objelodanio posrednik ISP-a po zahtjevu policije.

[3] Vidjeti, *inter alia*, *Amann protiv Švicarske*, presuda Velikog vijeća od 16. februara 2000., paragrafi 65-67.

Sud je dalje ispitao da li je uplitanje u privatnost podnosioca predstavke u skladu sa zakonom u odnosu na član 8(2). Zaključio je da nije. Potrebno je obratiti pažnju na dva aspekta analize Suda: prvo, važnost jasnoće domaće zakonodavstva koje mora pružiti dovoljne zaštitne garancije protiv proizvoljnog uplitanja u prava Konvencije. U nedostatku toga, Sud neće ispitivati proporcionalnost miješanja države; priroda krivičnog djela pod istragom, bez obzira koliko uznemirujuća, neće se uzeti u obzir. Kako su sudije Yudkivska i Bošnjak primijetili u svom saglasnom mišljenju, takvo razmatranje bi došlo u obzir da je miješanje bilo u skladu sa zakonom. Drugi aspekt odnosi se na odnos između Suda i domaćih sudova i uloge koja im je Konvencijom dodijeljena. Prvenstveno je uloga domaćih sudova da tumače i primjenjuju domaći zakon. Međutim, to se mora učiniti na način kako bi posljedice koje nastupe bile u skladu s tumačenjem prava Konvencije od strane Suda. U tom smislu, ovo je obaveza rezultata. U ovom predmetu Ustavni sud je bio dužan da uzme u obzir legitimno očekivanje koje određeni korisnik interneta ima u vezi sa svojom privatnošću. Međutim, zaključak Ustavnog suda da se korisnik odrekao takvih očekivanja na osnovu toga što nije sakrio svoju IP adresu nije bio u skladu s obimom prava na privatnost kako to tumači Sud.

PRESUDA VELIKOG VIJEĆA U SLUČAJU ZUBAC protiv HRVATSKE

(predstavka br. 40160/12)

5. april 2018.

Činjenice i odluka

Predstavku je podnijela gđa Zubac, koja je rođena 1959. godine i živi u Bijeloj (Republika Crna Gora). Svekar podnositeljke predstavke je septembra 1992. zaključio ugovor o zamjeni svoje kuće u Dubrovniku, Republika Hrvatska, za kuću u Trebinju, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina. Godine 2002., nakon smrti svekra, suprug podnositeljice predstavke, M.Z, pokrenuo je parnični postupak pred Općinskim sudom u Dubrovniku zahtijevajući da se ugovor o zamjeni kuća proglašni ništavnim jer je bio potpisan pod prisilom. Godine 2005. advokat koji je zastupao M.Z. povećao je vrijednost predmeta spora sa 10.000 hrvatskih kuna (HRK) (približno 1.300 eura u to vrijeme) na 105.000 HRK (približno 14.160 eura u to vrijeme).

Godine 2005. M.Z. je naloženo da plati sudsku taksu procijenjenu na osnovu naznačene vrijednosti spora. Tužba je kasnije odbijena i tužiocu je naloženo da pokrije sve troškove postupka i izdatke, obračunate na osnovu nove naznačene vrijednosti spora. Žalbe su odbijene i u 2010. godini M.Z. je preminuo, nakon čega je podnositeljica nastavila postupak kao nasljednica, a konačna žalba je u domaćem postupku odbijena 2011. godine.

Podnositeljica predstavke se žalila Evropskom sudu za ljudska prava tvrdeći da je prekršen član 6 stav 1 (pravo na pravično suđenje), posebno jer joj nije bio omogućen pristup Vrhovnom sudu Hrvatske. Prvostepena presuda Vijeća utvrdila je kršenje člana 6, ali je predmet zatim prosljeđen Velikom vijeću. Veliko vijeće Suda je primijetilo da je podnositeljica predstavke bila odgovorna za greške koje su dovele do toga da se žalbe odbiju, s obzirom da su pravila i zakoni kojima su se rukovodili hrvatski sudovi bili jasni i dostupni. Vrhovni sud je poštovao vladavinu prava odbijanjem pristupa podnositeljici predstavke, iako su niži sudovi pogriješili u svojim odlukama iz njihove nadležnosti. Stoga nije bilo povrede člana 6 stav 1.

Komentar

Dana 5. aprila 2018. Veliko vijeće ESLJP-a donijelo je jednoglasnu presudu o tome da nije došlo do povrede prava podnositeljice predstavke na pristup Vrhovnom sudu. Predmet je upućen Velikom

vijeću na zahtjev tužene vlade, a nakon presude Vijeća (koja je usvojena s četiri naprema tri glasa) kojom je utvrđeno da je došlo do povrede prava podnositeljice predstavke na pristup sudu prema članu 6.

Ova presuda Velikog vijeća je izuzetno važna jer određuje standarde i opšte principe prava pristupa sudu, posebno pravo pristupa Vrhovnom sudu i ograničenje prava pristupa sudu na osnovu vrijednosti predmeta spora (*ratione valoris*). Veliko vijeće je razmotrilo tri kriterijuma za utvrđivanje kompatibilnosti ograničenja pristupa najvišem sudu u državi u skladu s Konvencijom. Prvo, Veliko vijeće je ispitalo da li je ograničenje pristupa sudu bilo predvidivo. Drugo, razmotrilo je da li država ili podnosilac prijave treba da podnesu štetne posljedice grešaka učinjenih tokom domaćeg postupka, što rezultira uskraćivanjem prava pristupa Vrhovnom sudu. Treće, ispitalo je da li je ograničenje predstavljalo pretjeran formalizam koji bi mogao dovesti do kršenja Konvencije.

Veliko vijeće je pojasnilo principe i pravne standarde i obrazložilo ih na osnovu činjenica iz konkretnog slučaja.

Prednik podnositeljice predstavke pokrenuo je građansku parnicu pred Općinskim sudom u Dubrovniku, tražeći da ugovor o zamjeni kuća bude proglašen ništavnim i da se vrati u posjed kuće u Dubrovniku. U svojoj tužbi kao vrijednost spora je označio iznos od 10.000 HRK. Međutim, tokom postupka i nakon davanja punomoći drugom advokatu, vrijednost predmeta spora je određena u iznosu od 105.000,00 HRK. Općinski sud u Dubrovniku i Županijski sud u Dubrovniku odbacili su njegovu tužbu i obračunali sudske troškove s obzirom na višu naznačenu vrijednost spora tj. na iznos od 105.000,00 HRK.

Prednik podnositeljice predstavke, a potom i podnositeljica predstavke, koja je nastavila postupak, izjavili su reviziju protiv presude koju je Vrhovni sud Hrvatske odbacio *ratione valoris* jer je vrijednost predmeta spora niža od zakonskog praga od 100.000,00 HRK. Vrhovni sud je u svojoj odluci utvrdio da je, prema važećem zakonodavstvu, vrijednost predmeta spora 10.000 HRK, kako je navedeno u tužbi, jer se tokom građanskog postupka povećavao u suprotnosti s procesnim odredbama Zakona o parničnom postupku. Podnositeljica predstavke se žalila da je Vrhovni sud Hrvatske prekršio njeno pravo pristupa sudu jer je odbacio njenu reviziju zbog niske vrijednosti predmeta spora, posebno zato što su Općinski i Županijski sud u Dubrovniku prihvatili višu vrijednost predmeta spora, zbog čega su i odredili više iznose sudske takse koje je morala platiti.

Veliko vijeće je utvrdilo da pravo podnositeljice predstavke na pristup sudu nije prekršeno jer odbacivanje njene revizije nije rezultat pretjeranog formalističkog tumačenja zakona, već provođenja važećih zakonskih propisa od strane Vrhovnog suda. Sud je uočio da sporno ograničenje pristupa Vrhovnom sudu spada u općepriznati legitimni cilj zakonskog *ratione valoris* praga za reviziju Vrhovnom sudu kojom se osiguralo da se Vrhovni sud, s obzirom na samu suštinu svoje uloge, bavi samo pitanjima od neophodnog značaja. Osim toga, u svjetlu principa vladavine prava, Vrhovni sud je pravilno ispitao zakonske uslove za dopustivost revizije zbog pogrešne primjene materijalnog prava, identifikovao procesne greške nižih sudova i ispravio ih svojom odlukom.

PRESUDA U SLUČAJU SELAMI I DRUGI protiv BIVŠE JUGOSLOVENSKE REPUBLIKE MAKEDONIJE

(predstavka br. 78241/13)

1. mart 2018.

Činjenice i odluka

Podnosioci predstavke su udovica i troje dece gospodina S. Selamija koji je 2002. godine uhapšen zbog sumnje da je učestvovao u ubistvu dvojice policajaca. Policija je uhapsila i ozbiljno pretukla podnosioca predstavke koji je doživio krvarenje mozga i pao u komu. Policija ga je dovela u bolnicu u Skoplju, gdje je podvrgnut operaciji mozga, kao i povezan s ventilatorom za pomoćno disanje, a u komi je ostao dvije sedmice. Iako je podnosilac predstavke u početku bio optužen za članstvo u terorističkoj grupi, u septembru 2003. godine prekinut je krivični postupak protiv njega.

U novembru 2003. podnosilac prijave je kontaktirao Ministarstvo pravde radi naknade štete zbog nezakonitog lišavanja slobode i ozbiljnih povreda koje je pretrpio. Nakon što nije dobio odgovor, on je 2004. godine podnio tužbu zbog nezakonitog pritvaranja i fizičkog zlostavljanja. Godine 2010. godine ostvario je naknadu nematerijalne štete zbog nezakonitog pritvora, ali je ostatak zahtjeva odbijen. Naknadna žalba gospodina Selamija je odbijena, ali je žalba pravobranilaštva uvažena i inicijalno dosuđeni iznos umanjen. Gospodin Selami je preminuo u aprilu 2011. godine. Njegov jedini nasljednik podnio je žalbu Vrhovnom sudu u svoje ime i u ime svog pokojnog oca, a ona je odbijena 2013. godine.

Podnosioci predstavke su se žalili Evropskom sudu za ljudska prava prema članu 3 (zabrana mučenja) i članu 5 (pravo na slobodu i sigurnost) da je naknada dodijeljena pokojnom podnosiocu predstavke preniska. Također su se žalili zbog odbijanja zahtjeva za naknadu štete koju su podnijeli u svoje ime. Sud je presudio da je, iako porodica nije mogla tvrditi da je direktna žrtva kršenja člana 3, četvrti podnosilac predstavke, kao jedini nasljednik gospodina Selamija, bio indirektna žrtva, pošto je zauzeo njegovo mjesto u domaćem postupku radi naknade štete i naslijedio iznos naknade štete. Time se pokazalo da je imao snažan moralni interes da se utvrdi odgovornost države.

Sud je presudio da je došlo do povrede članova 3 i 5 jer je podnosilac predstavke bio žrtva mučenja suprotno članu 3, te da je bio predmetom nezakonitog pritvaranja. Iako su domaći sudovi prethodno dosudili naknadu štete podnosiocu predstavke, ona je pokrivala samo period nakon prijema podnosioca predstavke u bolnicu a odluke nisu sadržavale nikakvu referencu vezano za mučenje, zbog čega nije postojala adekvatna nadoknada. Sud je dodijelio 20.000 eura na ime naknade nematerijalne štete, što predstavlja razliku između domaće naknade i iznosa koji bi se obično dosudio u ozbiljnim slučajevima.

Komentar

Selami i drugi su treći slučaj protiv Makedonije gdje je Sud utvrdio da je podnosilac predstavke bio žrtva mučenja i da je bio držan u pritvoru bez komunikacije, pored El-Masrija i Hajrulaha.^[4] Sud je ponovio opšta načela iz prethodne sudske prakse, naglašavajući apsolutnu prirodu zabrane mučenja prema članu 3 Konvencije i njenu relevantnost čak i u najtežim okolnostima, kao što je borba protiv terorizma i organiziranog kriminala, bez obzira na ponašanje dotične osobe koje je irelevantno u smislu člana 3. Pored ozbiljnosti postupanja, ESLJP se pozvao na slučaj *Gafgen protiv Njemačke* s ciljem da naglasi važnost postojanja odlučujućeg elementa mučenja, kako je priznato Konvencijom Ujedinjenih nacija protiv mučenja.

[4] *Hajrulahu protiv Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije*, presuda od 29. oktobra 2015.

Oslanjajući se na opšta načela izložena u slučaju *El-Masri*, ESLJP je osudio neosnovani pritvor gospodina S. Selamija podsjećajući države članice da vlasti ne raspolažu neograničenim ovlaštenjem (*carte blanche*) prema članu 5 da oduzimaju slobodu osumnjičenima za terorizam i pritvaraju ih u policijskom pritvoru bez efektivne sudske kontrole.

Pored toga, presuda iznosi interesantnu analizu statusa žrtava podnosioca predstavke. S obzirom na psihološki uticaj na članove porodice žrtve, Sud je zaključio da nisu bili direktne žrtve nečovječnog postupanja, niti da su duševne patnje koje su pretrpjeli u vezi s mučenjem u odnosu na one koje je gospodin S. Selami pretrpio bile dovoljne da se okarakterišu kao takvo postupanje.

Što se tiče statusa posrednih žrtava podnosioca predstavke, ESLJP je usvojio prilično restriktivan pristup, poštujući doktrinu neprenosivosti prava iz članova 2, 3, 5, 8, 9 i 14 Konvencije. Istaknuto je da je, pored postojanja materijalnog interesa od strane zainteresovanih podnosioca predstavke, neophodno dokazati ili snažan moralni interes ili druge uvjerljive razloge za ispitivanje njihovog predmeta. S tim u vezi, Sud je zaključio da je četvrtom podnosiocu predstavke, koji je proglašen jedinim nasljednikom pokojnog gospodina S. Selamija, koji je zauzeo mjesto prednika u domaćim postupcima i naslijedio dosuđenu naknadu štete, može priznati pravo da se žali zbog prava gospodina S. Selamija, za razliku od ostalih kandidata koji su učestvovali u postupku nadoknade isključivo u svoje ime.

Kao odgovor na primjedbu vlade o neiscrpljivanju, Sud je potvrdio procesnu obavezu države da istraži slučajeve mučenja i zlostavljanja *proprio motu*, bez obzira da li je oštećena strana pokrenula krivičnu istragu. U tom kontekstu ova presuda se odnosila na zakonsku dužnost makedonskog Ministarstva pravde da obavijesti ovlaštenog javnog tužioca o navodnom krivičnom djelu koje je predmet državnog tužilaštva, kao i na obaveze vlasti da istraže predmet nakon što građanska presuda koja ukazuje na moguće fizičko zlostavljanje postane pravosnažna.

Sud je utvrdio kršenje člana 3 (proceduralni aspekt) i člana 5(5) nakon što je napravio usporedbu između stvarne naknade na ime nematerijalne štete zbog neopravdanog lišenja slobode gospodina S. Selamija i iznosa koji bi Sud dodijelio u sličnim slučajevima. Prilikom donošenja zaključka o tome da se iznos nadoknade dosuđen na domaćem nivou ne može smatrati odgovarajućom kompenzacijom, Sud je posebno ukazao na činjenicu da su domaći sudovi propustili, bilo izričito ili suštinski, da klasifikuju postupanje koje je gospodin S. Selami pretrpio kao „mučenje“.

U zaključku, gore navedena presuda šalje jasnu poruku domaćim pravosudnim organima o potrebi prepoznavanja i utvrđivanja da je postojalo mučenje ili neki drugi oblik zlostavljanja kojem je oštećena strana bila podvrgnuta, čak i kada su sporni postupci građanske prirode, a ne krivične. Štaviše, takvo izričito priznavanje zabranjenog postupanja treba da sadrži adekvatnu nadoknadu štete u skladu sa standardima Suda u sličnim slučajevima.

PRESUDA U SLUČAJU VRHBOSANSKA NADBISKUPIJA protiv BOSNE I HERCEGOVINE

(predstavka br. 40694/13)

5. juni 2018.

Činjenice i odluka

Podnosilac predstavke je rimokatolička zajednica sa sjedištem u Sarajevu. Dom za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu (Dom) je 2003. godine utvrdio da je Federacija Bosne i Hercegovine diskriminirala podnosioca predstavke kršenjem prava iz člana 9 (pravo na slobodu vjeroispovijesti). Da bi se riješila situacija, Dom je naložio da se izmjesti državna škola smještena u zgradi Nadbiskupske

gimnazije, omogućavajući podnosiocu predstavke da se vrati u svoje prostorije. Federacija Bosne i Hercegovine se obavezala da će izvršiti odluku do 2006. godine, a Općinsko vijeće Travnik je usvojilo odluku.

Općinsko vijeće Travnik 2010. godine izdalo je rješenje o izvršenju koje je Kantonalni sud u Travniku poništio. Općinski sud u Travniku u 2012. godini je utvrdio da odluke Doma ne podliježu izvršnom postupku. Ustavni sud Bosne i Hercegovine je 2012. godine utvrdio da Federacija Bosne i Hercegovine nije izvršila prvobitnu odluku Doma.

U februaru 2017. podnosilac predstavke je pokrenuo parnični postupak protiv državne škole, koji je okončan u njihovu korist; Općinski sud je naložio državnoj školi da napusti prostorije podnosioca predstavke. Ovu presudu potvrdio je Kantonalni sud u Novom Travniku. U vrijeme presude ESLJP-a državna škola još uvijek nije bila izmještena.

Podnosilac predstavke se žalio ESLJP-u zbog neizvršenja domaće odluke donesene u njegovu korist čime je prekršeno njegovo pravo iz člana 6 (pravo na pravično suđenje) i člana 1 Protokola 1 (pravo na mirno uživanje imovine) EKLJP-a.

Sud je, u skladu sa svojom praksom, presudio da je neizvršenje odluke Doma u trajanju od više od 14 godina značilo kršenje kako člana 6, tako i člana 1 Protokola 1.

Sud je dodijelio 4.000 eura na ime naknade nematerijalne štete, a iznos od 500 eura za troškove i izdatke. Sud je primijetio da je podnosilac predstavke mogao pokrenuti parnični postupak za naknadu materijalne štete vezano za korištenje njegove imovine, ali kako to nije učinio, Sud je odbacio zahtjev za taj vid štete. Sud je također istakao da u ovom slučaju postoji zakonska obaveza Bosne i Hercegovine da okonča kršenje Konvencije tako što će u potpunosti i odmah izvršiti odluku Doma iz 2003. godine.

Komentar

Ova presuda ne mijenja već ranije utvrđena načela Suda, kako u pogledu dopustivosti, tako i u pogledu merituma predmetnog slučaja. Predmet se odnosi na predstavku podnosioca predstavke kojom se žali zbog neizvršenja domaće odluke donesene u njegovu korist dana 9. maja 2003. godine.

Tužena država je tvrdila u svom prigovoru da se podnosilac predstavke nije pridržavao pravila od šest mjeseci iz člana 35 stav 1 Konvencije jer nije aktivno zahtijevao njeno izvršenje.

Sud je potvrdio da član 35 stav 1 Konvencije propisuje da Sud može razmatrati samo pritužbu koja je podnesena u roku od šest mjeseci od dana konačne odluke u procesu iscrpljivanja domaćih pravnih lijekova. Kada navodna povreda predstavlja kontinuiranu situaciju protiv koje nije na raspolaganju pravni lijek, kao što je neizvršavanje odluke Doma, ovaj rok počinje da teče od kraja te kontinuirane situacije. U datom slučaju, odluka još nije bila izvršena u momentu donošenja presude Suda.

U pogledu same činjenice da odluka nije izvršena, Sud se pozvao na načela već ranije istaknuta u brojnim odlukama, kako protiv drugih država, tako i protiv same Bosne i Hercegovine, te je utvrdio kršenje prava na pravično suđenje i zaštitu imovine zbog činjenice da konačna odluka o kojoj je riječ nije izvršena u periodu dužem od 14 godina.

PRESUDA U PREDMETU SALIHIC protiv BOSNE I HERCEGOVINE

(predstavka br. 6056/14)

6. februar 2018.

Činjenice i odluka

Podnosilac predstavke je rođen 1951. godine i živi Sarajevu. Avgusta 2004. Općinski sud u Sarajevu je odlučio zadržati aplikanta u psihijatrijskoj klinici na period od najduže 45 dana. U septembru 2004. godine Centar za socijalni rad Kantona Sarajevo je smjestio podnosioca predstavke u Zavod za socijalno zbrinjavanje Drin, a poslovna sposobnost mu je oduzeta. Podnosilac prijave je stavljen pod starateljstvo zaposlenih Centra za socijalni rad.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je 2015. godine odlučio da lišenje slobode podnosioca predstavke nije u skladu s postupkom propisanim zakonom u smislu članova 5 stav 1 i 5 stav 4 (pravo na slobodu i sigurnost) EKLJP-a jer je bio držan u psihijatrijskom pritvoru bez odluke nadležnog građanskog suda, a nije bilo sudskog preispitivanja zakonitosti pritvora podnosioca predstavke. U decembru 2015. godine podnosiocu predstavke je vraćena poslovna sposobnost te je on napustio Zavod Drin. Podnosilac prijave je potom zatražio da se vrati u Zavod Drin 2016. godine, gdje je preminuo u septembru te godine.

Podnosilac predstavke se žalio Evropskom sudu za ljudska prava prema članu 5 (pravo na slobodu i sigurnost) EKLJP-a da njegovo smještanje u Zavod Drin nije bilo u skladu s „postupkom propisanim zakonom“. Iako je podnosilac predstavke preminuo pošto je podnio predstavku Sudu, njegovi nasljednici su izrazili interesovanje za nastavak postupka, a taj zahtjev je i prihvaćen. Podnosilac predstavke se i dalje smatrao žrtvom jer nikada nije dobio adekvatnu i dovoljnu naknadu, uprkos priznanju domaćeg suda da je došlo do kršenja prava iz Konvencije.

Sud je ponovio da se član 5 nalazi u prvom redu osnovnih prava koja štite fizičku sigurnost pojedinca i, slijedeći svoju sudsku praksu, a ne želeći da odstupi od obrazloženja Ustavnog suda, utvrdio kršenje člana 5 stav 1. Kako je utvrđeno kršenje člana 5 stav 1, Sud nije razmatrao eventualno kršenje člana 5 stav 4.

Sud nije dosudio naknadu nematerijalne štete jer nasljednici podnosioca predstavke nisu podnijeli zahtjev u odgovarajućoj fazi postupka, uprkos uputama Suda. Sud također nije dodijelio ni naknadu u pogledu troškova ni izdataka pošto zahtjev nije bio podnesen.

Komentar

Čitajući ovu presudu protiv Bosne i Hercegovine može se zaključiti da je Sud više pažnje u ovom predmetu posvetio ispitivanju dopuštenosti predstavke, a na osnovu prigovora tužene države, nego ispitivanju merituma, iako predstavka pokreće značajna pitanja koja štiti član 5 stavovi 1 i 4 Konvencije. Jedan od razloga je vjerovatno i taj što konkretni slučaj pokreće pitanja koja je Sud detaljno ispitao u jednom od ranijih predmeta protiv BiH, *Hadžimejlić protiv BiH*^[5].

Naime, u konkretnom slučaju nasljednici podnosioca predstavke, supruga i dva sina, zajednički su nastavili postupak, što je po tvrdnji tužene vlade osnov za odbacivanje predstavke. Međutim, u okviru ispitivanja prigovora nedostatka *locus standi*, Sud je uputio na svoju presudu u predmetu

[5] *Hadžimejlić i drugi protiv Bosne i Hercegovine*, presuda od 3. februara 2016.

Vaščenkova protiv Latvije^[6] i istakao da postoji razlika u tome da li je direktna žrtva preminula prije ili poslije podnošenja predstavke. U drugom slučaju odlučujuće je da li nasljednici mogu tvrditi da imaju legitiman interes da traže od Suda da odluči o predmetu na osnovu želje podnosioca predstavke da iskoristi svoje individualno i lično pravo na podnošenje predstavke. Utvrdio je da nasljednici podnosioca predstavke imaju pravni interes da nastave postupak i da se vladin prigovor u vezi s tim treba odbiti.

U pogledu prigovora da podnosilac predstavke (odnosno njegovi nasljednici) ne može tvrditi da je žrtva iz razloga što je u toku postupka pred Sudom donesena odluka Ustavnog suda BiH kojom je utvrđena povreda prava i naloženo puštanje na slobodu zbog toga što njegovo lišenje slobode nije bilo u skladu s postupkom propisanim zakonom, Sud je ponovio da uslovi za gubitak statusa „žrtve“ u smislu člana 34 Konvencije nisu ispunjeni ukoliko su domaće vlasti, izričito ili suštinski, prepoznale povredu ali, ukoliko je to bilo potrebno, nisu pružile odgovarajuće obeštećenje za utvrđenu povredu, što je Sud već u ranijim predmetima utvrdio kao nedostatak, te samo ako su ovi uslovi ispunjeni supsidijarna priroda zaštitnog mehanizma Konvencije će spriječiti ispitivanje predstavke. Sud je utvrdio da Ustavni sud, osim toga što je utvrdio povredu nalažući puštanje podnosioca predstavke, podnosiocu predstavke nije ponudio kompenzaciju za pretrpljenu nematerijalnu štetu.

Postupak pred Sudom je predstavljao priliku za nasljednike da isprave propust Ustavnog suda BiH u pogledu obeštećenja na ime naknade nematerijalne štete, koju nisu iskoristili, bez obzira što je Sud dao jasne instrukcije u tom pogledu.

Sud je istakao da član 5 Konvencije, zajedno s članovima 2, 3 i 4, spada u prvi red osnovnih prava koja štite fizičku sigurnost pojedinca i da je, kao takvog, njegov značaj u demokratskom društvu izrazit. Sud je u vezi s povredom člana 5 stav 1 podsjetio na značajna zapažanja u vezi nezakonitog lišenja slobode koja je istakao u predmetu sličnih okolnosti, *Hadžimejlić protiv BiH*, iz kojih razloga nije došlo do odstupanja od ranije sudske prakse.

[6] *Vaščenkova protiv Latvije*, presuda od 15. marta 2017.

Novine u jurisprudenciji Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Pripremilo: Sevima Sali-Terzić i Ermina Dumanjić, Ustavni sud BiH

Uvod

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je, za period januar-juni 2018. godine, izdvojio za ovaj broj *Pravne hronike* sažetke pet (5) odluka.

Prva odluka, u predmetu AP 662/18, zanimljiva je zbog toga što je Ustavni sud, slijedeći praksu ESLJP-a, zauzeo stav da je apelacija koju podnese izvršenik dopustiva u odnosu na pravično suđenje onda kada se u tom izvršnom postupku odlučuje o njegovim novim pravima i obavezama.

U drugoj odluci, u predmetu AP 2344/18, Ustavni sud je objasnio svoj stav iz jedne ranije odluke, AP 892/15, nakon koje je Vrhovni sud FBiH promijenio svoje pravno shvatanje i zaključio da punomoćnik povjerioca ne može putem svog računa preuzeti povjeriočevo potraživanje, uprkos punomoći kojom je na to izričito ovlašten. Ustavni sud je naglasio da u ranijoj odluci nije zauzimao opći stav o tome da povjerilac u izvršnom postupku ne može naplatiti svoje potraživanje putem ovlaštenog punomoćnika, već je odlučivao u okolnostima tog konkretnog predmeta. Stoga je u ovoj novoj odluci Ustavni sud utvrdio kršenje člana 6(1) EKLJP-a.

Treća izabrana odluka, AP 1498/18, tiče se pitanja primjene blažeg zakona u predmetu u kojem je apelant tražio zamjenu izrečene kazne zatvora novčanom kaznom. Ovo pitanje je zanimljivo s aspekta primjene člana 7 EKLJP-a zato što je apelantu izrečena zatvorska kazna po ranije važećem zakonu, a ta je odluka postala pravosnažna u vrijeme kada je na snagu stupio novi zakon koji nije više propisivao mogućnost zamjene zatvorske novčanom kaznom. U ovoj odluci Ustavni sud je naročito detaljno razjasnio pitanje smatra li se zamjena kazne „izvršenjem kazne“ ili modifikacijom izrečene kazne, što je od presudnog značaja za primjenu člana 7 EKLJP-a.

Četvrta odluka, AP 461/16, je značajna zato što je Ustavni sud, nakon što je dugo pitanje pristupa informacijama, kao dijela prava iz člana 10 EKLJP-a, odbacivao kao *ratione materiae* neprihvatljivo, detaljno ispitaio praksu ESLJP-a i promijenio svoju praksu. U odluci je detaljno iznesena evolucija stavova ESLJP-a i način primjene relevantnih kriterija u odnosu na slobodu pristupa informacijama kao dijela prava na slobodu izražavanja.

Posljednja, peta odluka, AP 1101/17, tiče se pitanja naplate troškova pravobranilaštva za zastupanje javne vlasti po advokatskoj tarifi, kako to propisuje Zakon o parničnom postupku Republike Srpske. Ustavni sud je potvrdio da ovakva odredba nije sama po sebi suprotna pravu na pravično suđenje ili pravu na imovinu. Međutim, s obzirom na okolnosti slučaja i, naročito, predmet tužbenog zahtjeva – tužba bivše logorašice za naknadu pretrpljene nematerijalne štete – Ustavni sud je zaključio da je obavezivanje apelantice da plati pune troškove Pravobranilaštvu RS-a prema advokatskoj tarifi bilo neproporcionalno cilju koji se želio postići.

Član 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima

AP 662/18 – Dužina trajanja izvršnog postupka u kojem je apelant imao procesni položaj izvršenika; izvršna isprava, kršenje

Činjenice i apelacioni navodi

Apelant se žalio na dužinu izvršnog postupka u kojem je osporavao svoju obavezu iz priznate strane sudske odluke na osnovu koje je dozvoljeno izvršenje na apelantovoj nekretnini, kao i način na koji je strana sudska odluka u izvršnom postupku prihvaćena kao izvršna isprava.

Odluka

Apelacija se odnosila na dužinu izvršnog postupka u kojem je apelant imao procesni položaj izvršenika. U vezi s pitanjem primjenljivosti člana 6(1) EKLJP-a, Ustavni sud je podsjetio na svoj stav o *ratione materiae* neprimjenljivosti navedene odredbe na izvršni postupak u situaciji kada apelaciju podnosi izvršenik. Međutim, Ustavni sud je ukazao na stav ESLJP-a da je ta odredba primjenljiva u situaciji kada se u izvršnom postupku utvrđuju nova građanska prava i obaveze i kada rezultat spora ima dalekosežne posljedice za aplikantova imovinska prava. Imajući ovo u vidu, Ustavni sud je smatrao da, u okolnostima konkretnog slučaja, apelant u predmetnom izvršnom postupku uživa garancije prava na pravično suđenje. U odnosu na meritum predmeta, Ustavni sud je zaključio da je izvršni postupak, koji je po zakonu hitan, do donošenja odluke Ustavnog suda trajao četiri godine i deset mjeseci i da još nije bio okončan, što *a priori* ne ispunjava standard „razumne“ dužine postupka.

Praksa ESLJP-a na koju se u ovoj odluci pozvao Ustavni sud: *Jedamski protiv Poljske* (29.6.2000.)

AP 2344/18 – Ovlaštenja punomoćnika za naplatu potraživanja i troškova zastupanja u izvršnom postupku; obrazložena presuda, kršenje

Činjenice i apelacioni navodi

Rješenjem Općinskog suda usvojen je prigovor izvršenika i ukinuto rješenje o izvršenju zato što je sud smatrao da ne postoji istovjetnost između izvršne isprave i rješenja o izvršenju u situaciji kada je apelant zahtijevao da se izvršenje provede prenosom novčanog potraživanja s računa dužnika na račun apelantovog punomoćnika. Općinski sud je naveo da rješenje o izvršenju mora biti identično izvršnoj ispravi, pa je zauzeo stav da izvršenik svoju obavezu mora izvršiti samo na račun tražioca izvršenja, a ne na račun njegovog punomoćnika, bez obzira na punomoć koju ovaj ima. Kantonalni sud je potvrdio rješenje Općinskog suda i naveo da punomoć kojom je apelant dao specijalno ovlaštenje svom advokatu da naplati potraživanje nema utjecaja na drugačiju odluku suda. Naime, sud je zauzeo stav da pravosnažnom presudom, kojom je apelant izdejtvoovao svoje potraživanje prema izvršeniku, nije stvorena obaveza izvršenika prema apelantovom punomoćniku, već prema apelantu kao povjeriocu.

Apelant je istakao da su sudovi pogrešno protumačili relevantne odredbe o punomoći i ovlaštenjima punomoćnika u situaciji kada je on svog punomoćnika izričito ovlastio da potraživanje utvrđeno u parničnom postupku naplati od izvršenika putem svog podračuna. Apelant je istakao da na osnovu relevantnih odredbi ZIP-a, ZPP-a, ZOO-a i Zakona o advokaturi može u potpunosti disponirati svojim pravom, pa tako i ovlastiti punomoćnika da, umjesto njega, preuzme dosuđeno novčano potraživanje od izvršenika.

Odluka

Ustavni sud je zaključio da proizvoljan stav i obrazloženje redovnih sudova o tome da izričito apelantovo ovlaštenje punomoćniku da putem svog računa naplati potraživanje od izvršenika predstavlja razlog koji sprečava izvršenje. Ustavni sud je ukazao na to da su sudovi izričito ovlaštenje punomoćniku za preduzimanje jasno određenih radnji okvalifikovali kao propust i nedostatak, te su zbog toga onemogućili apelanta da od izvršenika naplati svoje potraživanje. Ustavni sud je naglasio da je takvim postupanjem, osim načela dispozicije, u potpunosti zanemareno i načelo zaštite interesa stranaka, odnosno apelanta kao povjerioca u izvršnom postupku, kao i načelo efikasnosti. S druge strane, Ustavni sud je naglasio da navedeni modalitet izvršenja ni na koji način ne dovodi u pitanje zaštitu interesa izvršenika koji je, nesporno, izvršnim naslovom obavezan na isplatu novčanog iznosa povjeriocu. Stoga je Ustavni sud je zaključio da data obrazloženja ne zadovoljavaju zahtjev prava na pravično suđenje iz člana 6(1) EKLJP-a.

Član 7 Evropske konvencije o ljudskim pravima

AP 1498/18 – Zamjena kazne zatvora novčanom kaznom, kršenje

Činjenice i apelacioni navodi

Rješenjima redovnih sudova odbijen je apelantov zahtjev da mu se izrečena kazna zatvora od 6 mjeseci zamijeni novčanom kaznom. Sudovi su obrazložili da je konačna presuda u apelantovom predmetu postala pravosnažna mjesec dana nakon stupanja na snagu novog Krivičnog zakonika RS-a koji, za razliku od ranije važećeg zakona, ne propisuje više mogućnost zamjene kazne zatvora novčanom kaznom.

Apelant je smatrao da mu je ovakvom odlukom prekršeno pravo iz člana 7 EKLJP-a zato što nije primijenjen raniji krivični zakon kao blaži, odnosno zakon koji je povoljniji za njega.

Odluka

Ustavni sud je najprije ukazao da je apelant, nakon što mu je izrečena kazna za krivično djelo za koje mu se sudilo po odredbama ranije važećeg KZ-a, podnio zahtjev da mu se zatvorska kazna zamijeni novčanom. Stoga je kao ključno pitanje Ustavni sud ispitao da li se u ovom slučaju radi o izvršenju pravosnažno izrečene kazne zatvora, što ne bi potpadalo u okvir zaštite člana 7 EKLJP-a, ili se radi o mjeri koja utiče na „sami obim kazne“, što već ulazi u okvir zaštite člana 7 EKLJP-a. Nakon vrlo detaljne analize prakse ESLJP-a o ovom pitanju, Ustavni sud je zaključio da je u vrijeme kada je apelantu izrečena zatvorska kazna on ispunjavao uslove iz ranijeg KZ-a i mogao je tražiti zamjenu zatvorske kazne novčanom. Takav zahtjev se, prema mišljenju Ustavnog suda, ne može smatrati „izvršenjem kazne zatvora“, već mogućnošću da kazna zatvora „postane“ novčana kazna, zbog čega njegov zahtjev ulazi u okvir člana 7 EKLJP-a. S obzirom na to da novi KZ isključuje takvu mogućnost, on utječe na apelanta tako što mu onemogućava da mu se kazna zatvora koja mu je izrečena po ranijem zakonu zamijeni blažom i po njega očito povoljnijom novčanom kaznom. Slijedom toga, Ustavni sud je zaključio da postoji kršenje prava iz člana 7 EKLJP-a zato što je primjena novog KZ-a i odbijanje zahtjeva za zamjenu kazne bilo na apelantovu štetu.

Praksa ESLJP-a na koju se u ovoj odluci pozvao Ustavni sud: *Del Rio Prada protiv Španije*, (21.10.2013.)

Član 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima

AP 461/16 – pristup informacijama, nema kršenja

Činjenice i apelacioni navodi

Apelant, nevladina organizacija, podnio je apelaciju protiv odluka kojima mu je uskraćen pristup određenim informacijama (spisak članova Komisije za izbor idejnog rješenja revitalizacije i remodelacije tvrđave Kastel i zapisnici sa sastanaka Komisije) zato što ih je nadležni javni organ proglasio izuzetkom od objavljivanja radi zaštite procesa donošenja odluke. Apelant je smatrao da mu je osporenim odlukama povrijeđeno pravo na slobodu izražavanja iz člana 10 EKLJP-a.

Odluka

Ustavni sud je najprije ispitao da li i u kojoj mjeri pravo na pristup informacijama pod kontrolom javne vlasti ulazi u okvir prava člana 10 EKLJP-a te, ako ulazi, postoji li miješanje u to apelantovo pravo. Razmotrivši relevantnu praksu ESLJP-a u sličnim slučajevima i činjenicu da je apelant nevladina organizacija koja bi, slično medijima, mogla imati ulogu „društvenog kontrolora vlasti“, Ustavni sud je, suprotno svojoj ranijoj praksi, zaključio da pravo na slobodu pristupa informacijama, u okolnostima konkretnog slučaja, ulazi u okvir člana 10 EKLJP-a. U pogledu pitanja miješanja u apelantovo pravo na slobodu izražavanja Ustavni sud je naveo i primijenio kriterije koje je u svojoj praksi utvrdio ESLJP, pa je zaključio da apelant nije argumentirao koja je bila svrha traženja spornih informacija, odnosno na koji način je traženjem spornih informacija želio na bilo koji način doprinijeti nekoj debati od javnog interesa. Također, Ustavni sud je istakao i da je nadležni organ, u skladu sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama, utvrdio izuzetak od objavljivanja traženih informacija, a da apelant nije ni pokušao pokazati da postoji neki javni interes zbog čega bi takve informacije trebale biti objavljene. Osim toga, Ustavni sud je naveo da apelant nije obrazložio koje su oblasti i ciljevi njegovog djelovanja, kao ni to da li se sporne informacije tiču nekih njegovih konkretnih aktivnosti i tiču li se nekog pitanja od interesa za javnost. Stoga je Ustavni sud zaključio da odbijanjem apelantu pristupa spornim informacijama nadležni organ i sudovi nisu ni na koji način naštetili apelantovom pravu na slobodu pristupa informacijama, zbog čega nije bilo miješanja u njegovo pravo iz člana 10 EKLJP-a.

Praksa ESLJP-a na koju se u ovoj odluci pozvao Ustavni sud: *Magyar Helsinki Bizottsag protiv Mađarske* (8.11.2016.); *Társaság i Szabadságjogokért protiv Mađarske* (14.4.2009.); *Inicijativa mladih za ljudska prava protiv Republike Srbije* (25.6.2013.)

Član 1 Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju

AP 1101/17 – Naknada troškova postupka zastupanja javne vlasti od strane Pravobranilaštva, kršenje

Činjenice i apelacioni navodi

Apelantica je vodila parnični postupak za naknadu nematerijalne štete koju je pretrpjela kao žrtva ratnog zločina. U tom postupku je utvrđeno da apelantica ima status logorašice, ali da je njen tužbeni zahtjev zastario zato što se duži rok zastare iz člana 377 ZOO-a nije mogao primijeniti prema tuženoj Republici Srpskoj, već samo prema neposrednom izvršiocu krivičnog djela. Zbog toga što je izgubila spor, sud je obavezao apelanticu da tuženoj Republici Srpskoj, koju je zastupalo Pravobranilaštvo RS-a, plati puni iznos troškova od 3.000 KM koji su dosuđeni na osnovu advokatske tarife, u skladu sa Zakonom o parničnom postupku RS-a.

Centralno pitanje na koje je apelantica ukazala jeste da joj je naloženo da Pravobranilaštvu RS-a nadoknadi troškove zastupanja javne vlasti u punom iznosu dosuđenom prema advokatskoj tarifi, zbog čega je smatrala da joj je povrijeđeno pravo na imovinu i pravo na pristup sudu.

Odluka

Ustavni sud je istakao da pravilo da onaj ko izgubi spor plaća troškove postupka suprotnoj strani općenito teži legitimnom cilju osiguranja pravilnog funkcioniranja pravosudnog sistema i zaštite prava drugih kroz odvratanje od neosnovanih parnica i preuveličanih troškova postupka. Primjenjujući kriterije ESLJP-a iz predmeta *Cindrić i dr.* Ustavni sud je naglasio da apelanticina tužba u vrijeme podnošenja tužbenog zahtjeva nije „bila lišena ikakvog sadržaja ili očigledno nerazumna“ zato što su sudovi u Bosni i Hercegovini o pitanju primjene člana 377 ZOO-a u ovakvim slučajevima imali u to vrijeme različite pravne stavove, zbog čega je apelantica mogla očekivati da uspije u parnici. Osim toga, Ustavni sud je zapazio da je sud, cijeneći apelanticinu materijalnu situaciju i predmet spora, nju oslobodio od plaćanja sudske takse, zaključivši da bi plaćanjem sudske takse „sredstva iz kojih se apelantica izdržava bila u tolikoj mjeri umanjena da bi bila ugrožena njena socijalna sigurnost“. Istovremeno, međutim, sud je obavezao apelanticu da tuženoj plati puni iznos troškova suprotne strane u po advokatskoj tarifi. U vezi s tim, Ustavni sud je ukazao da se Pravobranilaštvo RS-a finansira iz budžeta Republike Srpske, te da stoga nije u istoj situaciji kao advokat, kao i da puni iznos dosuđenih troškova nije neznatan, naročito s obzirom na apelanticinu finansijsku situaciju koju je su uzeo u obzir kada je oslobodio apelanticu od plaćanja sudske takse. Uzimajući sve navedeno u obzir, Ustavni sud je zaključio da plaćanje punog iznosa troškova postupka po advokatskoj tarifi u ovakvim slučajevima predstavlja pretjeran teret za apelanticu, što nije proporcionalno legitimnom cilju koji se želi postići. Stoga je utvrđena povreda apelanticinog prava na imovinu iz člana 1 Protokola br. 1 uz Evropsku konvenciju i prava na pravično suđenje (pristup sudu) iz člana 6 EKLJP-a.

Praksa ESLJP-a na koju se u ovoj odluci pozvao Ustavni sud: *Cindrić i Bešlagić protiv Hrvatske*, (6.9.2016.)

Novine u jurisprudenciji Suda Bosne i Hercegovine

Pripremila: Emira Hodžić, Sud Bosne i Hercegovine

Uvod

Za ovaj broj časopisa *Pravna hronika* izabrane su odluke iz četiri predmeta krivičnog referata i jedna odluka upravnog referata Suda Bosne i Hercegovine.

Pregled presuda upravnog referata Suda Bosne i Hercegovine koje se odnose na konkurencijsko pravo pokazuje čestu primjenu sudske prakse Evropskog suda pravde, što predstavlja značajan korak u cilju jačanja vladavine prava.

Kada su u pitanju predmeti iz krivične nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine, velika pažnja posvećena je pitanju načina i obima primjene odredbi Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine koje je Ustavni sud Bosne i Hercegovine Odlukom broj U - 5/16 u junu 2017. godine oglasio neustavnim. Uslijed izostanka pravovremenog usvajanja izmjena zakona od strane nadležnih organa, Sud je primjenjivao zakon u duhu obrazloženja pomenute odluke Ustavnog suda BiH i standarda EKLJP-a. Ovo se pitanje posebno problematiziralo u postupcima izdavanja naredbi za provođenje posebnih istražnih radnji. S tim u vezi, krivično odjeljenje Suda BiH je izradilo i usvojilo zaključke u cilju ujednačene primjene spornih odredbi do usvajanja izmjena zakona. Izmjene zakona o krivičnom postupku usvojene su i stupile su na snagu 29.09.2018. godine, nakon više od godinu dana od stupanja na snagu odluke Ustavnog suda BiH.

Imajući u vidu da se u časopisu *Pravna hronika* obrađuju odluke iz pravosnažnih predmeta, to će se nakon pravosnažnosti predmeta u nekom od narednih brojeva časopisa ovo pitanje dodatno obraditi.

Predmet broj: S1 1 K 020380 18 Krž 2 – Prihvatanje dokaznih prijedloga (član 6 EKLJP-a)

Činjenični opis

Optužnicom Tužilaštva BiH optuženi se teretio da je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172 stav 1 tačke a), e), f), g) i i) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, u vezi s članovima 29 i 180 stav 1 i 2 istog zakona, te krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173 stav 1 tačka f), u vezi s članovima 29 i 180 stav 1 istog zakona.

Odluka

Prvostepenom presudom optuženi je oglašen krivim da je postupajući suprotno članu 3 Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata od 12.08.1949. godine, u radnjama opisanim u tački I izreke, počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142 stav 1 KZ SFRJ-a, u vezi s članom 22 istog zakona, te mu je Sud izrekao kaznu zatvora u trajanju od 12 (dvanaest) godina. Istom presudom, optuženi je oslobođen od optužbe da je radnjama opisanim u tački II izreke počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172 stav 1 tačka i) i a) KZ BiH, u vezi člana 29 i člana 180 stav 1 i 2 istog zakona, krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172 stav 1 tačke e) i f), u vezi s članom 180 stav 1 KZ BiH i krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173 stav 1 tačka f) u vezi s članovima 29 i 180 stav 1 istog zakona. Oštećeni

su sa imovinskopravnim zahtjevom upućeni na parnični postupak. Odlučujući po izjavljenoj žalbi, Apelaciono vijeće Suda BiH je djelomično uvažilo žalbu branioca optuženog, te je prvostepena presuda preinačena na način da se optuženi oslobađa od optužbe da je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172 stav 1 tačke e) KZ BiH, u vezi s članom 180 stav 1 istog zakona, po jednoj tački optužnice, dok je u preostalom dijelu prvostepena presuda ostala neizmjenjena.

Odbrana je u žalbenom postupku prigovarala na odluku pretresnog vijeća kojom su odbijeni dokazni prijedlozi odbrane. Pretresno vijeće je, u toku glavnog pretresa, odbilo prijedloge odbrane za vještačenje zdravstvenog stanja i procesne sposobnosti svjedoka za ponovno saslušanje dva svjedoka tužilaštva kojima su dodijeljene mjere zaštite kao svjedoke odbrane, čitanje iskaza iz istrage i povrat u prijašnje stanje nakon dokaznog postupka. U ovom predmetu zauzeto je stanovište da sud ne mora da prihvati sve predložene dokaze, ali mora navesti razloge odbijanja. Primjenjujući standarde iz Konvencije apelaciono vijeće je potvrdilo stav pretresnog vijeća u konkretnom slučaju, imajući u vidu da prvostepena presuda sadrži dovoljne i prihvatljive razloge zbog kojih je sud odbio dokazni prijedlog odbrane. Pretresno vijeće je u prvostepenoj presudi u vezi svakog pojedinačnog prijedloga koje je odbilo dalo obrazloženje (str. 14-16 prvostepene presude).

Apelaciono vijeće se prilikom donošenja odluke vodilo stavom iznesenim u odluci ESLJP-a *Perna protiv Italije* (stav 31, fusnota 3 drugostepene odluke). Sud je razmatrao i stav ESLJP-a iznesen u predmetu *Barbera, Messegur i Jabarado protiv Španije* (fusnota 4 drugostepene odluke). Sa stanovišta Konvencije, ni ESLJP niti Konvencija ne garantuju da će se svi dokazni prijedlozi prihvatiti budući da sudovi trebaju ocijeniti prijedloge koji su im izneseni i značaj dokaza na koje se optuženi želi pozvati. Sud se vodio i praksom Ustavnog suda BiH izraženom u predmetu broj AP 2126/16 od 23.04.2018. godine. Prema standardima člana 6 stav 3 Konvencije, sud je samo u obavezi navesti razloge zbog kojih je odlučio da ne provede predložene dokaze koje je optuženi izričito zahtijevao (stav 32 drugostepene odluke).

Predmet broj: S1 2 K 022942 18 Kž – Ispitivanje zakonitosti naredbe za provođenje posebnih istražnih radnji (članovi 6 i 8 EKLJP-a)

Činjenični opis

Optužnicom Tužilaštva BiH optuženi su se teretili da su počinili krivično djelo Neovlašteni promet opojnim drogama iz člana 195 stavovi 1 i 3 Krivičnog Zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), u vezi s članovima 29 i 54 KZ BiH.

Odluka

Prvostepenom presudom (S1 1 K 020380 16 Kri od 15.01.2018. godine) optuženi su oglašeni krivim da su radnjama opisanim u tački I izreke počinili krivično djelo Neovlašteni promet opojnim drogama iz člana 195 stav 3, u vezi sa stavom 1 KZ BiH, sve u vezi s članom 29 KZ BiH, te im je Sud izrekao kazne zatvora u trajanju od 2 (dvije) godine, odnosno 1 (jedne) godine i 6 (šest) mjeseci. Istom presudom, optuženi su oslobođeni od optužbe da su radnjama opisanim u tački II izreke počinili krivično djelo Neovlašteni promet opojnim drogama iz člana 195 stav 1 KZ BiH, u vezi s članovima 29 i 54 KZ BiH. Na osnovu člana 69 stav 1 tačka d) KZ BiH, a u vezi s članom 74 stavovi 1 i 2 KZ BiH, prema optuženom je izrečena mjera sigurnosti oduzimanja predmeta, dok je na osnovu članova 110 i 110a) KZ BiH od optuženog oduzeta imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnog djela. Odlučujući po izjavljenim žalbama na prvostepenu presudu, Apelaciono vijeće Suda BiH je odbilo kao neosnovane žalbu Tužilaštva BiH i branioca optuženih, te potvrdilo prvostepenu presudu.

Apelaciono vijeće je u ovom predmetu potvrdilo prvostepenu presudu pretresnog vijeća kojom je oglasilo nezakonitim naredbe za provođenje posebnih istražnih radnji. Nasuprot stavu pretresnog vijeća, Tužilaštvo BiH je u žalbi na prvostepenu presudu iznijelo stav da je prvostepeni sud pogrešnim tumačenjem odredbi članova 10, 116 stav 1, 118 i 122 Zakona o krivičnom postupku BiH kao i člana 8 EKLJP-a, te pogrešnim tumačenjem odluke *Dragojević protiv Hrvatske* izveo pogrešan zaključak o nezakonitosti naredbi sudije za prethodni postupak. Tužilaštvo je zastupalo tezu da ne može biti povrijeđeno pravo na privatnost imajući u vidu da je miješanje u konkretnom slučaju bilo neophodno zbog specifičnosti predmeta u pogledu prirode krivičnog djela, velikog broja saizvršilaca, pri čemu je oduzet veliki broj mobilnih aparata kao i uređaja za ometanje signala. U žalbi se ukazivalo i na činjenicu da su prijedlozi tužilaštva za izdavanje naredbi obrazloženi i da su sadržavali priloge, a da je Sud na osnovu toga utvrdio da postoje uslovi za izdavanje naredbi. Suprotno navodi ma tužilaštva, apelaciono vijeće je, kao i prvostepeno vijeće, ocijenilo neosnovanim navode tužilaštva obzirom da je utvrđeno da predmetne naredbe nisu sastavljene u skladu s odredbama Zakona o krivičnom postupku koje propisuju sadržaj naredbi za provođenje posebnih istražnih radnji. Iako su sporne naredbe sadržavale obrazloženje u pogledu postojanja osnova sumnje, iste nisu ispunjavale ostale uslove propisane članom 116 stav 1 ZKP BiH, a to je da se dokazi nisu mogli pribaviti na drugi način ili da bi njihovo pribavljanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama. Sud je utvrdio da iste također nisu sadržavale obrazloženje u pogledu neophodnosti ove mjere. Apelaciono vijeće je svoj stav temeljilo na odluci ESLJP-a *Dragojević protiv Hrvatske* u kojoj je utvrđena povreda Konvencije iz razloga što naredba za provođenje posebnih istražnih radnji nije sadržavala elemente koji su bili propisani odredbama Zakona o krivičnom postupku Republike Hrvatske. Naredba je zaseban akt koji sadrži svoje neophodne elemente propisane zakonom, te obrazloženi prijedlog tužilaštva ne može konvalidirati naredbu.

Imajući u vidu sve navedeno, apelaciono vijeće je zaključilo da je pretresno vijeće pravilno primijenilo standarde zauzete u odluci *Dragojević*, te donijelo pravilnu odluku o neprihvatanju dokaza koji su pribavljeni posebnim istražnim radnjama na temelju predmetnih naredbi, ističući sljedeće: „...jer bi na taj način, prema kriterijima i standardima ESLJP-a, direktno povrijedilo prava optuženih lica zagarantovana članom 8 EKLJP-a čiji je naglasak na zakonitosti i proceduralnim aspektima kako bi se spriječila samovolja ili zloupotrebe“ (Drugostepena presuda broj S1 1 K 020380 18 Krž 2 stav 26).

Predmet broj: S1 2 K 017901 17 Kžk – Iskaz svjedoka koji je zaključio sporazum o priznanju krivnje

Činjenični opis

Optužnicom Tužilaštva BiH optuženi su se teretili da su počinio krivično djelo Organizovani kriminal iz člana 250 stav 2 KZ BiH, u vezi s krivičnim djelom Neovlašteni promet opojnim drogama iz člana 195 stav 1 KZ BiH, sve u vezi s članom 54 KZ BiH.

Odluka

Prvostepenom presudom optuženi su oglašeni krivim da su radnjama opisanim u izreci počinili krivično djelo Organizovani kriminal iz člana 250 stav 2 KZ BiH, u vezi s krivičnim djelom Neovlašteni promet opojnim drogama iz člana 195 stav 1 KZ BiH, sve u vezi s članom 54 KZ BiH, te im je Sud izrekao kazne zatvora u trajanju od 7 (sedam) godina, odnosno 5 (pet) godina. Istom presudom, na osnovu člana 74 KZ BiH, optuženima je izrečena mjera sigurnosti oduzimanja predmeta. Odlučujući po izjavljenim žalbama na prvostepenu presudu, vijeće Apelacionog odjeljenja je uvažilo žalbe branioca optuženih, te navedenu prvostepenu presudu ukinulo i odredilo održavanje pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja Suda BiH, obzirom na utvrđenu povredu iz člana 297 stav 1 tačka i)

ZKP BiH. Drugostepenom presudom optuženi su oglašeni krivim da su radnjama opisanim u izreci počinili krivično djelo Organizovani kriminal iz člana 250 stav 2 KZ BiH, u vezi s krivičnim djelom Neovlašteni promet opojnim drogama iz člana 195 stav 1 KZ BiH, pa ih je Vijeće primjenom relevantnih zakonskih propisa osudilo na kaznu zatvora u trajanju od 5 (pet) godina i 6 (šest) mjeseci, odnosno 5 (pet) godina. Istom presudom, na osnovu člana 74 KZ BiH, optuženima je izrečena mjera sigurnosti oduzimanja predmeta.

Apelaciono vijeće je u presudi dalo osvrt na interesantno pitanje vrijednosti iskaza pravosnažno osuđenih lica koja su zaključila sporazum o priznanju krivice sa tužiocem. Sud je u ovom predmetu ukazao da ukoliko lice koje je bilo optuženo u istom predmetu zaključi sporazum o priznanju krivice i svjedoči u odnosu na ostala lica, to samo po sebi ne isključuje mogućnost zasnivanja presude na njegovom iskazu. Iskaz ovog svjedoka se dovodi u vezu s ostalim provedenim dokazima, prema načelu slobodne ocjene dokaza.

Prilikom donošenja odluke Apelaciono vijeće Suda BiH se pozvalo na standarde koje je po ovom pitanju uspostavio Ustavni sud BiH. Ustavni sud je naveo da činjenica sklapanja sporazuma ne umanjuje dokaznu vrijednost tog svjedoka, ali da će postojati kršenje prava na pravično suđenje ukoliko se osuđujuća presuda u najvećoj mjeri zasniva na iskazu takvog svjedoka, a da istovremeno sud ne daje logično i uvjerljivo obrazloženje za ocjenu tog dokaza kao i drugih provedenih dokaza u konkretnom predmetu. Apelaciono vijeće Suda BiH se pozvalo na sljedeće odluke Ustavnog suda BiH: AP-661/04 od 22.04.2005. i AP-1394/07 od 17.02.2009.

Vijeće se pozvalo i na stav ESLJP-a izražen u predmetu *Luca protiv Italije* (27. februar 2001., predstavka br. 33354/96, stav 41) u kojoj se navodi da nije relevantno da li je izjavu dao svjedok ili saoptuženi. ESLJP je, pozivajući se na svoju praksu u drugim predmetima (*Vidal protiv Belgije* od 22. aprila 1992., Serija A br. 235-B, stav 33) pojasnio značenje termina „svjedok“ prema Konvenciji. Sud je u tom slučaju rekao: „...ako izjava može u materijalnom smislu predstavljati osnov za krivičnu osudu, onda, neovisno o tome da li je takvu izjavu dao svjedok u užem smislu riječi, ili suoptuženi, ona predstavlja dokaz optužbe na koji se primjenjuju garancije predviđene članom 6, stavovima 1 i 3d) Konvencije“ (vidi *mutatis mutandis* presudu *Ferrantelli i Santangelo protiv Italije* od 07. augusta 1996., Izvještaji 1996-III, stavovi 51 i 52) (stav 67 drugostepene odluke).

Apelaciono vijeće je u ovom predmetu, dotaklo još jedno važno procesno pitanje kada je u pitanju prihvatanje kao dokaza predmeta koji su pribavljeni oduzimanjem na osnovu naredbe suda. Pred Sudom BiH je u dosta predmeta bilo razmatrano pitanje zakonitosti dokaza u situaciji kada optuženi odnosno osumnjičeni u fazi istrage nije pozvan da prisustvuje otvaranju i pregledu privremeno oduzetih predmeta, u skladu s članom 71 Zakona o krivičnom postupku BiH. U tom smislu zauzimani su različiti stavovi u vijećima, kao i sudovima u BiH, kako redovnim tako i pred Ustavnim sudom BiH. Odbrana je u tom smislu usmjeravala i svoje žalbene prigovore. Međutim, apelaciono vijeće je u ovom predmetu, vodeći se odlukom ESLJP-a *Lisica protiv Hrvatske* (Odluka od 25.02.2010. godine), prije svega zauzelo stav da je prilikom ispitivanja da li se radi o zakonito pribavljenim dokazima potrebno pristupiti razmatranju pravičnosti postupka u cjelini. Vijeće je, između ostalog, navelo da je pitanje ispitivanja zakonitosti dokaza materija koja je „živa“ i koja se razlikuje od predmeta do predmeta, pri čemu sudska praksa svakodnevno zauzima stavove koji se mijenjaju (stav 33 drugostepene odluke).

Prema stavu Apelacionog vijeća Suda BiH u ovom predmetu, sporni dokazi su pribavljeni na osnovu zakonitih naredbi Suda, a prilikom pretresanja su bili prisutni optuženi koji nisu imali primjedbi na zakonitost postupanja prilikom oduzimanja predmeta, što su potvrdili svojim potpisima na zapisnicima i potvrdama o oduzetim predmetima. Vijeće je istaklo naročito važno postojanje „kontinuite-

ta istovjetnosti oduzetih predmeta“ (stav 3 iste odluke), jer se radilo o identičnom opisu predmeta, kako u zapisniku i potvrdama o oduzetim predmetima tako i u službenim izvještajima o vještačenju dokaznog materijala.

Vijeće je također imalo u vidu i činjenicu da su optuženi i njihovi branioci u toku cijelog postupka imali mogućnost prigovaranja na zakonitost dokaza. Imajući sve navedeno u vidu, apelaciono vijeće je zaključilo da je postupak u cjelini bio pravičan, te da nije došlo do procesnih povreda takve kvalitete koje bi dovele u pitanje poštivanje principa pravičnog suđenja.

Predmet broj: S1 1 K 012625 17 Krž 13 – Identitet optužnice i presude

Činjenični opis

Optužnicom Tužilaštva BiH optuženi su se teretili da su počinili krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172 stav 1 tačka h) u vezi s tačkama a), e) i f) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, a sve u vezi s članom 29 i članom 180 stav 1 istog zakona.

Odluka

Prvostepenom presudom optuženi su oglašeni krivim da su, postupajući protivno odredbama člana 3 Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata od 12. avgusta 1949. godine i Dopunskog protokola II uz Ženevske konvencije od 12.08.1949. godine o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba, u radnjama opisanim u tački I izreke počinili krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142 stav 1 KZ SFRJ-a, u vezi s članom 22 KZ SFRJ-a, te im je Sud izrekao kazne zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine i 6 (šest) mjeseci, odnosno 1 (jedne) godine. Istom presudom, optuženi su oslobođeni od optužbe da su radnjama opisanim u tački II izreke počinili krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172 stav 1 tačka h) Progon, u vezi s članom 180 stav 1 i članom 29 istog zakona. Oštećeni su sa imovinskopравnim zahtjevom upućeni na parnični postupak. Odlučujući po izjavljenim žalbama na prvostepenu presudu, Apelaciono vijeće Suda BiH je odbilo kao neosnovane žalbu Tužilaštva BiH i branioca optuženih, te potvrdilo prvostepenu presudu.

Važno pitanje koje je pokrenuto u postupku pred apelacionim vijećem u ovom predmetu jeste da li je u konkretnom slučaju došlo do prekoračenja optužbe. Optužnicom su se optuženi teretili da su počinili krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172 KZ BiH. Pretresno vijeće je prvostepenom presudom izvršilo prekvalifikaciju djela na Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142 Krivičnog zakona SFRJ-a.

U žalbenom postupku branilac jednog od optuženih je isticao ovaj prigovor smatrajući da pretresno vijeće krivično djelo Zločini protiv čovječnosti nije moglo prekvalifikovati u krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, obzirom da u činjeničnom opisu optužnice nedostaje međunarodni propis protivno kojeg su optuženi preduzimali radnje za koje se terete. U tom smislu, branilac je isticao da je prvostepeni sud unošenjem blanketnog propisa u izreci presude prekoračio optužbu. Na navedeni način, prema mišljenju branioca, optuženi je doveden u nepovoljniji položaj, obzirom da je, umjesto da bude oslobođen iz razloga što nije dokazano krivično djelo Zločin protiv čovječnosti, prvostepeni sud izmijenio identitet optužbe, te istog oglosio krivim za krivično djelo koje nije bilo predmet optužbe i čiji bitni elementi ne proizlaze iz iste.

Suprotno navodima odbrane, apelaciono vijeće je zauzelo stav da optužba neće biti prekoračena ukoliko je sud izmijenio činjenični opis djela i pravnu kvalifikaciju na način da je opis djela ostao vezan za događaj, odnosno „kada se presuda i dalje kreće u granicama kriminalnog događaja činje-

nično predstavljenog u optužbi, te kada se i dalje daje prikaz slijeda događaja onako kako se zaista po optužnici i desio” (stav 18 drugostepene odluke).

Prema stavu apelacionog vijeća, u konkretnom slučaju radnje koje su počinili optuženi ostale su potpuno identične predmetnoj optužnici. Krivično-pravne radnje su prekvalifikovane, unoseći u izreku presude blanketni propis Ženevskih konvencija u činjenični opis iz optužnice. S tim u vezi, apelaciono vijeće suda je izrazilo stav da unošenje blanketnog propisa u izreku presude ne dovodi do povrede identiteta presude i optužbe, posebno ako se radi o istom zaštitnom objektu.

U konkretnom slučaju nije bilo dokazano postojanje dva opšta elementa koja čine bitno obilježje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti, ali su van razumne sumnje dokazani svi elementi krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva.

Vijeće je smatralo da se radi o istoj kategoriji lica koja su zaštićena kroz obilježja krivičnog djela oba krivična djela, te da optuženom nije moglo biti nepoznato da je postupanje koje mu se stavljalo na teret zabranjeno međunarodnim humanitarnim i običajnim pravom, kroz bilo koju od pomenute dvije inkriminacije. Naime, i u slučaju ispitivanja postojanja zločina protiv čovječnosti, kao i kod ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, utvrđuje se da li su lica prema kojim je vršen napad imala status civila.

Sud je mišljenja da ovakvo postupanje predstavlja obavezu suda „da se stara o zadovoljenju pravde, kako u pogledu toga da optuženi bude pravično kažnjen, tako i u pogledu ukazivanja da najteža djela ne mogu proći nekažnjeno, te da se bar na neki način pruži satisfakcija žrtvama” (stav 21 drugostepene odluke).

Predmet broj: S1 3 U 022692 16 U – Konkurencijsko pravo

Činjenični opis

Rješenjem Konkurencijskog vijeća Bosne i Hercegovine koje je konačno u upravnom postupku utvrđeno je da je nadležno ministarstvo donošenjem Pravilnika o prestanku važenja Pravilnika o upravljanju ambalažom i ambalažnim otpadom od 21.01.2016. godine spriječilo, ograničilo i narušilo tržišnu konkurenciju na tržištu upravljanja ambalažom i ambalažnim otpadom na jednom dijelu teritorije Bosne i Hercegovine i to ograničavanjem i kontrolom tržišta, što predstavlja zabranjeni sporazum u smislu člana 4 stav 1 tačka b) Zakona o konkurenciji. Nadležno ministarstvo je podnijelo tužbu za pokretanje upravnog spora protiv rješenja Konkurencijskog vijeća BiH. Tužitelj je naveo da je primjena Pravilnika u praksi proizvodila velike probleme, te da je isti izmijenjen po propisanoj proceduri. Tužitelj je nadalje istakao da su Pravilnikom koji je bio na snazi data određena ovlaštenja operaterima koja su u suprotnosti sa Zakonom o upravi, te da je mjera ukidanja Pravilnika privremenog karaktera, dok se ne izvrši izmjena relevantnih Zakona koji regulišu pitanje upravljanja otpadom. U tužbi je navedeno i da je u konkretnom slučaju nepravilno primijenjen Zakon o konkurenciji primjenjujući na Pravilnik kao podzakonski akt odredbe o zabranjenom sporazumu privrednog subjekta, istovremeno tretirajući upravni organ kao privredni subjekt.

Na kraju, tužilac je predložio da se osporeno rješenje poništi i predmet vrati na ponovni postupak.

Odluka

Vijeće za upravne sporove donijelo je presudu kojom se tužba uvažava, osporeno rješenje poništava i predmet vraća tuženom Konkurencijskom vijeću BiH na ponovno rješavanje.

Glavno pitanje koje se pojavilo u ovom slučaju jeste da li Pravilnik, kao akt javne vlasti, spada u opseg člana 4 Zakona o konkurenciji (Službeni glasnik BiH br. 48/05, 76/07 i 80/09). Vijeće je zauzelo stav da akt ministarstva ne može po svojoj prirodi imati elemente ugovora iz pomenutog člana. S druge strane, vijeće je istaklo da to ne uključuje situaciju kada se javno preduzeće pojavljuje na tržištu ekonomije ili kada prenosom dijela svojih ovlaštenja na neke druge subjekte daju mogućnost da ti subjekti svojim odlukama regulišu odnose na tržištu, a što ovdje nije slučaj. Prema stanovištu sudskog vijeća, takve bi odluke imale drugi karakter jer bi imale mogućnost tržišne utakmice.

Prilikom donošenja odluke, Vijeće za upravne sporove Suda BiH je pored relevantnih odredbi Zakona o konkurenciji BiH, članova 101 i 102 (ranije članovi 85 i 86) Ugovora o osnivanju Evropske zajednice konsultovalo i praksu Evropskog suda pravde u predmetima: C-343/95 slučaj *Diego Cali oc Figli* (1997.), C-309/99 predmet *Wouters*, 41/93 *Italija protiv Komisije* (1985.) ECR 873 (tačka 18), C-202/88 *Francuska protiv Komisije* (1991.) ECR I-1223 (tačka 55), predmet C-18/88 *GB inno-BM* (tačka 20), te *Komisija i Francuska protiv Ladbroke Racing* (tačka 33).

Novine u jurisprudenciji Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine

Pripremio: Edin Čengiđ, Vrhovni sud Federacije BiH

Uvod

Za ovaj broj časopisa *Pravna hronika* Vrhovni sud Federacije BiH je iz prve polovine 2018. godine izdvojio četiri odluke, koje kroz izražene pravne stavove, doprinose razvoju sudske prakse u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Dvije od četiri izdvojene odluke ovoga suda su iz oblasti krivičnog prava. U jednoj odluci koja se odnosi na predmet broj 06 O K 008179 17 Kž 2, zauzeti su stavovi u vezi sa razmatranjem žalbenih prigovora branitelja optuženog kojima se ukazuje na nezakovitost dokaza na kojima se temelji done-sena odluka i učinjenu bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 312 stav 1 tačka i) ZKP FBiH i na povredu prava optuženog na odbranu zbog činjenice da je prvostepeni sud, propuštanjem da pozove optuženog i njegovog branitelja da iznesu uvodno izlaganje na glavnom pretresu učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312 stav 1 tačka d) ZKP FBiH. U drugoj odluci ovoga suda zauzet je stav povodom prigovora branitelja osumnjičenog da pobijano rješenje ne sadrži razloge koji bi potkrijepili zaključak prvostepenog suda o postojanju osnovane sumnje da je osumnjičeni djelovao kao pripadnik organizirane grupe koja se bavi prometovanjem opojnih droga i da je time učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312 stav 1 tačka k) ZKP FBiH.

Nadalje, u okviru građanskog referata za pregled su izabrane dvije revizijske odluke i to odluke broj: 32 O P 018161 15 Rev i 65 O P 210190 14 Rev. U odluci broj: 32 O P 018161 15 Rev, zauzet je pravni stav da čak i radnja trećeg lica kojom je nanesena šteta u vidu tjelesnih povreda zaposleniku u okviru vršenja njegovih radnih dužnosti predstavlja povredu na radu i obavezuje poslodavca na naknadu štete, dok je u odluci broj: 65 O P 210190 14 Rev, zauzet stav da *Odluka o razrješenju članova nadzornog odbora društva* mora biti obrazložena i da lica moraju biti upoznata sa razlozima njihovog razrješenja u momentu donošenja odluke.

Predmet 06 O K 008179 15 K Krivično djelo Ubistvo iz člana 166 stav 1 u vezi s članom 28 KZ FBiH

Činjenice i žalbeni navodi

Presudom Kantonalnog suda u Novom Travniku broj 06 O K 008179 15 K od 15.07.2016. godine optuženi B.B. oglašen je krivim za krivično djelo Ubistvo iz člana 166 stav 1 u vezi sa članom 28 Krivičnog zakona FBiH (KZ FBiH), za koje mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od 3 godine i za krivično djelo Izazivanje opće opasnosti iz člana 323 stav . u vezi sa stavom 1 KZ FBiH, za koje mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od 8 (osam) mjeseci, pa je, uz primjenu odredaba KZ FBiH o odmjeravanju jedinstvene kazne za krivična djela učinjena u sticaju, osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 3 godine i 6 mjeseci. Na osnovu člana 57 stav 1 KZ FBiH, u izrečenu kaznu zatvora optuženom je uračunato vrijeme provedeno u pritvoru od 13.04.2015. godine do 13.07.2015. godine.

Protiv ove presude žalbu je izjavio branitelj optuženog, zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja i povrede krivičnog zakona. Bitna povreda odredaba

krivičnog postupka iz člana 312 stav 1 tačka i) Zakona o krivičnom postupku FBiH (ZKP FBiH), prema mišljenju branitelja, u ovom postupku je učinjena jer je prvostepeni sud zasnovao presudu na iskazu svjedoka K.K., koji je pribavljen na nezakonit način (tj. protivno odredbi člana 273 stav 3 ZKP FBiH), obzirom da je prvostepeni sud propustio, da u skladu s navedenom zakonskom odredbom, prije čitanja optužnice i iznošenja uvodnog izlaganja tužitelja, ovog svjedoka uputi u prostoriju van sudnice gdje će čekati dok bude pozvan da svjedoči.

Branitelj optuženog je pobijajući prvostepenu presudu zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka, u žalbi istakao da je prvostepeni sud povrijedio pravo na odbranu optuženog i time učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka d) ZKP FBiH, obzirom da odbrani nije omogućio da iznese svoje uvodno izlaganje. Dalje navodi da je na glavnom pretresu održanom dana 21.12.2015. godine, nakon čitanja optužnice, tužiteljica dala svoje uvodno izlaganje u kojem je iznijela činjeničnu i pravnu osnovu optužnice te dokaze na kojima se zasniva optužnica i koje će izvesti na glavnom pretresu, dok optuženog i njegove branitelje predsjednica vijeća uopće nije pozvala da izlože koncept odbrane nego se odmah nakon uvodnog izlaganja tužiteljice prešlo na direktno ispitivanje svjedoka K.K.

Odluka

Naime, prema odredbi člana 312 stav 1 tačka i) ZKP FBiH, bitna povreda odredaba krivičnog postupka postoji ako se presuda zasniva na dokazu na kome se, po odredbama tog zakona, ne može zasnivati presuda. Za ustanovljenje postojanja ove bitne povrede odredaba krivičnog postupka neophodno je utvrditi da je presuda zasnovana na dokazu za koji je u zakonu izričito navedeno da se na njemu ne može zasnivati sudska odluka ili na dokazu pribavljenom povredama ljudskih prava i sloboda propisanih ustavom i međunarodnim ugovorima koje je Bosna i Hercegovina ratifikovala ili bitnim povredama ZKP FBiH (član 11 stav 2 ZKP FBiH). Međutim, ZKP FBiH ne propisuje izričito da povreda odredbe člana 273 stav 3 tog zakona ima za posljedicu nemogućnost zasnivanja presude na dokazu koji je pribavljen uz povredu te odredbe. Stoga, postupanje suda suprotno odredbi člana 273 stav 3 ZKP FBiH može imati karakter bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 312 stav 1 tačka i) ZKP FBiH, samo ukoliko povreda te odredbe predstavlja istovremeno povredu ljudskih prava i osnovnih sloboda propisanih Ustavom i međunarodnim ugovorima koje je Bosna i Hercegovina ratifikovala odnosno bitnu povredu ZKP FBiH u smislu člana 11 stav 2 ZKP FBiH.

Međutim, branitelj u žalbi nije iznio tvrdnju da povreda odredbe člana 273 stav 3 ZKP FBiH predstavlja istovremeno i povredu ljudskih prava i osnovnih sloboda odnosno bitnu povredu ZKP FBiH u smislu člana 11 stav 2 te u skladu s tim ni razloge zbog kojih bi povreda odredbe člana 273 stav 3 ZKP FBiH imala za posljedicu nemogućnost zasnivanja presude na dokazu pribavljenom uz povredu te zakonske odredbe. Iz tog razloga ovaj sud nije bio u mogućnosti da ispita osnovanost žalbenog navoda branitelja da je prvostepeni sud učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 312 stav 1 tačka i) ZKP FBiH zasnivanjem svoje presude na iskazu svjedoka K.K., koji nije upućen izvan sudnice prije nego što je tužitelj pročitao optužnicu i iznio svoje uvodno izlaganje.

Ispitujući pobijanu presudu u granicama prethodno iznesenih žalbenih navoda u pogledu bitnih povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312 stav 1. tačka d) ZKP FBiH, tj. ako je povrijeđeno pravo na odbranu, Vrhovni sud FBiH je, prevashodno izvršio uvid u zapisnik o glavnom pretresu prvostepenog suda od dana 21.12.2015. godine, iz kojeg nedvosmisleno proizilazi da su ovi žalbeni navodi branitelja optuženog B.B. tačni.

Prvostepeni sud je postupajući na navedeni način, (a kako se to osnovano ukazuje žalbom branitelja), povrijedio odredbu člana 275. stav 3. ZKP FBiH koja propisuje da, nakon čitanja optužnice

i uvodnog izlaganja tužitelja, optuženi i njegov branitelj mogu izložiti koncept odbrane. S obzirom na zakonom određenu svrhu uvodnog izlaganja odbrane, ovaj sud nalazi da je neomogućavanjem odbrani da iznese uvodno izlaganje, pogotovo što je prethodno tužiteljica iznijela svoje uvodno izlaganje, povrijeđeno pravo optuženog na odbranu. Naime, pozivanje odbrane da iznese uvodno izlaganje je zakonom propisana obavezna radnja suda u okviru glavnog pretresa upravo radi pružanja mogućnosti odbrani da, iznoseći svoj koncept odbrane, ukaže sudskom vijeću na ključna činjenična i pravna pitanja koja je, po ocjeni odbrane, potrebno rasvijetliti i raspraviti tokom glavnog pretresa. Time se značajno može utjecati na sam tok i sadržinu dokaznog postupka i čitavog glavnog pretresa u smislu njihovog vođenja na način koji će omogućiti rasvjetljavanje i tih činjeničnih i pravnih pitanja te ocjenu izvedenih dokaza i iznesenih pravnih stavova u kontekstu ne samo koncepta optužbe nego i koncepta odbrane.

Imajući u vidu i sve prethodno izneseno, ovaj sud nalazi da je propuštanjem suda da pozove odbranu da iznese (ako to hoće), uvodno izlaganje i pored obaveze predsjednika vijeća da se, u skladu sa članom 254. stav 2. ZKP FBiH, stara za svestrano pretresanje predmeta, povrijeđeno pravo optuženog na odbranu, te da je time učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka d) ZKP FBiH.

Predmet 09 O K 029462 18 Kv 7 od 29.06.2018. krivična djela Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga

Činjenice i žalbeni navodi

Rješenjem Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 O K 029462 18 Kv 7 od 29.06.2018. godine, prema osumnjičenim H.M., G.V., K. S., B. I. i D. K., protiv kojih se vodi istraga zbog krivičnih djela Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238 stav 2 u vezi stava 1 i Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238 stav 1 u vezi sa članom 55 a sve u vezi sa članom 54 KZ FBiH, a u odnosu na B.I. i zbog krivičnog djela iz člana 74 stav 1 tačka a) Zakona o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije Kantona Sarajevo (ZONDINOM-a KS), produžen je pritvor za 2 (dva) mjeseca tako da im pritvor, po tom rješenju, može trajati do 04.07.2018. godine ili do nove odluke suda. Svim osumnjičenima je pritvor produžen iz razloga propisanih u članu 146 stav 1 tačka c) ZKP FBiH.

Za osumnjičenog K.S. žalbu je izjavio njegov branitelj, zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka i pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, u kojoj osporava postojanje općeg uvjeta za pritvor navodima da iz pobijanog rješenja, odnosno, iz dokaza na koje se pozvao prvostepeni sud, ne proizlazi da je ovaj osumnjičeni djelovao kao pripadnik organizirane grupe koja se bavila prometovanjem opojnih droga. S tim u vezi ukazuje na iskaz ovog osumnjičenog u kojem je isti priznao da je konzument opojne droge marihuana i da tu drogu nabavlja od osumnjičenog F.S., zatim na transkript telefonskog razgovora od 05.03.2018. godine, iz kojeg je vidljivo da je njegov branjenik dogovorio sa osumnjičenim F.S. kupovinu opojne droge, pa da je istog dana nakon te kupovine lišen slobode i opojna droga mu oduzeta, što po stanovištu žalbe, nije dovoljno za zaključak prvostepenog suda da je ovaj osumnjičeni bio pripadnik organizirane grupe koja se bavila prometovanjem opojnih droga.

Odluka

Članom 2 stav 20 KZ FBiH definisan je pojam *organizirana grupa ljudi*, te u istom stoji: “(20) *Organizirana grupa ljudi* je grupa ljudi koja je formirana, a nije nastala spontano, radi izravno sljedećeg učinjenja krivičnog djela, čiji članovi ne moraju imati formalno određene uloge, koja ne mora

imati slijed članstva niti razvijenu organizaciju.” Razmatrajući iznesene žalbene navode, te dovodeći ih u vezu s prethodno citiranim članom KZ BiH, postupajuće krivično vijeće Vrhovnog suda FBiH je zauzelo stav da u pobijanom rješenju nedostaju razlozi koji bi potkrijepili zaključak prvostepenog suda o osnovanoj sumnji da je i osumnjičeni K.S. djelovao kao pripadnik organizirane grupe koja se bavila prometovanjem opojnih droga u smislu člana 238 stav 2 KZ FBiH.

Naime, kod okolnosti da se ovom osumnjičenom stavlja na teret da je u svojstvu člana te grupe, dana 05.03.2018. godine od osumnjičenog F.S. kupio opojnu drogu marihuana u količini od 100 grama, da bi je dalje prepakivao u manja pakovanja pogodna za uličnu prodaju kako bi iste prodavao konzumentima opojne droge (a pri tome se čak i ne navodi da je to činio za račun organizatora grupe), pri čemu u pobijanom rješenju nisu uopće navedeni razlozi iz kojih bi se mogao izvesti zaključak o osnovanoj sumnji da je osumnjičeni K.S. kupljenu drogu dalje prepakivao i prodavao, onda je doveden u pitanje zaključak prvostepenog suda da je ovaj osumnjičeni djelovao kao pripadnik organizirane grupe iz člana 238 stav 2 KZ FBiH, na što se osnovano ukazuje žalbom njegovog branitelja.

Iz navedenih razloga ovaj sud je žalbu branitelja osumnjičenog K.S. uvažio, i u odnosu na njega prvostepeno rješenje ukinuo i u tom dijelu predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje.

Revizija u predmetu broj 32 O P 018161 10 P zbog pogrešne primjene materijalnog prava - odredbe člana 177 stav 2 Zakona o obligacionim odnosima

Činjenice i revizijski navodi

Presudom Općinskog suda u Tuzli broj 32 O P 018161 10 P od 22.08.2011. godine odbijen je tužbeni zahtjev tužitelja kojim je tražio da se obaveže tuženi da mu na ime naknade nematerijalne štete isplati ukupan iznos od 38.870,00 KM i to za duševne bolove zbog umanjavanja opšte životne aktivnosti iznos od 30.000,00 KM, za pretrpljene fizičke bolove iznos od 3.750,00 KM, za pretrpljeni strah iznos od 3.620,00 KM i za duševne bolove zbog naruženosti u lakom stepenu iznos od 1.500,00 KM, sa pripadajućim zakonskim zateznim kamatama. Stanovište prvostepenog suda je da uzrok nastanka štete tužitelju nije opasna djelatnost kojom se bavi tuženi, s obzirom na to da je štetni događaj prouzrokovalo treće lice (na način što je u autobus, koji se nalazio parkiran na autobuskoj stanici u mjestu Trstje, ušao P.T. sa vatrenim oružjem - pištoljem te u pravcu tužitelja, koji se tom prilikom nalazio na mjestu vozača autobusa, usmjerio cijev pištolja i ispalio dva hica), koje nije zaposlenik tuženog pa se tuženi na osnovu odredbe člana 177 Zakona o obligacionim odnosima oslobađa od odgovornosti. Mišljenje je prvostepenog suda, naime, da je šteta proistekla iz uzroka koji se nalazio van stvari, konkretno motornog vozila, kao i da je šteta nastala isključivo radnjom trećeg lica, koju tuženi nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti.

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u Tuzli broj 32 O P 018161 11 Gž od 11.02.2015. godine žalba tužitelja je odbijena i prvostepena presuda potvrđena, uz konstataciju da ulazak P. T. sa pištoljem u autobus, koji je bio parkiran na autobuskoj stanici, predstavlja atipičnu situaciju za samu djelatnost tuženog, odnosno situaciju koja se mogla dogoditi i na bilo kojem drugom javnom mjestu, tim prije što P.T. nije ušao u autobus kao putnik.

Protiv drugostepene presude reviziju je blagovremeno izjavio tužitelj i to zbog pogrešne primjene materijalnog prava, povrede odredaba parničnog postupka pred drugostepenim sudom i odluke o troškovima, sa prijedlogom da se revizija usvoji i obje nižestepene presude preinače na način da se usvoji tužbeni zahtjev tužitelja kao osnovan.

Odluka

Presudom Vrhovnog suda FBiH, revizija tužitelja je usvojena u cijelosti i predmet vraćen drugostepenom sudu na ponovno suđenje. Naime, revizijski sud je zauzeo stav da je tužitelj u reviziji osnovano prigovorio da je drugostepeni sud donio svoju odluku uz pogrešnu primjenu materijalnog prava - odredbe člana 177 stav 2 Zakona o obligacionim odnosima, zaključivši da je isključena odgovornost tuženog po osnovu navedene odredbe.

Prema odredbi člana 177 stav 2 Zakona o obligacionim odnosima, vlasnik opasne stvari (što se odnosi i na opasnu djelatnost) oslobađa se odgovornosti i ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenog ili trećeg lica, koju on nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti. Dakle, iz sadržaja navedene odredbe proizilazi da za ovo oslobođenje od odgovornosti, lice koje obavlja opasnu djelatnost, mora dokazati da štetnu radnju nije mogao predvidjeti i da posljedice nije mogao izbjeći.

Drugostepeni sud je izveo pogrešan pravni zaključak da je isključena odgovornost tuženog za naknadu štete tužitelju jer je direktan uzrok štete radnja trećeg lica, koja se nije mogla predvidjeti i čije posljedice se nisu mogle izbjeći. Ocjena je revizijskog suda da štetni događaj u kojem je tužitelj zadobio tjelesne povrede predstavlja povredu na radu. Naime, tužitelj je prilikom ulaska P. T. sa pištoljem u autobus obavljao svoje redovne poslove vozača autobusa, sjedeći za upravljačem autobusa koji je bio parkiran na autobuskoj stanici u mjestu Trstje, na redovnoj liniji autobusnog prevoza Trstje – Tuzla, što predstavlja cjelovit tehnološki proces rada pa u tom smislu i nastala šteta za tužitelja predstavlja povredu na radu. Vozač autobusa je zbog prirode posla redovno izložen riziku nastanka štete zbog stalnog kontakta sa putnicima i drugim licima koja mu u toku obavljanja njegovog posla mogu prouzrokovati štetu, što u konkretnoj situaciji i jeste slučaj. Ta mogućnost nastanka štete predstavlja profesionalni rizik zanimanja vozača autobusa, ali isti ne snosi zaposlenik, nego poslodavac. Upravo zato se protupravna radnja lica P.T. ne smatra radnjom trećeg lica u smislu člana 177 st. 2 Zakona o obligacionim odnosima, zbog koje bi tuženi bio oslobođen od odgovornosti za štetu tužitelju.

Kako je zbog pogrešnog pravnog pristupa u pogledu utvrđivanja odgovornosti tuženog za naknadu štete činjenično stanje ostalo nepotpuno utvrđeno (visina štete) pa zbog toga nema uslova za preinačenje pobijane odluke, to je primjenom odredbe člana 250 stav 2 ZPP F BiH odlučeno kao u izreci ove presude.

Revizija u predmetu 65 O P 210190 nije osnovana

Činjenice i revizioni navodi

Prvostepenom presudom Općinskog suda u Sarajevu broj 65 O P 210190 11 P od 31.07.2012. godine je utvrđeno da je nezakonita Odluka o razrješenju članova Nadzornog odbora J.O. *Međunarodni aerodrom „Sarajevo“ d.o.o., Sarajevo* broj 01-01-2-3237/5 od 18.07.2011. godine, iz razloga što je ista donesena protivno imperativnim odredbama te što tuženi nije dokazao da su u konkretnom slučaju postojali opravdani razlozi za razrješenje tužitelja iz članstva Nadzornog odbora, niti je dokazao da je razrješenje uslijedilo nakon izglasavanja nepovjerenja radu Nadzornog odbora, a pored toga, prvostepeni sud je utvrdio da razlozi razrješenja nisu navedeni ni u rješenju o razrješenju. Stoga je predmetna odluka poništena, a tuženi obavezan da tužiteljima isplati na ime naknade izmakle koristi koju bi ostvarili kao članovi tog tijela u tačno utvrđenim novčanim iznosima, za period od 19.07.2011. godine do 31.07.2012. godine, sa zakonskom zateznom kamatom počev od dana podnošenja tužbe, tj. od 26.09.2011. godine do konačne isplate, uz obavezu tuženog da tužiteljima naknadi troškove parničnog postupka, dok je odbijen zahtjev za naknadu troškova preko dosuđenog iznosa.

Istom presudom odbačena je tužba u pogledu tužbenog zahtjeva za isplatu naknade na ime izmakle koristi počev od dana donošenja presude, tj. dana 31.07.2012 godine pa do dana 04.09.2013 godine, a odbijen je kao neosnovan tužbeni zahtjev za naknadu nematerijalne štete zbog povrede ugleda i časti u iznosu od po 1.000,00 KM za svakog od tužitelja, sa zahtjevom za zakonske zatezne kamate.

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj 65 o P 210190 12 GŽ od 12.09.2014. godine, žalbe tužitelja i tuženog su odbijene i prvostepena presuda potvrđena.

Tuženi je reviziju izjavio zbog pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se revizija uvaži i preinači drugostepena presuda, na način da se tužbeni zahtjev tužitelja odbije i tužitelja obaveže da tuženom nadoknadi troškove postupka, ili da se drugostepena presuda ukine i predmet vrati drugostepenom sudu na ponovno suđenje.

Odluka

Razmatrajući revizijske navode, Vrhovni sud FBiH je utvrdio da je pobijana presuda pravilna i zakonita i da revizija stoga nije osnovana. Naime, odredbom člana 259 stav 5 tačka 1 Zakona o privrednim društvima FBiH je propisano da Skupština može razriješiti predsjednika i članove Nadzornog odbora i prije isteka perioda na koji su imenovani kad Nadzorni odbor ili pojedini njegov član izgubi povjerenje dioničara (identična je odredba čl. 33 st. 2 Statuta tuženog).

Sud je ocijenio neprihvatljivima revizijske navode tuženog da je pravo vlasnika društva odlučivati o povjerenju članova Nadzornog odbora i donošenje odluke o njihovom razrješenju bez obrazloženja. Također, utvrdio je obavezu tuženog da obrazloži odluku o razrješenju imenovanim licima, obzirom da se na taj način sprječava samovolja u pogledu opoziva članova Nadzornog odbora, kao i neizvjesnost članova uprave o njihovoj daljnjoj sudbini. Licima koja se razrješavaju u trenutku razrješenja moraju biti poznati razlozi koji trebaju biti navedeni u obrazloženju (npr. gruba povreda dužnosti, neprihvatanje izvještaja o poslovanju društva, nanošenje štete društvu itd.), a nedostatak valjanog obrazloženja predstavlja propust koji se ne može naknadno raspraviti. Prema ocjeni Vrhovnog suda FBiH, odluka o razrješenju koja nema obrazloženja, niti sadrži razloge zbog kojih je izglasano nepovjerenje članovima nadzornog odbora je takva da se ne može ispitati sa stanovišta opravdanosti njenog donošenja, jer ostaje nejasno koji su to razlozi i da li isti uopšte postoje.

Pored navedenog, mišljenje je revizijskog suda da je pobijana odluka tuženog nezakonita i stoga što tuženi tokom postupka nije dokazao postojanje opravdanih razloga za razrješenje, imajući u vidu da su na istoj sjednici Skupštine, na kojoj su razriješeni tužitelji, usvojeni finansijski izvještaj i izvještaj o radu Nadzornog odbora za 2010. godinu. Zbog ovih razloga, Vrhovni sud FBiH je mišljenja da su pravilne odluke nižestepeni sudova kojima je utvrđeno da je nezakonita odluka Skupštine tuženog o razrješenju tužitelja i obavezan tuženi da tužiteljima isplati određene naknade za rad u Nadzornom odboru za period od dana razrješenja do dana donošenja prvostepene presude.

Novine u jurisprudenciji Vrhovnog suda Republike Srpske

Pripremila: Tanja Miletić, Vrhovni sud Republike Srpske

Uvod

Za ovaj broj časopisa iz raznovrsne prakse Vrhovnog suda Republike Srpske izabrano je šest odluka. Od predmeta koji su rješavani u Krivičnom odjeljenju izabrana su dva predmeta u kojima je odlučeno po zahtjevu za zaštitu zakonitosti osuđenih lica (84 O K 046680 18 Kvlz i 12 O K 004724 18 Kvlz). Kada su u pitanju predmeti iz oblasti građanskog prava za ovaj broj časopisa su izdvojena takođe dva predmeta, i u oba slučaja se radi o predmetima u kojima su se pojavila određena pravna pitanja značajna za ujednačavanje sudske prakse radi čega su ta pitanja razmatrana na sjednici Građanskog odjeljenja (73 O P 016673 17 Rev i 85 O Rs 056371 17 Rev). Iz oblasti upravnog prava izabrana su dva predmeta u kojima su razmatrana aktuelna pitanja koja se tiču odobravanja pristupa informacijama, te pretvaranja prava korištenja u pravo svojine (11 O U 016823 15 Uvp i 13 O U 002310 16 Uvp 2).

Predmet broj 84 O K 046680 18 Kvlz – Krivično djelo razbojništva, član 233 stav 1 Krivičnog zakona RS-a

Činjenice i navodi iz zahtjeva za zaštitu zakonitosti

Pravosnažnom presudom optuženi je oglašen krivim zbog krivičnog djela razbojništva iz člana 233 stav 1 Krivičnog zakona RS-a („Službeni glasnik RS“ broj 49/03 do 37/13; u daljem tekstu: KZ RS) i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine. Protiv te presude zahtjev za zaštitu zakonitosti (u daljem tekstu: zahtjev) je podnio osuđeni, zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka i povrede krivičnog zakona: zasnivajući zahtjev na tezi da u činjeničnom opisu djela u optužnici i pobijanoj presudi, pri oduzimanju novca učinilac („ma ko bio učinilac“) nije upotrijebio prijetnju da će neposredno napasti na život i tijelo nekog lica (što predstavlja element bića krivičnog djela razbojništva u navedenom obliku) pa da se je, s obzirom na to, navedeno krivično djelo moglo pravno kvalifikovati samo kao teška krađa iz člana 226 stav 1 tačka 3 KZ RS-a, odnosno člana 232 stav 1 tačka 3 KZ RS-a.

Odluka

Vrhovni sud RS-a nalazi da argumentima zahtjeva navedenim u prilog tvrdnje o učinjenom obliku povrede krivičnog zakona nije dovedena u sumnju pravilnost pravnog zaključka pobijane presude po kome je osuđeni kritičnog događaja oduzeo tuđu pokretnu stvar (tačno neutvrđeni iznos novca), uz prijetnju da će neposredno napasti na život radnice u prodajnom kiosku, a slijedom toga ni pravilnost pravne kvalifikacije počinjenog krivičnog djela. Naime, kada se radnja izvršenja krivičnog djela (prema činjeničnom opisu djela u izreci pobijane presude) ogleda u tome da je osuđeni kritičnog događaja iz džepa izvadio plastični pištolj i prijeteci uperio ga u pravcu radnice u prodajnom kiosku, tražeći sav novac što ima i govoreći joj da ne plaće i ne vrišti, pa kada je usljed te prijetnje radnica predala osuđenom sav novac iz trgovačke kase, onda iz takvog činjeničnog substrata nesumnjivo proizlazi da je oduzimanje novca osuđeni izvršio uz prijetnju radnici na prodajnom kiosku, jer usmjeravanje pištolja u osobu od koje se oduzima novac manifestuje prijetnju napadom na život i tjelesni integritet te osobe. Činjenica da je u pitanju plastični pištolj je irelevantna, posmatrano s aspekta ocjene ozbiljnosti prijetnje u navedenim okolnostima, jer je u konkretnom slučaju takva pri-

jetnja bila očigledno podobna da se kod osobe prema kojoj je upućena (koja nije imala svijest o tome da je u pitanju plastični pištolj) izazove osjećaj straha da su joj ugroženi život i tjelesni integritet, usljed čega je bila prinuđena da napadaču preda sav novac koji je imala u trgovačkoj kasi.

Iz navedenog proizlazi da je kritičnog događaja osuđeni izvršio oduzimanje novca u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi, uz upotrebu prijetnje da će neposredno napasti na život ili tijelo radnice na prodajnom kiosku, te su na taj način u njegovim radnjama ostvarena sva bitna obilježja krivičnog djela razbojništva iz člana 233 stav 1 KZ RS-a, za koje je i osuđen pobijanom pravosnažnom presudom, pa nema mjesta prigovoru zahtjeva zasnovanom na tvrdnji da je tom presudom povrijeđen krivični zakon u vidu pogrešne pravne kvalifikacije radnji osuđenog kritičnog događaja. Nalazeći da povrede zakona na koje se poziva podnosilac zahtjeva nisu učinjene, ovaj sud je predmeti zahtjev odbio kao neosnovan.

Predmet broj 12 O K 004724 18 Kvlz – Izmjena optužnice i povreda prava na odbranu, član 290 u vezi s članom 311 stav 1 tačka g) Zakona o krivičnom postupku RS-a

Činjenice i navodi iz zahtjeva za zaštitu zakonitosti

Prvosnažnom presudom oglašeni su krivim optužena zbog krivičnog djela ubistva iz člana 148 stav 1 KZ RS-a i osuđena na kaznu zatvora u trajanju od 15 (petnaest) godina i optuženi zbog krivičnog djela ubistva iz člana 148 stav 1 u vezi s članom 25 KZ RS-a, za koje je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 6 (šest) godina i 6 (šest) mjeseci, u koje kazne im je uračunato vrijeme provedeno u pritvoru.

Protiv te presude zahtjev za zaštitu zakonitosti (u daljem tekstu: zahtjev) je podnio branilac osuđenih zbog povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 311 stav 1 tačka g) Zakona o krivičnom postupku RS-a („Službeni glasnik RS“ broj 53/12, 91/17 i 66/18; u daljem tekstu: ZKP RS) i povrede krivičnog zakona. Povredu prava na odbranu zahtjev temelji na tvrdnji da je okružni javni tužilac u toku postupka dva puta mijenjao optužnicu, a da za takve izmjene nije imao uporište u izmijenjenom činjeničnom stanju, te da je dozvolivši tužiocu da u završnoj fazi postupka izmijeni već jednom izmijenjenu optužnicu prvostepeni sud povrijedio pravo optuženih garantovano članom 6 stav 1 ZKP RS-a i članom 6 stav 3 tačka a) EKLJP-a kojom se garantuje svakom optuženom da u što kraćem roku i podrobno bude obaviješten o prirodi i razlozima za optužbu protiv njega.

Odluka

Po ocjeni Vrhovnog suda RS-a, na navedenim argumentima zahtjeva ne može se zasnivati tvrdnja da je u postupku donošenja pobijane presude povrijeđeno pravo optuženih na odbranu u čemu bi se manifestovala povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 311 stav 1 tačka g) ZKP RS-a. Naime, prema odredbi člana 290 ZKP RS-a, tužilac je ovlašten da na glavnom pretresu izmijeni optužnicu kada ocijeni da izvedeni dokazi ukazuju da se izmijenilo činjenično stanje izneseno u optužnici, u kom slučaju se ne vrši potvrđivanje optužnice, a radi pripremanja odbrane glavni pretres se može odložiti. Prema ovoj zakonskoj odredbi izmjena optužnice se odnosi na glavni pretres, što uključuje i mogućnost izmjene i u završnoj riječi tužioca, kao sastavnom dijelu završne faze glavnog pretresa i uslovljena je izmjenom činjeničnog stanja iznesenog u optužnici. Zakon ne postavlja ograničenja u pogledu broja mogućih izmjena, niti nužno pretpostavlja da je izmijeni optužnice prethodila izmjena sadržaja provedenih dokaza, ili pojavljivanje novih dokaza koji ukazuju na potrebu mijenjanja optužnice, nego se ta izmjena može zasnivati i na novoj tužiočevoj subjektivnoj ocjeni izvedenih dokaza na glavnom pretresu. Slijedom toga, nema mjesta tvrdnji zahtjeva da je prvostepeni sud povrijedio pravo na odbranu optuženih kada je u završnoj fazi postupka prihvatio izmijenu već jednom izmijenjene optužnice, a da ta izmjena nema uporište u izvedenim dokazima na glavnom pretresu.

Vrhovni sud RS-a nalazi da se neosnovano zahtjevom tvrdi da je prvostepeni sud, dozvolivši navedene izmjene optužnice, povrijedio prava optuženih iz člana 6 stav 1 ZKP RS-a, te člana 6 stav 3 tačka a) EKLJP-a, jer navedene odredbe nisu primjenjive na procesnu radnju izmjene optužnice u fazi glavnog pretresa. Ovo stoga što se navedene zakonske odredbe odnose na pravo osumnjičenog da prilikom prvog ispitivanja u prethodnom krivičnom postupku (kojim je uslovljeno podizanje optužnice) mora biti obavješten na jeziku koji razumije, o djelu za koje se tereti i o osnovima sumnje protiv njega. Kada je optuženima data mogućnost da se izjasne na izmijenjenu optužnicu na glavnom pretresu i dovoljno vrijeme za pripremu odbrane (što se zahtjevom u konkretnom slučaju ne dovodi u pitanje), onda nema mjesta prigovoru koji se zasniva na tvrdnji da je izvršenom izmjenom povrijeđeno pravo na odbranu optuženih. Kako povrede zakona na koje se poziva podnosilac zahtjeva nisu učinjene to je predmetni zahtjev odbijen kao neosnovan.

Predmet broj 73 O P 016673 17 Rev – Sticanje bez osnova;Vraćanje naknade za izuzeto neizgrađeno građevinsko zemljište, član 210 Zakona o obligacionim odnosima u vezi s članom 44 Zakona o građevinskom zemljištu RS-a

Činjenice i revizioni navodi

Iz činjeničnog utvrđenja nižestepeni sudovi proizlazi da je rješenjem Skupštine opštine K.V. od 26.06.1981. godine od predstavnika tuženih izuzeto neizgrađeno građevinsko zemljište u ukupnoj površini od 10.830 m², da je predniku tuženih zaključno s danom 16.01.1985. godine isplaćen iznos od ukupno 440.499,00 dinara, da je rješenjem nadležnog organa uprave od 23.06.2009. godine utvrđeno da je, po sili zakona, sa 01.12.2006. godine prestalo državno vlasništvo na građevinskom zemljištu ukupne površine 1.161 m² za koje je u upravnom postupku utvrđeno da sa 01.12.2006. godine nije privedeno namjeni i da se na ovom zemljištu ima uspostaviti i u javne knjige upisati vlasničko-pravni odnos koji je postojao prije prelaska navedenog zemljišta u društveno (sada državno) vlasništvo, kao i da će se nakon pravnosnažnosti ovog rješenja provesti postupak sporazumnog vraćanja opštini naknade isplaćene predniku tuženih, te da je tuženim vraćeno ukupno 1.161 m².

Prvostepenom presudom obavezani su tuženi da tužitelju na ime glavnog duga isplate naknadu u iznosu od 212.889,00 KM koja predstavlja sadašnju tržišnu vrijednost vraćenih nekretnina, sa zakonskom zateznom kamatom od podnošenja tužbe do isplate, nalazeći da tužitelj ima pravo na naknadu koja će se odrediti po istim mjerilima i kriterijima kao naknada koja je isplaćena za izuzete nekretnine u vrijeme izuzimanja, tj. da ima pravo na potpunu naknadu u smislu člana 190 Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, br. 29/78 do 57/89, te „Službeni glasnik RS“, br. 17/93 do 74/05; u daljem tekstu: ZOO). Drugostepeni sud je, uvažavajući žalbu tuženih, preinačio prvostepenu presudu i tužitelju dosudio naknadu u iznosu od 1.404,94 KM, koja predstavlja revalorizovani iznos naknade isplaćene predniku tuženih imajući u vidu procenat zemljišta koji je vraćen tuženim, sa zakonskom zateznom kamatom od podnošenja tužbe do isplate, pozivajući se na odredbe člana 210 i 214 ZOO-a.

Revizijom je tužitelj pobijao drugostepenu presudu zbog pogrešne primjene materijalnog prava, predlažući da se pobijana presuda preinači ili ukine i predmet vrati na ponovno suđenje, posebno ističući da mu u ovom slučaju pripada pravična naknada ne manja od tržišne vrijednosti zemljišta.

Odluka

Vrhovni sud RS-a je odbio reviziju tužitelja, nalazeći da je drugostepena presuda pravilna. Naime, u konkretnom slučaju vraćanje zemljišta izvršeno je po odredbama Zakona o građevinskom zemljištu („Službeni glasnik RS“, broj 112/06) kojim je propisano da danom stupanja na snagu tog zakona po

sili zakona prestaje državno vlasništvo na zemljištu za koje se u upravnom postupku utvrdi da nije privedeno namjeni (član 44), s tim da ovaj zakon ne sadrži odredbe koje se tiču pitanja protivvrijednosti koju je dobio raniji vlasnik za izuzeto zemljište u vrijeme izuzimanja. Međutim, to ne znači da raniji vlasnik nema obavezu da vrati ono što je on ranije dobio kao protivvrijednost za izuzeto zemljište, jer se otpadanjem osnova po kome je zemljište bilo u državnoj svojini, po opštim pravilima imovinskog prava, uspostavlja obaveza ranijeg vlasnika da vrati ono što je primio po tom osnovu, shodno odredbi člana 210 ZOO-a, jer bi u suprotnom došlo do neosnovanog bogaćenja ranijeg vlasnika.

U situaciji kada je raniji vlasnik primio kao protivvrijednost određeni iznos novca (kao u konkretnom slučaju), on je dužnik vraćanja novčane obaveze, koji saglasno odredbi člana 394 ZOO-a isplaćuje onaj broj novčanih jedinica na koji obaveza glasi, izuzev kad zakon određuje što drugo. Po ocjeni ovog suda, u slučaju vraćanja zemljišta koje nije privedeno namjeni ranijem vlasniku, opština ima pravo na povrat revalorizovanog novčanog iznosa koji je isplaćen ranijem vlasniku, odnosno korisniku, na ime naknade u postupku eksproprijacije, odnosno izuzimanja, radi čega je pravilan zaključak drugostepenog suda da je naknadu koja je predmet ove parnice valjalo utvrditi u visini revalorizovanog dinarskog iznosa naknade koji je isplaćen predniku tuženih, a prema procentu vraćenog zemljišta, kako proizlazi iz nalaza vještaka ekonomske struke, na kome je i zasnovana pobijana odluka.

Predmet broj 85 o Rs 056371 17 Rev – Blagovremenost tužbe, član 118 stav 2 Zakona o radu – prečišćen tekst

Činjenice i revizioni navodi

Tužbenim zahtjevom tužiteljica traži utvrđivanje statusa radnog odnosa i radnu reintegraciju. Prvostepenim rješenjem odbačena je tužba tužiteljice kao neblagovremena, pozivom na odredbe člana 201 stav 4 Zakona o radu („Službeni glasnik RS“, broj 1/16 – u daljem tekstu novi zakon o radu). Drugostepeni sud je odbio žalbu tužiteljice i potvrdio prvostepeno rješenje. Iz činjeničnog utvrđenja predmetnog spisa proizlazi da je tužiteljica za povredu prava iz radnog odnosa saznala 27.04.2015. godine, a tužbu je podnijela 25.02.2016. godine.

Prema odredbi člana 118 stav 2 Zakona o radu – Prečišćen tekst („Službeni glasnik RS“, broj 55/07 – u daljem tekstu raniji zakon o radu), koji je bio na snazi kada je sporna povreda prava iz radnog odnosa nastala, tužba za zaštitu prava iz radnog odnosa se može podnijeti u roku od jedne godine od dana saznanja za povredu prava, a najdalje u roku od tri godine od dana učinjene povrede. Dana 20.01.2016. godine, stupio je na snagu novi zakon o radu, kojim je izmijenjen rok za podnošenje tužbe (upola kraći nego onaj propisan ranijim zakonom), pa je tako odredbom člana 201 stav 4 ovog zakona propisano da tužbu za zaštitu prava radnik može da podnese najkasnije u roku od šest mjeseci od dana saznanja za povredu prava ili dana učinjene povrede. Revizijom tužiteljica pobija nižestepene odluke zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava.

Odluka

Revizijski sud nalazi da se, obzirom da je povreda prava iz radnog odnosa nastala za vrijeme važenja ranijeg zakona o radu i da se sporni odnos rješava primjenom materijalnog prava koje je važilo u vrijeme učinjene povrede, u konkretnoj parnici za ocjenu blagovremenosti tužbe treba primijeniti rok iz člana 118 stav 2 ranijeg zakona o radu, a ne člana 201 stav 4 novog zakona o radu, kako se pravilno ukazuje revizijom.

Tumačenje odredbe člana 201 stav 4 u vezi s odredbom člana 271 novog zakona o radu na način kako su to činili nižestepeni sudovi, tj. da se blagovremenost tužbe računa po članu 201 stav 4 ovog zakona jer je tužba podnesena u vrijeme kada je ovaj zakon na snazi, ima za posljedicu da je „stečeno pravo“ tužiteljice da tužbu podnese u jednogodišnjem roku ostalo bez zaštite jer je izmjenama zakona skraćen rok za ostvarenje sudske zaštite. Iz tog bi dalje slijedilo da je rok za podnošenje tužbe istekao 27.10.2015. godine, odnosno prije nego što je novi zakon o radu stupio na snagu.

Ovaj sud dalje nalazi da na strani tužiteljice nema propusta jer ona nije bila u obavezi da tužbu podnese odmah po saznanju za povredu prava, kod činjenice da joj je raniji Zakon o radu ostavljao mogućnost da to učini u roku od godine dana. Sve i kada bi primijenili pravilo „*ignorantia iuris nocet*“ (nepoznavanje zakona škodi), nižestepeni sudovi su propustili da imaju u vidu da je tužiteljica podnijela tužbu u roku iz člana 118 stav 2 ranijeg zakona o radu. Stoga, kako se zbog pogrešnog pravnog pristupa u rješavanju ovog spornog odnosa nižestepeni sudovi nisu upuštali u meritum spora, ovaj sud je reviziju uvažio, nižestepena rješenja ukinuo i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Predmet broj 11 o U 016823 15 Uvp – Odobravanje pristupa informacijama, članovi 5, 6, 7, 8, 9 i 14 Zakona o slobodi pristupa informacijama

Činjenice i navodi iz zahtjeva za vanredno preispitivanje presude

Rješenjem tuženog odbijen je zahtjev tužitelja za pristup informacijama koje se odnose na dostavu kopije izvještaja radne grupe formirane od strane Vlade RS-a sa zadatkom utvrđivanja stanja i predlaganja rješavanja pitanja zaposlenih i održavanja proizvodnog procesa u Privrednom društvu „K“ a.d. B.L. uz obrazloženje da Vlada RS-a nije zvanično razmatrala izvještaj koji je sastavila komisija, a kako je Privredno društvo „K“ a.d. B.L. poslovni subjekat koji je u potpunosti u vlasništvu Republike Srpske koja u ovom društvu ima funkciju skupštine akcionara, tuženi kao organ koji je imenovao navedenu komisiju u cilju zaštite poslovnih podataka označenog privrednog društva ne može izvršiti dostavu pomenutog izvještaja. Pobijanom presudom je odbijena tužba prihvatanjem razloga iz osporenog akta.

Tužitelj zahtjevom za vanredno preispitivanje te presude pobija njenu zakonitost iz razloga sadržanih u odredbi člana 35 stav 2 Zakona o upravnim sporovima („Službeni glasnik RS“, br. 109/05 i 63/11; u daljem tekstu: ZUS).

Odluka

Odlučujući o zahtjevu za vanredno preispitivanje presude, Vrhovni sud RS nalazi da tužitelj osnovano ukazuje na nedostatke osporenog akta, kao i pobijane presude: obrazloženja osporenog akta u odnosu na razloge odbijanja zahtjeva, bez pozivanja na relevantne odredbe Zakona o slobodi pristupa informacijama („Službeni glasnik RS“, broj 20/01; u daljem tekstu: ZSPI), koja obaveza za organ proizlazi iz odredbe člana 14 ovog zakona, a i na propust da navede da li je proveo test javnog interesa i da li je prije odbijanja zahtjeva raspravio sva pitanja važna za odlučivanje. U pobijanoj presudi takođe nisu dati pravno valjani razlozi za odbijanje tužbe, jer je odbijanje tužbe obrazloženo prihvatanjem razloga osporenog akta. Takođe je nejasno na osnovu čega je sud utvrdio da je tuženi izvršio procjenu javnog interesa i pravilno odlučio u cilju zaštite javnog interesa da odbije zahtjev tužitelja. Tužitelj je pravilno ukazao da su dati razlozi u obrazloženju presude nejasni i neprihvatljivi, te da nedostaju odgovori na tužbene navode. To se prije svega odnosi na primjenu odredbe člana 14 stav 3 ZSPI-ja i na postupak utvrđivanje izuzetaka od objavljivanja tražene informacije (propisano je u članu 5, te u vezi s članom 6, 7. ili 8 ZSPI-ja), za koji se iz navoda obrazloženja pobijane presude, a ni osporenog akta, ne može zaključiti da li je primijenjeno, odnosno da li je u odnosu na traženu informaciju utvrđen izuzetak od objavljivanja i po kom osnovu.

S obzirom da je tužitelj ukazao na navedeni nedostatak i zahtijevao da mu se odobri pristup traženim informacijama, te da se poništi osporeni akt, pa kako je u pobijanoj presudi propušteno da se u pravcu razloga tužbe ispita da li su osporenim aktom učinjene povrede iz člana 10 ZUS-a, a u vezi s članovima 5, 6, 7, 8, 9 i 14 ZSPI-ja i ocijene pravno-relevantni navodi tužbe, to je predmetni zahtjev uvažen, presuda ukinuta i predmet vraćen na ponovno suđenje.

Predmet 13 o U 002310 16 Uvp 2 – Pretvaranje prava korištenja u pravo svojine, član 324 stav 1 Zakona o stvarnim pravima

Činjenice i navodi iz zahtjeva za vanredno preispitivanje presude

Pobijanom presudom odbijena je tužba izjavljena protiv akta tužene, kojim je odbijena žalba tužitelja izjavljena protiv prvostepenog rješenja kojim je pravo trajnog korišćenja na neodređeno vrijeme upisano na gradskom građevinskom zemljištu u društvenoj, odnosno državnoj svojini pretvoreno u pravo svojine u korist zainteresovanog lica AD „P.“ T. na označenim nekretninama, te je naloženo zemljišno-knjižnoj kancelariji da, nakon pravosnažnosti rješenja, u vlasničkom „B“ listu briše državno vlasništvo, a u „C“ teretnom listu briše dosadašnje pravo trajnog korišćenja na neodređeno vrijeme upisano u korist podnosioca zahtjeva i izvrši uknjižbu prava svojine u korist zainteresovanog lica. Odbijanje tužbe obrazloženo je time da je u postupku koji je proveden od strane prvostepenog organa na nesumnjiv način utvrđeno da su ispunjeni kumulativni uslovi propisani članom 325 Zakona o stvarnim pravima („Službeni glasnik RS“ broj 124/08 do 60/15; u daljem tekstu: ZSP) za pretvaranje prava korišćenja u pravo svojine na gradskom građevinskom zemljištu u društvenoj, odnosno državnoj svojini.

Zahtjevom za vanredno preispitivanje te presude tužitelj pobija njenu zakonitost zbog povrede propisa o postupku i pogrešne primjene materijalnog prava, posebno ukazujući na odredbe člana 324 stav 1 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stvarnim pravima, te člana 350 ZSP-a, ističući da nekretnine koje su predmet ovog postupka imaju status poljoprivrednog (neizgrađenog) zemljišta i da se na istima ne može steći pravo svojine primjenom odredbi člana 324 i 325 ZSP-a. Tužena je ostala kod razloga sadržanih u obrazloženju osporenog akta, a zainteresovano lice je u odgovoru na tužbu istaklo da su svrhu i namjenu poljoprivrednog zemljišta predmetne nekretnine „izgubile“ prije više od 40 godina i da ne stoji prigovor tužitelja da se radi o poljoprivrednom zemljištu.

Odluka

Vrhovni sud RS-a, ispitujući pobijanu presudu, nalazi da su u konkretnom slučaju navodi tužitelja u žalbi izjavljenoj na prvostepeno rješenje, koje je ponovio i u tužbi, da je iz nalaza vještaka geometra (koji je izveden u postupku pred prvostepenim organom) evidentno da se radi o poljoprivrednom zemljištu i da se u postupku privatizacije moglo privatizovati izgrađeno građevinsko zemljište po članu 8a) Zakona o dopuni Zakona o privatizaciji državnog kapitala, a ne poljoprivredno (neizgrađeno) zemljište, na koja pitanja nisu dali odgovore sud i tužena u osporenom aktu, s obzirom da iz podataka zemljišno-knjižne i katastarske evidencije proizlazi da su tri parcele izgrađene, a ostalo da je neizgrađeno zemljište, bitni u kontekstu odredbe člana 324 stav 1 ZSP-a i člana 47 stavovi 1 i 3 Zakona o poljoprivrednim zadrugama u vezi s odlukom Ustavnog suda RS-a broj U-48/08 od 7.10.2010. godine objavljene u „Službenom glasniku RS“ broj 113/10, u odnosu na vrijeme stupanja na snagu ZSP-a (04.01.2009. godine). Naime, u konkretnom slučaju iz dokaza koji su izvedeni u postupku koji je prethodio donošenju prvostepenog rješenja, ne proizlazi zaključak da je zainteresovano lice bilo upisano s pravom korišćenja u javnim evidencijama na dan stupanja na snagu ZSP-a, te da li predmetno zemljište može u smislu člana 324 stav 1 ZSP-a biti predmet prava svojine.

S obzirom na takvo obrazloženje, koje ne daje odgovor na pitanje kada je zainteresovano lice steklo pravo korišćenja na predmetnim nekretninama, nije se moglo donijeti rješenje na osnovu kojeg bi se predmetne nekretnine pretvorile u pravo svojine zainteresovanog lica. Radi toga, ovaj sud je uvažavajući zahtjev za vanredno preispitivanje pobijanu presudu preinačio, te tužbu uvažio i osporeni akt poništio.

Novine u jurisprudenciji Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Pripremio: Zlatan Kavazović, Apelacioni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Uvod

Za ovaj broj časopisa *Pravna hronika* Apelacioni sud BD BiH izdvojio je pet odluka iz prve polovine 2018. godine, i to dvije odluke iz oblasti krivičnog prava (presude broj 96 o K 089079 18 Kž 12 i broj 96 o K 105627 18 Kž), dvije odluke iz oblasti građanskog prava (presuda broj 96 o P 064501 17 Rev i rješenje broj 96 o P 090389 18 Rev), te jedna odluka iz oblasti upravnog prava (rješenje broj 96 o U 100353 18 Už).

Predmet broj 96 o K 089079 18 Kž 12 – Ubistvo iz člana 163 stav 1 u vezi s članom 31 Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 33/13, 26/16 i 13/17); promjena pravne kvalifikacije krivičnog djela

Činjenice

Presudom prvostepenog suda, broj 96 o K 089079 17 K 2 od 23.11.2017. godine optuženi je oglašen krivim da je radnjama opisanim u izreci te presude počinio krivično djelo Ubistvo iz člana 163 stav 1 u vezi s članom 31 Krivičnog zakona BD BiH i primjenom članova 7, 42, 43 i 49 istog Zakona osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 13 (trinaest) godina. Protiv navedene presude žalbe su podnijeli Tužilaštvo BD BiH i branioci optuženog.

Odluka

Nakon provedenog dokaznog postupka i ocjene dokaza, prvostepeni sud je našao da su u radnjama optuženog ostvarena obilježja bića krivičnog djela Ubistvo iz člana 163 stav 1 u vezi s članom 31 Krivičnog zakona BD BiH, za koje ga je i oglasio krivim, a ne krivičnog djela Ubistvo iz član 163 stav 2 tačka 1 u vezi s članom 31 Krivičnog zakona BD BiH, za koje se optuženi teretio optužnicom. Naime, prvostepeni sud je u pogledu promjene pravne kvalifikacije krivičnog djela za koje se optuženi tereti dao na strani 36 valjane razloge koji govore o tome da se ne radi o ubistvu na podmukao način, imajući u vidu mjesto događaja i kako se sve dešavalo, da pri tome izvršilac nije pokazao posebno lukavstvo, a ni posebnu prepredenost koja je u svakom slučaju morala biti izražena kod optuženog da bi se radilo o krivičnom djelu Ubistvo na podmukao način. Apelacioni sud je cijenio sve žalbene navode tužioca, ustanovio da su ispravno utvrđene činjenice u konkretnom slučaju, te da je sud ispravno kvalifikovao krivično djelo jer je okolnosti pod kojima je krivično djelo počinjeno tužilac pogrešno cijenio i pogrešno tvrdio da se radilo o krivičnom djelu izvršenom na podmukao način, zbog čega je žalba odbijena.

Predmet broj 96 o K 105627 18 Kž – Teška krivična djela protiv sigurnosti javnog saobraćaja iz člana 330 stav 1 u vezi s krivičnim djelom – Ugrožavanje javnog saobraćaja zbog omamljenosti iz člana 327 stav 1 Krivičnog zakona Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“ br. 33/13 i 26/16); uviđaj i vještačenje, član 221 Zakona o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 34/13 i 27/14); zakonitost pribavljenih dokaza u fazi istrage

Činjenice i revizijski navodi

Presudom prvostepenog suda broj 96 o K 105627 17 K od 09.02.2018. godine optuženi je oglašen krivim da je, radnjama opisanim u izreci te presude, počinio Teško krivično djelo protiv bezbjednosti javnog saobraćaja iz člana 330 stav 1 u vezi s krivičnim djelom Ugrožavanje javnog saobraćaja zbog omamljenosti iz člana 327 stav 1 Krivičnog zakona, pa ga je sud za isto, primjenom navedenih zakonskih propisa, te članova 7, 42, 43 i 49 istog zakona, osudio na kaznu zatvora u trajanju od 10 mjeseci. Protiv prvostepene presude žalbu je u zakonskom roku izjavio branilac optuženog zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 297 stav 1 tačke i) i k) i stava 2 Zakona o krivičnom postupku, pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja iz člana 299 i povrede Krivičnog zakona iz člana 298 istog procesnog zakona, s prijedlogom da Apelacioni sud žalbu uvaži i ukine pobijanu presudu ili da prvostepenu presudu preinači tako da optuženog oslobodi od optužbe da je počinio predmetno krivično djelo.

Odluka

Nije osnovan žalbeni navod branioca optuženog da je prvostepeni sud počinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 297 stav 1 tačka i) i stava 2 Zakona o krivičnom postupku, odnosno da je prvostepena presuda zasnovana na nezakonitom dokazu – nalazu i mišljenju Jedinice za forenziku Kriminalističko-tehničkog centra MUP-a RS-a, o izvršenom vještačenju alkohola u krvi kod optuženog (dokaz Tužilaštva D-18). Naime, branilac optuženog u žalbi tvrdi da je navedeni nalaz i mišljenje Jedinice za forenziku pribavljen protivno odredbama člana 96 i člana 221 Zakona o krivičnom postupku, jer je vještačenje obavljeno na zahtjev ovlaštenih službenih lica Policije Brčko distrikta a da ovlašteno službeno lice policije prije toga nije obavijestilo postupajućeg tužioca da će podnijeti taj zahtjev za vještačenje.

Na glavnom pretresu pred prvostepenim sudom Tužilaštvo je izvelo materijalne dokaze iz kojih proizilazi da su ovlaštena službena lica policije, prilikom vršenja uviđaja i određivanja vještačenja alkohola u krvi optuženog, u potpunosti postupili u skladu sa zakonskom odredbom. Da su ovlaštena službena lica policije obavijestili postupajućeg tužioca o počinjenju krivičnog djela i vršenju uviđaja Tužilaštvo je dokazalo službenom zabilješkom policije koja je sačinjena na okolnosti obavještavanja tužioca da se dogodila predmetna saobraćajna nezgoda, da je lice mjesta obezbjeđeno, da je pomoću uređaja za alkotestiranje „Evitec“ utvrđeno prisustvo alkohola kod optuženog od 2,30 promila, a da je pješak D.Z. zadobila teške tjelesne povrede. U službenoj zabilješci je također konstatovano da je od strane tužioca naloženo da se od učesnika saobraćajne nezgode uzme krv radi vještačenja alkohola. Iz dokaza Tužilaštva D-3, također službene zabilješke Policije, proizilazi da su policijski službenici oko 22:30 optuženog odvezli u Urgentni centar Brčko, gdje mu je uzet uzorak krvi za potrebe vještačenja, a prema zapisniku o uviđaju Policije (dokaz Tužilaštva D-5), uviđaj je započeo u 22:50 sati, završen je istog dana u 23:20 sati, a policijski službenici su zapisnički konstatovali sve radnje koje su preduzeli tokom vršenja uviđaja.

Uzimajući u obzir sve naprijed navedeno, prvostepeni sud je pravilno ocijenio da je nalaz i mišljenje Jedinice za forenziku KTC-a MUP-a RS-a o izvršenom vještačenju alkohola u krvi kod optuženog (dokaz Tužilaštva D-18) zakonit dokaz, s obzirom da su policijski službenici o vršenju uviđaja obavijestili postupajućeg tužioca, te u skladu s odredbom člana 221 Zakona o krivičnom postupku i po nalogu tužioca odredili vještačenje alkohola u krvi kod optuženog, a radnje uviđaja i uzimanja uzorka krvi od optuženog za potrebe vještačenja su dokumentovane, odnosno potkrijepljene službenim zabilješkama i zapisnikom o uviđaju policije. Slijedom navedenog, nije opravdan žalbeni prigovor branioca optuženog da je prvostepeni sud počinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 297 stav 1 tačka i) Zakona o krivičnom postupku BD BiH te da je to bilo od uticaja na zakonito

i pravilno donošenje presude i da je time počinjena i bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz odredbe člana 297 stav 2 Zakona o krivičnom postupku Brčko distrikta BiH.

Predmet broj 96 O P 064501 17 Rev – Naknada štete zbog neprovođenja prostorno-planskog dokumenta – član 219 Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89)

Činjenice i revizijski navodi

Tužitelj u ovom sporu traži da mu tuženi na ime štete isplati iznos od 280.981,00 KM jer je štetu u tom iznosu, koja se ogleda u razlici cijene po kojoj je tužitelj prodao svoje nekretnine k.č. br. 55/1 i k.č. br. 55/3 licu M.S. i cijene koju je mogao postići da je predmetno zemljište imalo obezbjeđen pristupni put njemu prouzrokovao tuženi i to propuštanjem nadležnih organa tuženog da se, prema važećim planskim dokumentima (realizacijom planskih dokumenata odnosno njihovim izvršavanjem), obezbjedi pristupni put u vrijeme kada su parcele označene kao k.č. 55/1 i k.č. 55/3 bile u njegovom vlasništvu. Prvostepeni sud je tužbeni zahtjev tužitelja odbio pozivanjem na odredbe Zakona o obligacionim odnosima o šteti (član 155), o uspostavljanju ranijeg stanja i naknadi u novcu (član 185), o običnoj šteti i izmakloj koristi (član 189) i pozivanjem na odredbe članova 16, 21, 22, 25, 46, 54, 94 i 100 Zakona o prostornom planiranju i građenju BD BiH jer tužitelj, s obzirom na postupak realizacije i privođenja namjeni regulacionog plana (kao dokumenta prostornog planiranja), nije dokazao u čemu se ogleda propust tuženog. Drugostepenom presudom žalba tužitelja je odbijena kao neosnovana i prvostepena presuda potvrđena.

Protiv drugostepene presude tužitelj je izjavio reviziju „zbog povrede odredaba parničnog postupka iz člana 318 Zakona o parničnom postupku BD BiH koja je učinjena u postupku pred drugostepenim sudom i zbog pogrešne primjene materijalnog prava“ i predložio da revizijsko vijeće reviziju uvaži i drugostepenu presudu preinači tako da tužbeni zahtjev tužitelja usvoji ili da osporenu presudu ukine i predmet vrati žalbenom vijeću na ponovno odlučivanje.

Odluka

Po ocjeni revizijskog vijeća, tužitelj navodima revizije nije doveo u pitanje zakonitost odluka koje su nižestepeni sudovi donijeli, a kojima je zahtjev tužitelja u ovom sporu odbijen, te je donio odluku u skladu s članom 357 Zakona o parničnom postupku.

Naime, tužitelj je u ovom sporu postavio zahtjev da mu tuženi nadoknadi štetu koja mu je prouzrokovana time što nije izvršen dokument prostornog planiranja koji je predviđao izgradnju pristupnog puta do njegovih nekretnina k.p. 55/1 i k.p. 55/3 u K.o. Brčko 1. Donošenje dokumenata prostornog planiranja u BD BiH regulisano je odredbama Zakona o prostornom uređenju BD BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 9/03, 23/03, 15/04 i 19/07), odnosno odredbama Zakona o prostornom planiranju i građenju BD BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 29/08) i nakon usvajanja dokumenta (saglasno njihovim odredbama) oni podliježu provođenju, pa je tako donesena i Odluka o provođenju Regulacionog plana „Kolobara“ (na koju se tužitelj posebno poziva u reviziji), a Zakonom o prostornom planiranju i građenju BD BiH (članom 16) određen je alternativni prestanak važenja provedbenog plana (Regulacionog plana i drugih provedbenih planova), odnosno prestanak važenja njegovim provođenjem ili istekom vremenskog perioda za koji je donesen.

Prema navedenom, tužitelj se mogao obratiti nadležnom organu tuženog da se u skladu s Regulacionim planom izgradi pristupni put do njegovih nekretnina (k.p. 55/1 i k.p. 55/3) i da na

taj način traži postupanje po važećem dokumentu prostornog planiranja, u pogledu obezbjeđenja pristupa predmetnim nekretninama, onako kako je to planskim dokumentom regulisano. Kako je, međutim, provođenje Regulacionog plana (prema odredbi člana 27 Zakona o prostornom planiranju i građenju) vezano za obezbjeđivanje u budžetu BD BiH potrebnih novčanih sredstava pa je, dakle, provođenje uslovljeno obezbjeđenim sredstvima, to neprovođenje Regulacionog plana – Odluke od nadležnih organa tuženog, u pogledu izgradnje pristupnog puta za predmetne nekretnine tužitelja, samo po sebi ne ukazuje na protivpravnost, odnosno na povredu norme pravnog poretka od nadležnih organa tuženog, kao pretpostavke odgovornosti tuženog za štetu.

Predmet broj 96 o P 090389 18 Rev – Izuzetna revizija izjavljena protiv odluke o zakonskim zateznim kamatama – član 346 stav 3 Zakona o parničnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 8/09, 52/10 i 27/14)

Činjenice i revizijski navodi

Prvostepenom presudom broj 96 o P 090389 15 P od 19.04.2017. godine obavezan je tuženi da tužiocu isplati iznos od 89.236,54 KM sa zakonskom zateznom kamatom od 21.10.2014. godine, pa do konačne isplate, kao i da tužiocu nadoknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 3.324,50 KM, sve u roku od 30 dana od dana pravosnažnosti presude. Drugostepenom presudom žalba tuženog je djelimično usvojena i prvostepena presuda preinačena u odluci o dosudi zakonske zatezne kamate tako što se tuženi obavezuje da tužitelju zakonsku zateznu kamatu na iznos od 89.236,54 KM plati od 19.04.2017. godine pa do konačne isplate. Tužilac (revident) revizijom je pobijao presudu žalbenog vijeća Apelacionog suda BD BiH u dijelu kojim je odbijen zahtjev tužioca za isplatu zakonske zatezne kamate na iznos (glavnog potraživanja) od 89.236,54 KM za period od 21.10.2014. godine pa do 19.04.2017. godine (koja za taj period iznosi 26.650,34 KM). Iako vrijednost pobijanog dijela pravosnažne presude ne prelazi 30.000,00 KM, tužilac traži da sud dozvoli reviziju jer bi odlučivanje po reviziji, kako je naveo, bilo od značaja za primjenu prava i drugim slučajevima (član 346 stav 3 Zakona o parničnom postupku).

Odluka

Revizijom izjavljenom protiv drugostepene presude revident (tužilac) pobija samo odluku o dosudi zakonske zatezne kamate sadržane u toj presudi kao akcesornom (sporednom) potraživanju u tom sporu, a stav je Apelacionog suda da redovna revizija protiv odluke o zakonskoj zateznoj kamati kao sporednom potraživanju nije dozvoljena zbog akcesornog karaktera navedenog potraživanja, koje se, prema odredbi člana 65 stav 3 Zakona o parničnom postupku, ne uzima u obzir kod utvrđivanja vrijednosti predmeta spora, pa se revizija u tom slučaju odbacuje kao nedozvoljena. Slijedom toga, da bi „izuzetna“ (vanredna) revizija protiv drugostepene presude bila dozvoljena, bitno je da drugostepena presuda nije donesena u sporu u kojem je revizija isključena, odnosno da drugostepena presuda nije donesena u sporu u kojem se protiv nje može izjaviti redovna revizija. Kako u ovom predmetu spora nije dozvoljena redovna revizija protiv odluke o zakonskoj zateznoj kamati kao sporednom potraživanju, tada nije dozvoljena ni „izuzetna“ (vanredna) revizija protiv te odluke.

Dozvoljenost „izuzetne“ revizije sa aspekta ispunjenosti uslova za postupanje po toj reviziji, u smislu odredbe člana 346 stav 3 Zakona o parničnom postupku, ovaj sud nije ni razmatrao kod toga da „izuzetna“ revizija nije dozvoljena protiv odluke o zateznoj kamati kao akcesornom potraživanju, koja odluka se ne može pobijati ni redovnom revizijom, kakav je stav Apelacionog suda BD BiH. Stoga je, primjenom odredbe člana 356 stav 1 Zakona o parničnom postupku, revizija tužioca odbačena kao nedozvoljena.

Predmet broj 96 o U 100353 18 UŽ 2 – Imenovanje članova Upravnog odbora Fonda zdravstvenog osiguranja – član 6 Zakona o upravnim sporovima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“ br. 4/00 i 1/01)

Činjenice i žalbeni navodi

Prvostepenom presudom broj 96 o U 100353 16 U od 24.11.2017. godine uvažena je tužba tužitelja, poništeno rješenje tužene od 06.10.2016. godine i predmet vraćen tuženoj na ponovno odlučivanje, a tužena je obavezana da tužitelju nadoknadi i troškove upravnog spora. Protiv navedene presude žalbe su blagovremeno izjavili tužena i zainteresovana lica.

Odluka

Odluka prvostepenog suda da meritorno odlučuje u ovom upravnom sporu nije pravilna i zakonita. U konkretnom slučaju, predmet upravnog spora jeste ocjena zakonitosti odluke gradonačelnika BD BiH o imenovanju članova Upravnog odbora Fonda zdravstvenog osiguranja BD BiH od 17.08.2016. godine i rješenja tužene od 06.10.2016. godine (kojim je odbijena žalba tužitelja izjavljena protiv prvostepenog akta).

Odredbom člana 6 stav 1 Zakona o upravnim sporovima propisano je da se upravni spor može voditi samo protiv upravnog akta, a u stavu 2 da upravni akt jeste akt kojim nadležni organ rješava o izvjesnom pravu ili obavezi građanina ili pravnog lica u nekoj upravnoj stvari.

Dakle, da bi pravni akt imao svojstvo upravnog akta mora imati određena materijalno-pravna obilježja, a prije svega mora se odnositi na rješavanje u upravnoj stvari o nekom konkretnom pravu ili obavezi stranke.

Međutim, akt o imenovanju članova Upravnog odbora Fonda zdravstvenog osiguranja BD BiH (koji je donesen u formi odluke) nije upravni akt, jer istim se ne rješava o izvjesnom pravu ili obavezi građana ili pravnih lica u nekoj upravnoj stvari. Naime, imenovanje članova upravnog odbora vrše organi koji su propisima ovlašteni da ih imenuju (u ovom slučaju to je, u skladu s Odlukom o osnivanju Fonda zdravstvenog osiguranja, gradonačelnik BD BiH), ali ti akti (o imenovanju) kao što su odluke, rješenja i slično, nisu upravni akti u smislu odredbe člana 6 Zakona o upravnom sporu, jer se ne radi o upravnoj stvari, kao jednom od bitnih sadržajnih elemenata upravnog akta, pa se protiv takvih akata ne može voditi upravni spor, radi čega je povodom žalbi tužene i zainteresovanih lica presudu prvostepenog suda valjalo ukinuti i tužbu tužitelja u upravnom sporu odbaciti i predmet ustupiti na nadležnost Osnovnom sudu BD BiH radi rješavanja po tužbi tužitelja u parničnom postupku, u kom postupku će se blagovremenost tužbe cijeliti prema datumu njenog podnošenja u ovom upravnom sporu.

Druga godišnja konferencija najviših sudova u Bosni i Hercegovini na temu „Posebne istražne radnje“

Pripremili: organizatori Pravosudnog foruma i konferencije

AIRE Centar (Advice on Individual Rights in Europe – The AIRE Centre) i Ustavni sud Bosne i Hercegovine, kao suorganizatori, a u suradnji s Visokim sudskim i tužilačkim vijećem Bosne i Hercegovine i Ženevskim centrom za demokratsku kontrolu oružanih snaga (DCAF), organizirali su u okviru Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu drugu godišnju konferenciju najviših sudova u Bosni i Hercegovini održanu 14. i 15. novembra 2018. godine u Banjaluci.

Konferencija je organizirana radi stvaranja uvjeta za poboljšanje praktične primjene Europske konvencije o ljudskim pravima, te je fokusirana na standarde Europskog suda za ljudska prava u vezi s pravima garantiranim člancima 6 i 8 Europske konvencije o ljudskim pravima u kontekstu posebnih istražnih radnji. Pravosudni forum je dio širih aktivnosti AIRE Centra u Bosni i Hercegovini usmjerenih ka jačanju implementacije Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i njenih standarda u Bosni i Hercegovini, što pruža direktnu podršku jačanju vladavine prava i potpunijem poštovanju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini.

Na drugoj godišnjoj konferenciji Pravosudnog foruma je predstavljen *Vodič za obrazloženu sudsku odluku*, nastao kao preporuka prve godišnje konferencije s temom „Pravo na obrazloženu odluku – obavezan standard u postupku pred sudom“, održane 6. i 7. novembra 2017. godine. Tim sudija Ustavnog suda BiH i domaćih i međunarodnih konsultanata pod vodstvom potpredsjednika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine Mirsada Ćemana je pripremio ovaj priručnik koji će biti distribuiran pravosudnoj zajednici u Bosni i Hercegovini.

Konferenciji je prisustvovalo 60 eminentnih predstavnika najviših sudskih instanci u Bosni i Hercegovini: Ustavnog suda Bosne i Hercegovine; Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine (VSTVBiH) i Sekretarijata VSTVBiH; Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine; Ustavnog suda Republike Srpske; Suda Bosne i Hercegovine; Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine; Vrhovnog suda Republike Srpske; Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine; Pravosudne komisije Brčko distrikta Bosne i Hercegovine; centara za edukaciju sudija i tužilaca u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj, kao i domaći i međunarodni pravni eksperti iz oblasti ljudskih prava.

Pravosudni forum za BiH je organiziran uz pomoć britanske vlade u cilju poboljšanja primjene Europske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i podrške pravosudnom sistemu Bosne i Hercegovine u procesu pripreme za europske integracije.

PORUKE S KONFERENCIJE

Na temelju izloženih referata i vrlo angažiranih izlaganja, na skupu je zaključeno da se neće donositi obvezni zaključci, poštujući pri tome ustavnu i zakonsku neovisnost i samostalnost sudionika skupa, ali su usvojene sljedeće poruke:

- Podržava se Pravosudni forum za BiH kao vid godišnje konferencije najviših sudova u BiH u svrhu jačanja kapaciteta sudova za poštivanje ustavnih prava i sloboda;
- Pravosudni forum zaključuje da je vrlo važno da zakonska rješenja koja reguliraju pitanje posebnih istražnih radnji budu u okviru standarda iz Ustava BiH i EKLJP-a. Međutim, zakonska rješenja treba pratiti i dobra sudska praksa;
- Pravičnost postupka (u smislu članka 6 EKLJP-a) se treba promatrati u okviru cijeloga postupka, uključujući način prikupljanja dokaza;
- Prigodom utvrđivanja pravičnosti postupka mora se voditi računa o tome jesu li bila poštovana prava na obranu, je li osumnjičeniku ili optuženiku bila pružena prilika da ospori dokaze, je li kvaliteta dokaza prikupljenih posebnim istražnim radnjama takva da postoji sumnja da su pouzdani, kao i način uporabe tih dokaza (je li se radilo o jedinom i odlučujućem dokazu);
- Kada je riječ o članku 8 EKLJP-a i posebnim istražnim radnjama, treba imati na umu sljedeće: je li pravo zaštićeno, postoji li miješanje u to pravo, je li ono sukladno zakonu, legitiman cilj i proporcionalnost;
- Svako miješanje u pravo iz članka 8 EKLJP-a mora biti zakonito. Zakonitost podrazumijeva postojanje pravne norme, te kvalitetu te norme. Kvaliteta norme podrazumijeva da je ona dostupna, predvidiva i jasna;
- Diskusija vođena na Konferenciji mora zaživjeti u praksi, odnosno poruke s Konferencije treba implementirati i prenijeti ih dalje, na pogodan način (primjerice, putem centara za edukaciju i sl.), onima koji se u praksi najviše bave ovim pitanjima (tužiteljima i drugima);
- Obzirom na to da se, prema Ustavu BiH, EKLJP izravno primjenjuje i da ima supremaciju nad svim zakonima, domaći sudovi moraju aktivno primjenjivati EKLJP, i onda kada nema odgovarajućeg zakonskoga rješenja;
- Pozdravlja se pristup najviših redovitih sudova u primjeni Odluke Ustavnoga suda BiH broj U 5/16 i prije donošenja izmjene zakona, a sukladno standardima iz te odluke koje je utvrdio Ustavni sud;
- Pozivaju se redoviti sudovi da koriste mogućnost iz članka VI/3(c) Ustava BiH, te da pitanja glede toga je li zakon o čijem važenju ovisi njihova odluka kompatibilan s Ustavom BiH i EKLJP-om ili sa zakonima BiH, ili glede postojanja ili domašaja nekog općega pravila međunarodnoga javnoga prava koje je bitno za odluku suda prosljeđuju Ustavnome sudu BiH;
- Postoje određena prijeporna pitanja u kontekstu posebnih istražnih radnji (primjerice, utvrđivanje faze postupka u kojoj se vrši ocjena zakonitosti dokaza i pravni lijek u tome pogledu) na koja će ubuduće biti potrebno dati odgovarajuće odgovore sukladno standardima ustavnih prava i sloboda putem preciznijih zakonskih rješenja ili izgradnje stabilne sudske prakse;
- Pozivaju se svi sudionic Foruma da dostave svoje pismene radove na adresu Ustavnoga suda BiH u svrhu tiskanja u *Zborniku radova* i daljnjeg distribuiranja krajnjim korisnicima;
- Podržava se ideja o održavanju sljedećeg Pravosudnog foruma u Brčko distriktu BiH u 2019. godini.

Pregled aktualnih odluka Suda Europske unije za prvu polovicu 2018. godine

Pripremio: AIRE Centar

Sudska praksa Suda Europske unije^[7] dostupna je putem zvanične stranice koja omogućava pretraživanje predmeta pred sva tri suda od 1997. godine nadalje^[8] Sažetci novih presuda Europskog suda objavljuju se u Službenom listu EU (serija C) kao i na stranici samog Suda u rubrici **Press Releases**.

U nastavku slijedi pregled odabranih odluka koje je Sud donio tijekom prve polovice 2017. godine.^[9] Sve presude su dostupne na hrvatskom jeziku na službenoj stranici Suda EU.^[10]

Presudom u predmetu **C-103/16 Jessica Porras Guisado/Bankia S.A., Fondo de Garantía Salarial i dr.** od 15.2.2018. Sud EU je utvrdio da trudne zaposlenice mogu dobiti otkaz zbog kolektivnog otkazivanja. Sud EU smatra da u takvom slučaju poslodavac mora trudnoj zaposlenici koja je dobila otkaz navesti razloge kojima opravdava otkaz kao i objektivne kriterije na temelju kojih su određeni zaposlenici koji su postali viškom.

Španjolsko društvo Bankia započelo je 9. siječnja 2013. razdoblje savjetovanja s predstavnicima zaposlenika s ciljem sprovođenja kolektivnog otkazivanja. Posebno pregovaračko tijelo postiglo je 8. veljače 2013. sporazum o kriterijima koje treba primijeniti za odabir zaposlenika koji su postali viškom te kriterije na temelju kojih se utvrđuje prioritet pri očuvanju radnih mjesta u poduzeću. Društvo Bankia dostavilo je 13. studenoga 2013. zaposlenici koja je tada bila trudna dopis o otkazu u skladu sa sporazumom koji je izradilo posebno pregovaračko tijelo. U tom dopisu navedeno je, među ostalim, da se u konkretnom slučaju pokrajine gdje je ona bila zaposlena javila potreba za znatnim smanjenjem radne snage i da iz postupka ocjenjivanja sprovedenog u poduzeću tijekom razdoblja savjetovanja proizlazi da je dobila jednu od najnižih ocjena u pokrajini.

Predmetna zaposlenica osporavala je svoj otkaz pred Juzgado de lo Social n°1 de Mataró (Radni sud br. 1 u Mataróu, Španjolska), koji je presudio u korist društva Bankia. Ona je potom podnijela žalbu protiv te presude pred Tribunal Superior de Justicia de Cataluña (Visoki sud Katalonije, Španjolska). Potonji sud od Suda EU traži tumačenje zabrane davanja otkaza trudnim zaposlenicama utvrđene u

[7] Sud EU (*Court of Justice of the European Union*) obuhvaća: Sud (*Court of Justice*) – često se naziva i Europski sud (*European Court of Justice – ECJ*); Opći sud (*General Court*) – raniji naziv: Sud prvog stupnja (*Court of First Instance – CFI*), osnovan 1988. godine; Sud za službenike EU (*Civil Service Tribunal – CCT*), osnovan 2004. godine. Pojam „sudska praksa“ odnosi se na sve odluke. Predmeti pred Europskim sudom nose oznaku „C“ (recimo, C-362/14), predmeti pred Općim sudom oznaku „T“, a predmeti pred Sudom za službenike EU oznaku „F“. Predmeti koji datiraju od prije 1989. imaju samo broj, ne i slovo kojim se od te godine označava sud na kojem se predmet vodi.

[8] Tekstovi starijih presuda dostupni su jedino putem popisa prema broju predmeta (*Numerical Access*) http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7045/.

[9] Većina odabranih presuda je usvojena po proceduri prethodnog postupka koji omogućuje sudovima država članica da, u okviru postupka koji se pred njima vodi, upute Sudu pitanja o tumačenju prava Unije ili o valjanosti nekog akta Unije. Sud ne rješava spor pred nacionalnim sudom. Na nacionalnom je sudu da predmet riješi u skladu s odlukom Suda. Ta odluka jednako obvezuje i druge nacionalne sudove pred kojima bi se moglo postaviti slično pitanje.

[10] Za ovaj pregled su korišteni službeni prijevodi i saopćenja za javnost sa službene stranice Suda EU http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_16799.

Direktivi 92/85 o sigurnosti i zdravlju na radu trudnih zaposlenica^[11], u okviru postupka kolektivnog otkazivanja u smislu Direktive 98/59 o kolektivnom otkazivanju^[12].

Naime, Direktiva 92/85 zabranjuje davanje otkaza zaposlenicama tijekom razdoblja od početka njihove trudnoće do kraja rodiljnog dopusta, osim u izvanrednim slučajevima nevezanima za njihovo stanje koje dopušta nacionalno zakonodavstvo i/ili praksa. Svojom presudom Sud EU je presudio da se Direktivi 92/85 ne protivi nacionalni propis kojim se omogućuje davanje otkaza trudnoj zaposlenici u okviru kolektivnog otkazivanja. Odluka o davanju otkaza donesena tijekom razdoblja od početka trudnoće do kraja rodiljnog dopusta iz razloga nevezanih za trudnoću zaposlenice ne protivi se Direktivi 92/85 ako poslodavac pruži pisano obrazloženje otkaza i ako otkaz predmetnoj osobi bude dopušten nacionalnim zakonodavstvom i/ili praksom predmetne države članice. Iz toga proizlazi da su razlozi koji se ne odnose na osobu zaposlenikâ i koji mogu biti navedeni u okviru kolektivnog otkazivanja u smislu Direktive 98/59 obuhvaćeni izvanrednim slučajevima nevezanima uz stanje zaposlenica u smislu Direktive 92/85. Sud EU je nadalje istaknuo da se Direktivi 92/85 ne protivi nacionalni propis koji poslodavcu omogućuje da trudnoj zaposlenici da otkaz u okviru kolektivnog otkazivanja a da joj pritom ne navede druge razloge osim onih koji opravdavaju to kolektivno otkazivanje, pod uvjetom da su navedeni objektivni kriteriji na temelju kojih su određeni zaposlenici koji su postali viškom. U tu svrhu dvije direktive uzete zajedno zahtijevaju samo da poslodavac: (i) izloži pisanim putem razloge koji se ne odnose na osobu trudne zaposlenice, a zbog kojih provodi kolektivno otkazivanje (osobito razloge gospodarske ili tehničke naravi ili koji se odnose na organizaciju ili proizvodnju poduzeća) i (ii) obavijesti trudnu zaposlenicu o objektivnim kriterijima na temelju kojih su određeni zaposlenici koji su postali viškom.

Odgovarajući na drugo pitanje Tribunal Superior de Justicia de Cataluña Sud EU također presuđuje da se Direktivi 92/85 protivi nacionalni propis koji preventivno u načelu ne zabranjuje davanje otkaza trudnoj zaposlenici, zaposlenici koja je nedavno rodila ili koja doji, nego koji samo, radi obeštećenja, predviđa ništetnost tog otkaza ako je on nezakonit. Sud EU ističe da Direktiva 92/85 izrijeком uvodi razlikovanje između, s jedne strane, preventivne zaštite od samog otkaza i, s druge strane, zaštite, radi obeštećenja, od posljedica otkaza.

Sud EU izjavljuje, odgovarajući na druga dva pitanja španjolskog suda, da se Direktivi 98/59 ne protivi nacionalni propis koji u okviru kolektivnog otkazivanja ne predviđa ni prioritet pri očuvanju radnih mjesta ni prioritet pri premještanju koji bi se prije tog otkazivanja primjenjivali na trudne zaposlenice, zaposlenice koje su nedavno rodile ili koje doje, jer direktiva 92/85 ne nalaže državama članicama da odrede takav prioritet. Međutim, budući da direktiva sadržava samo minimalne zahtjeve, države članice mogu zajamčiti viši stupanj zaštite trudnim zaposlenicama, zaposlenicama koje su nedavno rodile ili koje doje.

Presudom u predmetu **C-3/17 *Sporting Odds Ltd/Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Irányítása*** od 28.2.2018. godine Sud EU je presudio da mađarski propisi o dodjeli koncesija za gospodarsko iskorištavanje tradicionalnih kasina i o organiziranju internetskih kasino igara nisu spojivi s pravom Unije. Naime, jer se tim odredbama priređivačima igara na sreću sa sjedištem u drugoj državi članici na diskriminirajući način onemogućava pristup mađarskom tržištu tih igara.

[11] Direktiva Vijeća 92/85/EEZ od 19. listopada 1992. o uvođenju mjera za poticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja na radu trudnih zaposlenica te zaposlenica koje su nedavno rodile ili doje (deseta pojedinačna direktiva u smislu članka 16 stavka 1 Direktive 89/391/EEZ) (SL 1992., L 348, str. 1) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 4., str. 73).

[12] Direktiva Vijeća 98/59/EZ od 20. srpnja 1998. o usklađivanju zakonodavstava država članica u odnosu na kolektivno otkazivanje (SL 1998., L 225, str. 16) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 8., str. 86).

Sporting Odds je društvo britanskog prava koje posjeduje dozvolu za organiziranje internetskih igara na sreću, uključujući kasino igre, u Ujedinjenoj Kraljevini. Mađarsko porezno tijelo utvrdilo je 2016. da je društvo Sporting Odds nudilo usluge internetskih igara na sreću u Mađarskoj a da nije posjedovalo koncesiju ni dozvolu koje su za to potrebne u skladu s mađarskim pravom. Za tu povredu porezno tijelo je društvu Sporting Odds izreklo kaznu u iznosu od 3 500 000 mađarskih forinti (otprilike 11 260 eura).

Društvo Sporting Odds je, smatrajući da se mađarski propisi o organiziranju internetskih igara na sreću, a osobito odredbe o internetskim kasino igrama, protive pravu Unije, podnijelo tužbu Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Sud za upravne i radne sporove u Budimpešti, Mađarska) radi poništenja odluke poreznog tijela. Taj sud uputio je zahtjev za prethodnu odluku Sudu EU kojime, među ostalim, nastoji saznati jesu li nacionalne odredbe o organiziranju tradicionalnih i internetskih kasino igara spojive s načelom slobodnog pružanja usluga.

Sud EU je najprije utvrdio da činjenica da su u Mađarskoj određene vrste igara na sreću (osobito sportska klađenja i klađenja na utrke konja) u sustavu javnog monopola, dok ostale (osobito tradicionalne i internetske kasino igre) mogu organizirati privatni priređivači koji posjeduju odgovarajuće dozvole ne dovodi u pitanje spojivost tog monopola s načelom slobodnog pružanja usluga. Naime, takav dvojaki sustav sam po sebi ne utječe na prikladnost takvog monopola za ostvarenje cilja koji se njime nastoji postići, a koji se sastoji u sprečavanju ovisnosti građana o igrama na sreću. Sud EU je istaknuo da je dvojaki sustav organiziranja tržišta igara na sreću u Mađarskoj spojiv s pravom Unije, pri čemu je zadaća nacionalnog suda provjeriti poštovanje tih ciljeva.

Nadalje, Sud EU je utvrdio da se, u skladu s mađarskim propisima, dozvola za organiziranje internetskih kasino igara može izdati isključivo priređivačima koji, na temelju koncesije, gospodarski iskorištavaju kasino koji se nalazi na državnom području, što predstavlja diskriminirajuće ograničenje. U vezi s time, Sud smatra da se takvo radikalno ograničenje načela slobodnog pružanja usluga ne može opravdati ciljevima javnog poretka i javnog zdravlja na koje se poziva mađarska vlada, s obzirom na to da se ti ciljevi mogu postići manje ograničavajućim mjerama.

Kad je riječ o pitanju osigurava li Mađarska, na nediskriminirajući način, mogućnost priređivača da ispune preduvjet za ishodenje dozvole za organiziranje internetskih kasino igara (odnosno posjedovanje koncesije za gospodarsko iskorištavanje tradicionalnog kasina), Sud upućuje na svoju presudu *Unibet*^[13] u kojoj je već utvrdio, u drugačijem kontekstu, nezakonitost mađarskih propisa o pristupu ugovorima o koncesiji za organiziranje internetskih igara na sreću. Sud EU je presudio da ni mađarski propisi o dodjeli koncesija za gospodarsko iskorištavanje tradicionalnih kasina ni oni o organiziranju internetskih kasino igara nisu spojivi s načelom slobodnog pružanja usluga.

Sud EU se bavio pitanjem „divljeg štrajka” i donio presudu u spojenim predmetima **C-195/17, C-197/17 do C-203/17, C-226/17, C-228/17, C-254/17, C-274/17, C-275/17, C-278/17 do C-286/17 i C-290/17 do C-292/17 Helga Krüsemann i dr./TUIfly GmbH** od 17.4.2018. godine.

„Divlji štrajk” zrakoplovnog osoblja nakon iznenadne objave restrukturiranja nije „izvanredna okolnost” koja omogućuje zračnoj kompaniji da se oslobodi svoje obveze plaćanja naknade štete zbog otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta, te su rizici koji proizlaze iz socijalnih posljedica koje prate te mjere dio su redovnog obavljanja djelatnosti zračnog prijevoznika, prema ovoj presudi Suda EU.

[13] Presuda Suda od 22. lipnja 2017., *Unibet International*, (C-49/16, vidjeti i CP 68/17).

Uprava njemačkog zračnog prijevoznika TUIfly 30. rujna 2016. iznenada je obavijestila svoje osoblje o planu restrukturiranja društva. Ta objava dovela je do toga da je, približno tijekom jednog tjedna, zrakoplovno osoblje uzelo bolovanje nakon poziva samih zaposlenika društva. Između 1. i 10. listopada 2016. stopa izostanka zbog korištenja bolovanja, koja uobičajeno iznosi 10 %, dosegla je 89% kada je riječ o osoblju pilotske kabine i 62 % kada je riječ o kabinskom osoblju. Uprava društva TUIfly 7. listopada 2016. navečer obavijestila je svoje zaposlenike da je postignut sporazum s njihovim predstavnicima.

Mnogobrojni letovi društva TUIfly zbog tog su „divljeg štrajka” otkazani ili su kasnili u dolasku tri sata ili više. Međutim, procjenjujući da se radi o „izvanrednim okolnostima” u smislu Uredbe Unije o pravima zrakoplovnih putnika^[14], društvo TUIfly oštećenim je putnicima odbilo isplatiti naknadu štete predviđenu tom Uredbom (odnosno 250, 400 ili 600 eura, ovisno o dužini leta).

Amtsgericht Hannover i Amtsgericht Düsseldorf (općinski sudovi u Hannoveru i u Düsseldorfu, Njemačka), koji oba odlučuju povodom tužbi s ciljem dobivanja tih naknada štete, pitaju Sud je li spontani izostanak značajnog dijela zrakoplovnog osoblja u obliku „divljeg štrajka”, poput onoga o kojem je riječ, obuhvaćen pojmom „izvanredne okolnosti”, na način da bi se zračnog prijevoznika oslobodilo njegove obveze plaćanja naknade štete.

Sud EU je dao negativan odgovor na to pitanje: spontani izostanak značajnog dijela zrakoplovnog osoblja (u obliku „divljeg štrajka”, poput onoga o kojem je riječ), koji je rezultatom iznenadne objave restrukturiranja društva stvarnog zračnog prijevoznika, a do kojeg nije došlo na poziv predstavnika zaposlenika društva, već spontano od samih zaposlenika koji su uzeli bolovanje, nije obuhvaćen pojmom „izvanredne okolnosti” u smislu te odredbe. Sud EU je podsjetio na to da Uredba predviđa dva kumulativna uvjeta da bi se događaj mogao smatrati „izvanrednim okolnostima”: kao prvo, ne smije biti događaj koji je po svojoj naravi ili zbog svojeg uzroka dio redovnog obavljanja djelatnosti zračnog prijevoznika i, kao drugo, treba biti izvan njegove stvarne kontrole.

Sama činjenica da jedna uvodna izjava Uredbe navodi da do tih okolnosti može doći osobito u slučaju štrajka ne znači da je štrajk nužno i automatski razlog oslobađanja od obveze plaćanja naknade štete. Nasuprot tomu, treba od slučaja do slučaja ocijeniti jesu li ispunjena dva gore navedena kumulativna uvjeta. Sud EU je ocijenio da ti uvjeti u ovom predmetu nisu ispunjeni.

Naime, kao prvo, restrukturiranja i reorganiziranja društava dio su njihovih uobičajenih mjera upravljanja. Stoga je uobičajeno da su zračni prijevoznici u obavljanju svojih djelatnosti suočeni s neslaganjima, čak i sukobima s članovima svojeg osoblja ili jednog njegova dijela. Prema tome, u situaciji poput one do koje je došlo kod društva TUIfly potkraj rujna/početkom listopada 2016. rizike koji proizlaze iz socijalnih posljedica koje prate te mjere treba smatrati dijelom redovnog obavljanja djelatnosti konkretnog zračnog prijevoznika.

Kao drugo, za „divlji štrajk” o kojem je riječ u ovom predmetu ne treba smatrati da je izvan stvarne kontrole društva TUIfly. Naime, ne samo da je taj „divlji štrajk” rezultat odluke društva TUIfly, već je on, unatoč povišenoj stopi izostanka, prestao nakon dogovora postignutog s predstavnicima radnika 7. listopada 2016. Sud nadalje napominje da činjenica da predmetnu socijalnu akciju treba kvalificirati kao „divlji štrajk” u smislu primjenjivog njemačkog socijalnog zakonodavstva jer je nije službeno pokrenuo sindikat nije važna za ocjenu pojma „izvanredne okolnosti”. Naime, razlikovanje između štrajkova koji

[14] Uredba (EZ) br. 261/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. veljače 2004. o utvrđivanju općih pravila odštete i pomoći putnicima u slučaju uskraćenog ukrcanja i otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta [...] te o stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 295/91 (SL 2004., L 46, str. 1) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 26., str. 21).

su na temelju primjenjivog nacionalnog prava zakoniti i onih koji to nisu za utvrđivanje toga treba li ih se smatrati „izvanrednim okolnostima” u smislu Uredbe o pravima zrakoplovnih putnika dovelo bi do toga da pravo putnika na naknadu štete ovisi o socijalnom zakonodavstvu svake države članice, čime bi se ugrozili ciljevi te uredbe koji se sastoje u osiguravanju visoke razine zaštite putnika i toga da zračni prijevoznici djeluju sukladno ujednačenim uvjetima na području Unije.

Presudom u predmetu **C-335/17** *Valčeva/Babanarakis* od 31.5.2018.godine Sud EU je cijenio da pojam prava na kontakt s djetetom uključuje pravo na kontakt s djetetom baka i djedova u pogledu njihovih unuka.

Bugarska državljanka Neli Valčeva je baka po majčinoj liniji maloljetnog djeteta rođenog 2002. godine. Nakon što su mu se roditelji razveli dijete uobičajeno boravi u Grčkoj sa svojim ocem, koji je grčki državljanin. Njegova baka želi ishoditi pravo na kontakt s djetetom. Smatrajući da joj je nemoguće održati kvalitetan kontakt s unukom te s obzirom na to da je bezuspješno zahtijevala podršku grčkih tijela, pokrenula je postupak pred bugarskim sudovima kako bi se utvrdio način ostvarivanja prava na kontakt s djetetom između nje i njezina unuka. Zahtijevala je da ga redovito viđa jedan vikend mjesečno i da ga kod sebe ugošćuje dvaput godišnje na dva ili tri tjedna tijekom njegovih praznika.

Bugarski prvostupanjski i žalbeni sudovi odbili su zahtjev zbog nenadležnosti s obrazloženjem da je uredbom Unije (Uredba Bruxelles II.a)^[15] propisana nadležnost sudova države članice u kojoj dijete ima uobičajeno boravište (u ovom slučaju riječ je o grčkim sudovima). Odlučujući u posljednjem stupnju, Vrhoven kasacionen sad (Vrhovni kasacijski sud, Bugarska) smatra da je, kako bi se utvrdilo koji je sud nadležan, bitno znati primjenjuje li se Uredba Bruxelles II.a na pravo baka i djedova na kontakt s djetetom.

U svojoj presudi Sud EU prije svega zaključuje da pojam „pravo na kontakt s djetetom” u smislu Uredbe Bruxelles II treba tumačiti autonomno. Nakon što je podsjetio da se ta uredba odnosi na sve odluke o roditeljskoj odgovornosti, i da se pravo na kontakt s djetetom smatra prioritetom, Sud EU ističe da je zakonodavac Unije odlučio da neće ograničiti broj osoba koje mogu ostvarivati roditeljsku odgovornost ili imati pravo na kontakt s djetetom. Stoga Sud EU smatra da se pojam prava na kontakt s djetetom ne odnosi samo na pravo na kontakt s djetetom roditelja u pogledu njihova djeteta, nego i na pravo drugih osoba s kojima je važno da to dijete ima kontakte, osobito na njegove bake i djedove. Sud EU navodi i da, kako bi se izbjeglo da različiti sudovi donose proturječne odluke i kako bi to bilo u interesu djeteta, isti sud mora odlučiti o pravima na kontakt s djetetom, a to je, u načelu, onaj djetetova uobičajenog boravišta.

Presudom u predmetu **C-673/16** *Relu Adrian Coman i dr./Inspectoratul General pentru Imigrări i dr.* Sud EU je ustanovio da pojam „bračni drug” u smislu odredaba prava Unije o slobodi boravka građana Unije i članova njihove obitelji obuhvaća istospolne bračne drugove. Sud EU smatra da, iako su države članice slobodne dopustiti istospolni brak, odnosno ne dopustiti ga, one ne mogu onemogućavati slobodu boravka građanina Unije odbijajući odobriti njegovu istospolnom bračnom drugu, državljaninu treće zemlje, izvedeno pravo na boravak na njihovu državnom području.

[15] Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (SL 2003., L 338, str. 1) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133 i ispravak SL 2014., L 46, str. 22).

Relu Adrian Coman, rumunjski državljanin, i Robert Clabourn Hamilton, američki državljanin, zajedno su živjeli četiri godine u Sjedinjenim Američkim Državama prije no što su se 2010. vjenčali u Bruxellesu. U prosincu 2012. R.A. Coman i njegov supružnik zatražili su od rumunjskih tijela da ih obavijeste o postupku i uvjetima pod kojima bi R.C. Hamilton mogao u svojstvu člana obitelji R.A. Comana ostvariti pravo na zakonit boravak u Rumunjskoj u razdoblju duljem od tri mjeseca. Taj se zahtjev temeljio na Direktivi o slobodi kretanja^[16] kojom se bračnom drugu građanina Unije, koji se koristio tom slobodom kretanja, omogućava da se pridruži svojem supružniku u državi članici gdje potonji boravi. U odgovoru na taj zahtjev rumunjska su tijela obavijestila R.A. Comana i R.C. Hamiltona da potonji ima pravo samo na boravak u duljini od tri mjeseca, među ostalim, zato što ga se u Rumunjskoj ne može kvalificirati „bračnim drugom” građanina Unije jer ta država članica ne priznaje istospolne brakove.

R.A. Coman i R.C. Hamilton podnijeli su stoga tužbu pred rumunjskim sudovima radi utvrđenja postojanja diskriminacije na temelju spolne orijentacije u pogledu ostvarivanja prava na slobodno kretanje u Uniji. Postupajući povodom prigovora neustavnosti koji je istaknut u okviru tog spora, Curtea Constituțională (Ustavni sud, Rumunjska) je postavio pitanje Sudu EU da li je R.C. Hamilton obuhvaćen pojmom „bračnog druga” građanina Unije koji se koristio svojom slobodom kretanja i treba li mu se zbog toga odobriti pravo na trajni boravak u Rumunjskoj.

U svojoj presudi Sud EU je prije svega podsjetio da Direktiva o slobodi kretanja uređuje samo uvjete ulaska i boravka građanina Unije u države članice različite od one čiji je državljanin te da ona ne dopušta zasnivanje izvedenog prava boravka u korist državljana treće države koji su članovi obitelji građanina Unije u državi članici čiji je taj građanin Unije državljanin. Dakle, na Direktivi se ne može temeljiti izvedeno pravo na boravak R.C. Hamiltona u državi članici čiji je R.A. Coman državljanin, a to je Rumunjska.

Sud EU međutim podsjeća da se u određenim slučajevima državljanima trećih država, članovima obitelji građanina Unije, koji na temelju odredaba Direktive nemaju izvedeno pravo na boravak u državi članici čiji je taj građanin državljanin, takvo pravo ipak može priznati na temelju članka 21 stavka 1 Ugovora o funkcioniranju Europske unije (odredba koja građanima Unije izravno dodjeljuje temeljno i individualno pravo slobodnog kretanja i boravka na državnom području država članica). Sud dalje navodi da uvjeti za odobravanje tog izvedenog prava na boravak ne smiju biti stroži od onih koji su predviđeni direktivom za odobravanje takvog prava na boravak državljaninu treće države, članu obitelji građanina Unije koji je ostvario svoje pravo na slobodno kretanje nastanjujući se u državi članici različitoj od one čiji je državljanin. Sud utvrđuje da je u okviru Direktive o slobodi kretanja pojam „bračnog druga”, kojim se označava osoba koja je bračnom vezom sjedinjena s drugom osobom, rodno neutralan te stoga može obuhvatiti istospolnog bračnog druga građanina Unije. Sud ipak pojašnjava da je osobni status, koji obuhvaća pravila koja se odnose na brak, područje u nadležnosti država članica te da pravo Unije ne utječe na tu nadležnost, pri čemu su države članice slobodne propisati istospolni brak, odnosno ne propisati ga.

Sud smatra da odbijanje države članice da državljaninu treće države prizna, samo u svrhu odobravanja izvedenog prava na boravak, njegov brak s istospolnim građaninom Unije koji su oni zakonito sklopili u drugoj državi članici može onemogućiti ostvarivanje prava tog građanina na slobodno kretanje i boravak na državnom području država članica. Takav pristup doveo bi do toga da se slo-

[16] Direktiva 2004/38/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji slobodno se kretati i boraviti na državnom području država članica o izmjeni Uredbe (EEZ) br. 1612/68 i stavljanju izvan snage direktiva 64/221/EEZ, 68/360/EEZ, 72/194/EEZ, 73/148/EEZ, 75/34/EEZ, 75/35/EEZ, 90/364/EEZ, 90/365/EEZ i 93/96/EEZ (SL 2004., L 158, str. 77) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 42 i ispravak SL 2016., L 87, str. 36).

boda kretanja između država članica razlikuje ovisno o odredbama nacionalnog prava koje uređuju istospolni brak.

Obveza države članice da samo u pogledu odobravanja izvedenog prava na boravak državljaninu treće države prizna istospolni brak koji je sklopljen u drugoj državi članici u skladu s njezinim pravom ne utječe na instituciju braka u prvonavedenoj državi članici. Konkretnije, ta obveza ne nalaže toj državi članici obvezu da u svojem nacionalnom pravu propiše instituciju istospolnog braka. Usto, takva obveza priznavanja samo u svrhe odobravanja izvedenog prava na boravak državljaninu treće države ne povrjeđuje nacionalni identitet niti predstavlja prijetnju javnom poretku predmetne države članice. Sud naposljetku podsjeća da se nacionalna mjera koja može biti preprekom ostvarivanju slobodnog kretanja osoba može opravdati samo ako je u skladu s temeljnim pravima zajamčenima Poveljom Europske unije o temeljnim pravima. Budući da je poštovanje privatnog i obiteljskog života temeljno pravo zajamčeno člankom 7 Povelje, Sud navodi da i iz sudske prakse Europskog suda za ljudska prava proizlazi da odnos homoseksualnog para može biti obuhvaćen pojmovima „privatan život” i „obiteljski život” na istoj osnovi kao i odnos heteroseksualnog para koji se nalazi u istoj situaciji.

Presudom u predmetu **C-15/16** *Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht/Ewald Baumeister* od 16.6.2018. godine Sud EU je ustanovio da nisu svi podatci sadržani u dosijeu u postupku koji provodi tijelo za financijski nadzor nužno povjerljivi, te da dodatci koji bi mogli biti poslovne tajne načelno gube obilježje tajnosti ako su stari pet ili više godina.

Ewald Baumeister jedan je od ulagatelja kojemu su djelatnosti društva Phoenix Kapitaldienst, osnovanog prema njemačkom pravu i čiji se poslovni model temeljio na prijevarnom piramidalom sustavu, nanijele štetu. Nakon što je protiv društva Phoenix 2005. otvoren stečajni postupak ono je prestalo poslovati i od tada se nalazi u postupku sudske likvidacije. E. Baumeister zatražio je od Bundesanstalta für Finanzdienstleistungsaufsicht (Savezni ured za nadzor financijskih usluga, Njemačka) da mu odobri pristup određenim dokumentima koji se odnose na društvo Phoenix, poput posebnog revizorskog izvješća, izvješća vanjskih revizora, internih dokumenata te izvješća i korespondencije koje je taj ured primao ili sastavljao u okviru svojih nadzornih aktivnosti nad društvom Phoenix. Budući mu je Bundesanstalt odbio odobriti pristup tim dokumentima, E. Baumeister obratio se njemačkim sudovima.

U tim okolnostima Bundesverwaltungsgericht (Savezni upravni sud, Njemačka) od Suda EU zahtijeva da pojasni doseg Direktive o tržištima financijskih instrumenata^[17], prema kojoj su nadležna tijela dužna poštovati poslovnu tajnu i nemaju pravo, osim u taksativno nabrojenim slučajevima iz Direktive, otkriti povjerljive podatke koje su primila.

Sud EU najprije presuđuje da nisu svi podatci koji se odnose na nadzirano društvo i koje je ono dostavilo nadležnom tijelu, kao ni sva očitovanja tog tijela, sadržana u dosijeu u nadzornom postupku koji to tijelo provodi (uključujući njegovu korespondenciju s drugim službama), bezuvjetno povjerljivi podatci na koje se primjenjuje obveza čuvanja poslovne tajne. U tu kategoriju spadaju podatci koji, kao prvo, nisu javni i čije bi otkrivanje, kao drugo, moglo naštetiti interesima onih koji su ih dostavili ili trećim osobama ili pravilnom funkcioniranju sustava nadzora djelovanja investicijskih društava koji je zakonodavac Unije uveo donošenjem Direktive.

[17] Direktiva 2004/39/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o tržištima financijskih instrumenata te o izmjeni direktiva Vijeća 85/611/EEZ i 93/6/EEZ i Direktive 2000/12/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 93/22/EEZ (SL 2004., L 145, str. 1) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 4., str. 29).

Sud EU nadalje pojašnjava da podatci koji bi mogli biti poslovne tajne načelno gube obilježje tajnosti ako su stari pet ili više godina. Iznimno, moguće je odstupanje od toga ako strana koja se poziva na tajnost dokaže da su, unatoč starosti, ti podatci i dalje ključni elementi njezina poslovnog položaja ili poslovnih položaja predmetnih trećih osoba. Sud, međutim, primjećuje da takva razmatranja ne vrijede u odnosu na podatke čija bi se povjerljivost mogla opravdati razlozima koji nemaju veze s njihovom važnošću za poslovni položaj predmetnih poduzetnika, poput podataka o metodologijama i strategijama bonitetnog nadzora.

Usto, Sud EU smatra da Direktivom propisana opća zabrana otkrivanja povjerljivih podataka obuhvaća podatke koje prilikom ispitivanja zahtjeva za otkrivanje valja kvalificirati povjerljivima, neovisno o njihovoj kvalifikaciji u trenutku kada ih se dostavilo nadležnim tijelima. Naposljetku, Sud još naglašava da države članice mogu odlučiti proširiti zaštitu od otkrivanja cjelokupnog sadržaja predmeta nadzora nadležnih tijela ili, suprotno tomu, omogućiti pristup podacima koje imaju nadležna tijela, a koji nisu povjerljivi podatci u smislu Direktive. Naime, jedini je cilj Direktive obvezati nadležna tijela da načelno odbiju otkriti povjerljive podatke. U ovom je slučaju na Bundesverwaltungsgerichtu da provjeri jesu li podatci koje ima Bundesanstalt, a čije je otkrivanje E. Baumeister zatražio, obuhvaćeni obvezom čuvanja poslovne tajne koju taj ured mora poštovati na temelju Direktive.

Standardi objavljivanja i izvještavanja o sudskoj praksi, s akcentom na zemlje regiona

Pripremile: Vera Bjelogrić i Šeila Imamović-Brković, Centar za sudsku dokumentaciju

Savjetodavno vijeće evropskih sudija (CCJE) u mišljenju broj 20 koje je posvećeno ulozi sudova u jedinstvenoj primjeni prava^[18] navodi i određene standarde objavljivanja i izvještavanja o sudskoj praksi. U mišljenju se, prije svega, navodi da je odgovarajući sistem izvještavanja o sudskoj praksi neophodan za osiguravanje jedinstvene primjene prava. Morale bi se objavljivati barem presude vrhovnih i žalbenih sudova i to ne kako bi se s njima upoznale samo stranke u pojedinom predmetu, već i sudovi, advokati, tužioc, akademski krugovi i najšira javnost, a kako bi im se omogućilo da se na te presude pozivaju u budućim predmetima.^[19] Za objavljivanje odluka mogu se koristiti službeni, poluslužbeni i drugi pregledi sudske prakse u štampanom ili elektronskom obliku. Sudije bi trebali imati pristup i biti osposobljeni za besplatno korištenje barem jedne elektronske baze podataka o sudskoj praksi Vrhovnog suda i žalbenih sudova.

U mišljenju se dalje navodi da CCJE uviđa kako različite pravne tradicije utiču na različite načine pisanja sudskih odluka, kao i na različita viđenja o tome koje odluke treba objavljivati i u kojem obliku. Međutim, CCJE naglašava kako treba povesti računa i o činjeničnim okolnostima i kontekstu predmeta, a kako se eventualno korištenje objavljene odluke u budućim predmetima ne bi neopravdano proširilo i na one predmete koji ne počivaju na dovoljno sličnim okolnostima. S tim u vezi, pozdravlja se praksa objavljivanja sažetaka odluka, uključujući i njihov činjenični osnov.

Na kraju se ističe da, kada vrhovni ili žalbeni sudovi donose veliki broj odluka, njihovo puko objavljivanje neće biti dovoljno za primjereno praćenje sudske prakse. Stoga CCJE smatra da bi u takvim okolnostima bio koristan sistem gdje bi se u određenom obliku objavljivao izbor odluka kojima se postavljaju standardi kojih bi se valjalo držati u budućim predmetima (npr. kao „zbirka najvažnijih odluka“), a sve kako bi se što bolje osiguralo da se o njima vodi računa.

U nastavku se nalaze informacije kako se objavljuju odluke najviših sudova u Hrvatskoj, Srbiji, Sloveniji, Crnoj Gori i Makedoniji.^[20]

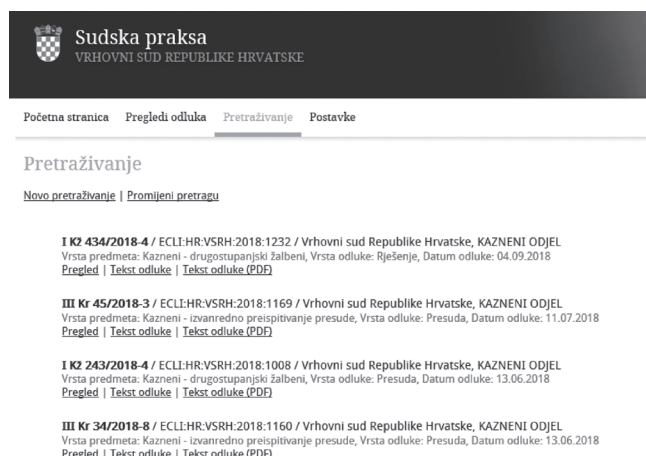
Hrvatska Na internet stranici Vrhovnog suda Republike Hrvatske dostupan je informacijski sistem za sudsku praksu (<https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/home>) koji sadrži sve odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Odluke donesene u vezi zahtjeva za suđenje u razumnom roku se zbog velikog broja istovjetnih odluka ne objavljuju od 1. jula 2012. godine, izuzev onih u kojima je zauzeto značajno pravno stajalište. Uz posebno važne i zanimljive odluke objavljuju se pravna stajališta (tzv. sentence). U istom sistemu se objavljuju i najznačajnije odluke opštinskih, okružnih i privrednih

[18] Mišljenje je doneseno 10. novembra 2017. godine i može se preuzeti na stranici Centra za sudsku dokumentaciju VSTV-a <http://www.pravosu-dje.ba/vstv/faces/vijesti.jsp?id=72864>.

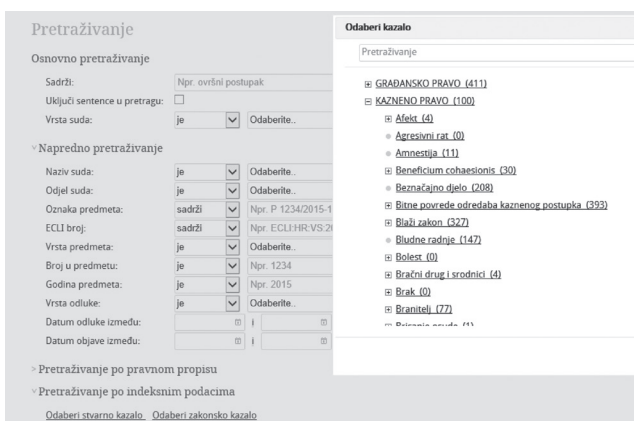
[19] Vidi Mišljenje br. 14 (2011.) o pravosuđu i informacijskim tehnologijama (IT). U ovom mišljenju se, između ostalog, navodi: CCJE smatra da bi pravosuđe trebalo da objavljuje na internetu sudsku praksu, ili bar značajne odluke, i) besplatno, ii) u lako pristupačnom obliku, te iii) uzimajući u obzir zaštitu ličnih podataka. CCJE pozdravlja inicijative za uvođenje međunarodnih identifikatora sudske prakse (kao što je identifikator sudske prakse Evropske unije ECLI koji će poboljšati pristup stranoj sudskoj praksi).

[20] Za pripremu materijala korištene su primarno informacije s internet stranica sudova, internet stranice evropskog portala e-pravosuđe (*European e-Justice Portal*), te odgovori država Vijeća Evrope na upitnik za pripremu Mišljenja CCJE br. 20.

sudova, te odluke Visokog trgovinskog suda i Visokog prekršajnog suda.^[21]

Slika 1 Prikaz stranice o sudskoj praksi Vrhovnog suda Republike Hrvatske

Slika 2 Opcija za pretraživanje sudske prakse

Za odluke koje su donesene nakon 1. januara 2004. godine dostupni su i sljedeći podaci: ime suda koji je donio odluku, naziv odjeljenja, vrsta predmeta, datum odluke i datum objavljivanja, indeksni podaci (stvarno i zakonsko kazalo), te drugi podaci po kojima je moguće vršiti pretragu.

Slovenija Na internet stranici *www.sodnapraksa.si* dostupne su sve odluke Vrhovnog suda Slovenije, te odluke drugostepenih sudova, Višeg radnog i socijalnog suda i Upravnog suda, kao i principijelni pravni stavovi plenarne sjednice Vrhovnog suda.^[22]

Slika 3 Pretraživanje sudske prakse u Sloveniji

Sve presude se rediguju prije objavljivanja. Osim redigovanog teksta odluke, pružaju se detaljne informacije o pravnom osnovu, kao i rezime presude (do 100 riječi). Također se daje veći broj ključnih riječi kako bi se korisnicima pomoglo da identifikuju područje prava i pravno pitanje na koje se odnosi presuda. Izbor najvažnijih odluka Vrhovnog suda dostupan je i na engleskom jeziku na posebnom dijelu navedene internet stranice.

[21] Na dan 12.11.2018. godine dostupno je 200.214 odluka, od čega 186.972 odluke Vrhovnog suda.

[22] Na dan 12.11.2018. godine dostupno je 55.301 odluka Vrhovnog suda i 109.617 ostalih sudova.

Dokument	Sodišče	Oddelek	Datum	Institut	Jedro	
☐ VSRS Sklep II Ips 35/2017	Vrhovno sodišče	Civilni oddelek	28.09.2017		zahteva za varstvo zakonitosti - dovoljenost zahteve za varstvo zakonitosti - brezplačna pravna pomoč - odločitev o pravnih stroških - zavrženje zahteve za varstvo zakonitosti - kriterij, da vsaka stranka krije svoje stroške - odstop od sodne prakse	V sodni praksi in pravni doktrini je nesporno, da "[o]dločitev, naj vsaka stranka krije svoje pravne stroške, [...] ni vedno posledica matematičnega izračuna o polovičnem uspehu vsake pravne stranke." Po prvem odstavku 46. člena ZBPP so stroški, ki jih je za upravičenca do brezplačne pravne pomoči iz naslova oprostitve plačila stroškov sodnega postopka iz proračuna založila Republika Slovenija, stroški sodnega postopka. In o teh stroških se odloča tako, kot narekujejo določbe Dvanajstega poglavja ZPP.
☐ VSRS Sodba II Ips 121/2016	Vrhovno sodišče	Civilni oddelek	08.03.2018		prvi narek za glavno obravnavo - preložitven narek - upravičeni razlogi za preložitven narek - zloraba procesnih pravic - trditevna podlaga - dokazovanje z izvedencem - substanciranje dokaznega predloga - informativni dokaz - zavrnitev dokaznega predloga - možnost obravnavanja pred sodiščem	Pravilno je stališče sodišč nižje stopnje, da toženec ni izkazal upravičenih razlogov za preložitven prvega narka za glavno obravnavo. V konkretnem primeru je bistveno, da se je toženec poškodoval že 21. 3. 2015, narek pa je bil izveden šele 14. 5. 2015. Ni mogoče reči, da toženec zaradi poškodbe ni imel dovolj časa, da si zagotovi prisotnost na narku prek pooblaščenca. Čeprav je vabilo na narek prejel 23. 3. 2015, je opravičilo za izostanek sodišču posredoval šele dva dni pred narokom. Takšno ravnanje predstavlja zlorabo procesne pravice do opravičila. Ob ustrezni skrbnosti bi toženec že moral poskrbeti, da bi bil na narku z dne 14. 5. 2015 zastopan po pooblaščenca. Z zavrnitvijo dokaznega predloga za postavitev izvedenca finančne stroke tožencu ni bila odvzeta možnost obravnavanja pred sodiščem. Ni res, da se toženec o vsebini tožničnega izračuna vtoževane terjatve ni mogel vsebinsko izjaviti. V skladu z določilom iz 243. člena ZPP izvede...

Slika 4 Prikaz rezultata pretrage

Presude koje se odnose na naknadu nematerijalne štete dostupne su također putem specijalnog pretraživača, što korisniku pomaže u traženju slične sudske prakse prema vrsti štete, datumu štetnog događaja, itd.

Evidenčna številka:

Področje:

Institut:

Datum škodnega dogodka od: Do:

Datum I. stop. sodbe od: Do:

Poškodovana skupina:

duševne motnje

poškodbe sluha*

poškodbe zob in celjuzni*

poškodbe hrbtenice in reber*

poškodbe okolja in stegnenice*

poškodbe kolena in goleni*

poškodbe skočnega sklepa in stopala*

sistemске bolezni

smrt bližnjega (*) in njihove posledice

poškodbe glave in možganov*

poškodbe vida*

poškodbe rok in ramenskega obroča*

poškodbe prsne in trebušne votline*

poškodbe zunanjih spoletij*

poškodbe kože*

izguba okončin in drugih organov*

poseg v druge pravice osebnosti

posebno težka invalidnost bližnjega

Klasifikacija po Fischerju: zelo lahki primeri lahki primeri

srednje hudi primeri hudi primeri

zelo hudi primeri izredno hudi primeri

Oškodovina mnog. pov. dohod:

Oškodovane:

Slika 5 Pretraživač baze za naknadu štete

Srbija Na internet stranici Vrhovnog kasacionog suda Srbije (<https://www.vk.sud.rs/sr-lat/sudska-praksa>) dostupne su odluke ovog suda, kao i odluke ranijeg Vrhovnog suda Srbije.^[23] Odluke se objavljuju u anonimiziranom obliku u punom tekstu, uz osnovne informacije o broju predmeta i ključnim riječima. Odluke se mogu pretraživati po različitim parametrima, uključujući oblast prava, incijalni akt stranke, broj sudskog predmeta/godina, datum donošenja odluke, ključne riječi, dio teksta, itd. Kasacioni sud također izdaje biltene sudske prakse čija se elektronska izdanja objavljuju na internet stranici suda. Na stranici su također dostupna pravna shvatanja, stavovi i zaključci sa sjednica odjeljenja ovog suda. Na stranicama apelacionih sudova objavljuju se odluke koje su ocijenjene kao značajne za sudsku praksu. Odluke su razvrstane prema nomenklaturi odjeljenja sudske prakse i nisu pretražive.

[23] Ukupno je dostupno 7.297 odluka Kasacionog suda, te 2.023 odluke ranijeg Vrhovnog suda.

PRETRAGA BAZE SUDSKE PRAKSE

Pronađite odluku suda:

Koja pripada pravnoj materiji:

Po inicijalnom aktu stranke:

Broj sudskog predmeta/godina:

Datum donošenja odluke: od do

Koja sadrži ključne reči:

Koja sadrži deo teksta:

Sortiranje rezultata:

Broj rezultata po strani:

Instrukcije:

Rezultati pretrage

1 rezultata prikazano na strani (od ukupno 1 rezultata)

► R1 657/2016 sukob stvarne nadležnosti; zabrana ponovnog ukidanja prvostepene pšresude
 Građanska materija / Uprisići: R1 / Br. predmeta: 657/2016 / Datum: 25.01.2017.

stupio na snagu 23.02.2005. godine) propisana je **zabrana ponovnog ukidanja** prvostepene odluke u slučaju ... stupio na snagu 23.02.2005. godine) propisana je **zabrana ponovnog ukidanja** prvostepene odluke u slučaju ... 657/2016 sukob stvarne nadležnosti; **zabrana ponovnog ukidanja** prvostepene pšresude R1 657/2016 sukob ...

Slika 6 Prikaz ekrana za pretragu, te rezultata pretrage Vrhovnog kasacionog suda Srbije

Crna Gora Od novembra 2011. godine redovni sudovi Crne Gore objavljuju odluke na internet portalu *www.sudovi.me*. Na portalu sudova se, po pravilu, objavljuju samo pravosnažne odluke, relativno ažurno^[24].

Odluke:

[Poslednje odluke](#) | [Pregled odluka](#) | [Detaljna pretraga](#)

Uvp 2066/2018 - VRHOVNI SUD CG | Upravno odjeljenje
 Vrsta predmeta: VANREDNO PREISPITIVANJE SUDSKE ODLUKE U UPRAVNOM POSTUPKU
 Vrsta odluke: Presuda, Datum odluke: 08.11.2018
[pogledajte odluku](#)

Uvp 2059/2018 - VRHOVNI SUD CG | Upravno odjeljenje
 Vrsta predmeta: VANREDNO PREISPITIVANJE SUDSKE ODLUKE U UPRAVNOM POSTUPKU
 Vrsta odluke: Presuda, Datum odluke: 08.11.2018
[pogledajte odluku](#)

Uvp 2058/2018 - VRHOVNI SUD CG | Upravno odjeljenje
 Vrsta predmeta: VANREDNO PREISPITIVANJE SUDSKE ODLUKE U UPRAVNOM POSTUPKU
 Vrsta odluke: Presuda, Datum odluke: 08.11.2018
[pogledajte odluku](#)

Uvp 2013/2018 - VRHOVNI SUD CG | Upravno odjeljenje
 Vrsta predmeta: VANREDNO PREISPITIVANJE SUDSKE ODLUKE U UPRAVNOM POSTUPKU
 Vrsta odluke: Presuda, Datum odluke: 08.11.2018
[pogledajte odluku](#)

Slika 7 Prikaz recentne sudske prakse

Odluke:

[Poslednje odluke](#) | [Pregled odluka](#) | [Detaljna pretraga](#)

Sud:

Odjeljenje:

Vrsta predmeta:

Broj predmeta:

Godina:

Od:

Do:

Vrsta odluke:

Sadržaj odluke:

Ukupno je pronađen(o) 2 rezultat(a).

Kž-II 33/2018 - VRHOVNI SUD CG | Krivično odjeljenje
 Vrsta predmeta: ŽALBA NA ODLUKU VDT U K-PREDMETIMA
 Vrsta odluke: Rješenje, Datum odluke: 18.09.2018
[pogledajte odluku](#)

Kž-II 38/2015 - VRHOVNI SUD CG | Krivično odjeljenje
 Vrsta predmeta: ŽALBA NA ODLUKU VDT U K-PREDMETIMA
 Vrsta odluke: Rješenje, Datum odluke: 19.01.2016
[pogledajte odluku](#)

Slika 8 Ekran za pretraživanje s prikazom rezultata pretrage

Sistem omogućava pregled posljednjih pravosnažnih odluka. Pretraga je moguća po nazivu suda, nazivu odjeljenja, vrsti predmeta, broju predmeta, godini donošenja odluke, vrsti odluke, te sadržaju odluke. Ključne riječi nisu unaprijed zadate, već ih je potrebno samostalno definisati u odgovarajućem polju (sadržaj odluke); npr. „izdržavanje djeteta“, „pritvor“, „neuračunljivost“, „reorganizacija“, „ne bis in idem“, i dr.

[24] Na dan 12.11.2018. godine dostupno je 282.294 odluka, od čega 25.425 odluke Vrhovnog suda.

Makedonija Ministarstvo pravde obezbjeđuje instaliranje, održavanje i rad IT sistema na jedinstvenoj metodološkoj i tehnološkoj osnovi, a odluke su dostupne na portalu www.vsrn.mk u pravilu dva dana po pravosnažnosti. Objavljaju se čak i najjednostavnije odluke i rješenja, zbog čega dolazi do preopterećenja sistema, te se vrše ulaganja u efikasniji sistem elektronskog pohranjivanja i pretraživanja sudske prakse. Pored pretrage po nazivu suda, broju predmeta i datumu donošenja odluke, moguće je vršiti pretragu po imenu sudije, pravnoj oblasti, vrsti predmeta, ponuđenoj ključnoj riječi, slobodnom tekstu, itd.

Slika 9 Prikaz ekrana za pretragu sudske prakse u Makedoniji

Države u pravilu objavljuju odluke u integralnoj formi, koja se od originalne razlikuje u dijelu kojim se štiti privatnost stranaka u postupku, u skladu s pravilnicima i pratećim uputstvima kojima se obezbjeđuje anonimnost sudskih odluka. Izuzetak predstavlja Slovenija, gdje se odluke objavljuju u redigovanoj formi.

- 1 - I Kž 434/2018-4
REPUBLIKA HRVATSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE
Z A G R E B

Broj: I Kž 434/2018-4

REPUBLIKA HRVATSKA
RJEŠENJE

Vrhovni sud Republike Hrvatske, u vijeću sastavljenom od sudaca Miroslava Šovanja kao predsjednika vijeća te dr. sc. Zdenka Konjića i Perice Rosandića kao članova vijeća, uz sudjelovanje više sudske savjetnice Martine Slunjski kao zapisničarke, u kaznenom predmetu protiv optuženog M. S., zbog kaznenog djela iz članka 110. i drugih Kaznenog zakona („Narodne novine“ broj 125/11., 144/12., 56/15. i 61/15. – dalje: KZ/11.), odlučujući o žalbi državnog odvjetnika podnesenoj protiv presude Županijskog suda u Vukovaru od 8. svibnja 2018. broj K-3/2018-168, u sjednici održanoj 4. rujna 2018.,

riješio je:

Prilvaća se žalba državnog odvjetnika, ukida se pobijana presuda i predmet upućuje prvostupanijskom sudu na ponovno suđenje i odluku.

Obrazloženje

Pobijanom presudom Županijskog suda u Vukovaru, optuženi M. S. je na temelju članka 453. Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine“ broj 152/08., 76/09., 80/11., 121/11., 91/12., 143/12.,

Slika 10 Prikaz odluke u Hrvatskoj

Slika 11 Prikaz odluke u Sloveniji

R1 657/2016 SUKOB STVARNE NADLEŽNOSTI; ZABRANA PONOVOG UKIDANJA PRVOSTEPENE PŠRESUDE

Republika Srbija
VRHOVNI KASACIONI SUD
R1 657/2016
25.01.2017. godina
Beograd

Vrhovni kasacioni sud, u veću sastavljenom od sudija: Predraga Trifunovića, predsednika veća, Zvezdane Lutovac i Jelene Borovac, članova veća, u sporu tužioca – protivtuženog AA iz ..., čiji je punomoćnik Miodrag Vojinović, advokat iz ..., protiv tuženog-provitužioca Instituta za ratarstvo i povrtarstvo ..., čiji je punomoćnik Biljana Pantić Pilija, advokat iz ..., radi poništaja ugovora, vrednost predmeta spora 500.000,00 dinara, rešavajući sukob nadležnosti između Privrednog apelacionog suda u Beogradu i Privrednog suda u Novom Sadu, u sednici veća održanoj dana 25.01.2017. godine, doneo je

REŠENJE

Za postupanje u ovoj parnici stvarno i mesno je NADLEŽAN Privredni apelacioni sud u Beogradu.

Образложење

Tužba u ovoj parnici podneta je Opštinskom sudu u Novom Sadu dana 29.09.2004. godine, radi utvrđenja ništavosti sporazuma i predaje u posed nekretnina.

Opštinski sud u Novom Sadu je o tužbenom zahtevu odlučio presudom P br.7043/04 od 20.10.2005. godine, koja je ukinuta rešenjem Okružnog suda u Novom Sadu Gž br.6264/06 od 13.12.2006. godine.

Osnovni sud u Novom Sadu se rešenjem P br.322/2010 od 04.06.2010. godine oglasio stvarno nenadležnim za postupanje u

Slika 12 Prikaz odluke u Srbiji

Рев1.бр.192/2018

ВО ИМЕТО НА ГРАЃАНИТЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

ВРХОВНИОТ СУД НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, во совет составен од судиите: Киро Здравев - претседател на советот, Мирјана Радевска Стефкова, Беса Адеми, Исамедин Лимани и Стојанче Рибарев - членови на советот, во правната работа на тужителот Друштво за промет, услуги и градежништво КОНАРТИС ДООЕЛ увоз - извоз С. во стечај, против тужениот Република Македонија Министерство за финансии - Управа за јавни приходи - Регионална дирекција, за потврдување на оспорено различно побарување, вредност на спорот 9.755.577,00 денари, одлучувајќи по ревизијата на тужителот изјавена преку полномошник Сашко Станинов, адвокат од Адвокатско друштво Станинов и Колевски од С., против пресудата на Апелациониот суд Скопје ТСЖ-1238/18 од 31.05.2018 година, на седницата на советот одржана на ден 27.09.2018 година, донесе:

ПРЕСУДА

Ревизијата на тужителот СЕ ОДБИВА КАКО НЕОСНОВАНА.

СЕ ЗАДОЛЖУВА тужителот да му ги надомести на тужениот

Slika 14 Prikaz odluke u Makedoniji

U svim navedenim zemljama pristup odlukama je omogućen bez prethodne registracije i besplatno. Pored navedenih baza koje djeluju pod okriljem najviših sudova ili odgovarajućih pravosudnih internet portala, sudsku praksu objavljuju i drugi komercijalni i nekomercijalni pružaoci pravnih informacija koji nude međusobno povezane pravne sadržaje (zakonodavstvo, sudska praksa, stručni članci, pravne publikacije, vijesti, itd.).

Prikaz odluke suda

Find: ne bis in idem
 Match whole word only
 Highlight all matches
 Previous

Broj predmeta: K2-II 33/2018
 Sud: VRHOVNI SUD CG
 Odjeljenje: Krivično odjeljenje
 Vrsta predmeta: ŽALBA NA ODLUKU
 Vrsta odluke: Rješenje
 Datum vijećanja: 16.09.2018.

Nije prihvatljiv žalbeni navod da se nižestepene presude zasnivaju na dokazima na kojima se shodno čl.17 st.2 Zakonika o krivičnom postupku ne može zasnivati sudska odluka, jer se radi o dokazima-iskazima svjedoka na osnovu kojih je krivični postupak u fazi istrage obustavljen, a na osnovu iskaza istih svjedoka je došlo do ponavljanja postupka, čime je učinjena povreda načela *ne bis in idem*, jer je postupak protiv okrivljenog već jednom pravosnažno obustavljen, te da je okrivljeni uskraćen za primjenu načela istine i pravičnosti iz čl.16 Zakonika o krivičnom postupku, budući da mu nije omogućeno da bude upoznat sa činjenicama važnim za donošenje presude, tj. nije mu omogućeno da ostvari uvid u „nove dokaze“ koji su doveli do ponavljanja postupka.

Naime, do ponavljanja postupka u konkretnom slučaju došlo je na osnovu čl.423 st.1 Zakonika o krivičnom postupku, koja odredba se odnosi na ponavljanje postupka okončanog rješenjem, tj. ako je postupak pravosnažno obustavljen u fazi istrage ili prije početka glavnog pretresa, a ne na osnovu čl.425 Zakonika o krivičnom postupku, kako se

Slika 13 Prikaz odluke u Crnoj Gori

Kreiranje programa stručnog usavršavanja i početne obuke sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj u 2019. godini

Pripremio: Tomislav Čavić, Centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca u RS-u

Program stručnog usavršavanja i početne obuke sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj za 2019. godinu, koji donosi Centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj, kreira se na bazi analiza potreba za edukacijom nosilaca pravosudnih funkcija koja je izvršena u saradnji sa predsjednicima sudova i glavnim tužiocima u Republici Srpskoj, te na osnovu iskazanog interesa pravosudne zajednice, prikupljenih prijedloga od pravosudnih institucija, preporuka VSTS-a BiH, prijedloga sudija i javnih tužilaca, edukatora s liste edukatora CEST-a RS-a, prijedloga akademske zajednice, nevladinih i međunarodnih organizacija čiji su projekti uključeni u edukaciju sudija i tužilaca u Bosni i Hercegovini, te na osnovu analize različitih sudskih odluka, posebno odluka ESLJP-a.

CEST RS-a, pod nadzorom VSTS-a BiH, kreira Program za 2019. godinu po kojem će se sprovoditi nastava i obuka za stručno usavršavanje, pri tome garantujući sudijama i javnim tužiocima održavanje i proširivanje njihovog znanja iz najnovijih naučnih i stručnih dostignuća u oblasti prava, sudske i tužilačke prakse drugih zemalja, pravne tehnike, kulture i društvenih odnosa, koji su neophodni za obavljanje njihove funkcije. Kvalitet rada nosilaca pravosudnih funkcija umnogome zavisi od kvaliteta programa stručnog usavršavanja i početne obuke koji se pripremaju za nosioce pravosudnih funkcija, a što doprinosi unapređenju efikasnosti pravosuđa, pravnoj sigurnosti i jačanju povjerenja javnosti u pravosudni sistem BiH.

VSTS BiH je svojom odlukom utvrdio minimalne uslove stručnog usavršavanja za sudije i javne tužioce, u trajanju od najmanje tri dana obavezne edukacije u godini, a maksimalno deset dana stručnog usavršavanja, na teme koje su vezane za referate na kojima rade, a koje svaki sudija i javni tužilac mora ispuniti u toku godine. Odlukom VSTS-a BiH od 24.10.2018. godine, za novoimenovane sudije i javne tužioce, kao lica koja su od strane VSTS-a BiH prvi put imenovana na ovu funkciju, utvrđena je obaveza da u prvih šest mjeseci nakon preuzimanja dužnosti pohađaju cjelokupan Program obuke koji je od strane Centra posebno kreiran i namijenjen za novoimenovane sudije, odnosno javne tužioce, umjesto do sada važećeg pravila kojim je bilo određeno da novoimenovane sudije i tužiocima pohađaju najmanje osam dana obavezne obuke u periodu od godinu dana od dana imenovanja.

Početnoj obuci novoimenovanih sudija i javnih tužilaca, kao posebnom dijelu početne obuke, u 2019. godini će se posvetiti posebna pažnja kroz odabir tema koje će biti uvrštene u Program stručnog usavršavanja i početne obuke CEST-a RS-a za 2019. godinu, kao i kroz uvođenje sistema mentorstva u sudove i tužilaštva, u kojem će sudije i javni tužiocima sa dokazanim iskustvom i znanjem, koji su određeni za mentore, pomagati i usmjeravati novoimenovane sudije i javne tužioce kroz savladavanje i sticanje praktičnih vještina u radu, kao i primjenu procesnih zakonskih odredbi kroz aktuelnu praksu. U Odluci VSTS-a BiH od 24.10.2018. godine, koja je donesena nakon što je Evropska komisija putem ekspertske *Peer Review* misije u 2017. godini dostavila izvještaj o izvršenoj stručnoj analizi postojećeg sistema edukacije sudija i tužilaca u BiH kroz početnu obuku i stručno usavršavanje sudija i javnih tužilaca u BiH, konstatovano je da razvoj obavezne i dobro kreirane početne obuke za novoimenovane sudije i javne tužioce jeste jedan od prioriteta u oblasti edukacije sudija i javnih tužilaca u BiH kojom se želi obezbijediti da svi novoimenovani sudije i tužiocima dobiju jednu temeljnu, efektivnu i istoobraznu početnu obuku u okviru centara za edukaciju sudija i tužilaca u određenom

periodu nakon imenovanja i stupanja na sudijsku, odnosno tužilačku funkciju. Navedena obuka bi bila komplementarni dio početne obuke, jer se novoimenovanim sudijama i tužiocima treba obezbijediti formalizovana stručna podrška i orijentacija unutar pravosudne institucije u kojoj su imenovani, kako bi se kroz izbor tema poboljšali standardi i metodologija izvođenja obuke, te posebno potreba za sistematskim provođenjem specijalističke obuke kroz interaktivan rad i veću zastupljenost radionica, vježbi, simuliranih suđenja i praktičnih rješenja u edukaciji.

Teme koje će biti odabrane za početnu obuku novoimenovanih sudija i tužilaca će se uglavnom odnositi na metodologiju izrade sudskih i tužilačkih odluka, tehniku izrade tužilačkih akata, vještinu pisanja i obrazlaganja presude, upravljanje sudskim postupkom i organizacija vremena, koordinaciju i nadzor tužioca nad radom policije, etiku i integritet, etičke standarde, rodnu neravnopravnost, disciplinski postupak, osnove evropskog prava, zaštitu ljudskih prava i primjenu prakse ESLJP-a u postupku pred domaćim sudovima, obuku CMS/TCMS, i dr.

Teme koje se odnose na stručni dio, kao što su metodologija izrade sudskih i tužilačkih odluka, će realizovati edukatori s liste edukatora CEST-a RS-a – sudije okružnih sudova i sudije Vrhovnog suda RS-a, kao i javni tužioci koji su na listi edukatora, a koji su stručni i sposobni da pripreme stručnu prezentaciju, materijale koji se odnose na simulirano suđenje, testove i praktične vježbe, te da održe pažnju učesnika seminara i da podstaknu učesnike na interaktivan rad i diskusiju. VSTS BiH je početkom 2018. godine donio poseban *Pravilnik* kojim je detaljnije razrađen način uvođenja i funkcionisanja sistema mentorstva u sudovima i tužilaštvima.

U Programu stručnog usavršavanja i početne obuke za 2019. godinu, koji kreira CEST RS, će se i dalje nastaviti sa obukama iz oblasti borbe protiv korupcije, organizovanog i privrednog kriminala, kroz predviđene edukativne aktivnosti na teme: **Koruptivna krivična djela; Jačanje integriteta tužioca i sudija u borbi protiv korupcije – Izazovi i očekivanja u procesuiranju koruptivnih krivičnih djela; Upravljanje promjenama; Praksa Evropskog suda za ljudska prava u pogledu zakonitosti dokaza u krivičnom postupku.** Na ovim seminarima su predviđeni kao edukatori javni tužioci koji su završili naprednu specijalističku obuku za tužioce i koji su u martu 2018. godine bili u studijskoj posjeti Hagu (Holandija) gdje su aktivno učestvovali u edukaciji sudija i tužilaca iz regiona na glavnu temu: „Administriranje pravde“ u organizaciji Helsinškog komiteta za ljudska prava Holandije, a u okviru predpristupne pomoći Holandije zemljama zapadnog Balkana u procesu evropskih integracija. Zadatak ovih edukatora je bio da, po povratku u zemlju, osmisle plan edukacije za sudije i tužioce koji bi se realizovao u okviru centara za edukaciju sudija u RS-a i FBiH. Neophodno je organizovanje seminara na ovu temu u cilju jačanja tužilačkih i sudijskih kapaciteta u procesuiranju krivičnih djela korupcije, kao značajnog faktora za ulazak u Evropsku uniju.

Kroz nastavak projekta „Jačanje tužilačkih kapaciteta u sistemu krivičnog pravosuđa“ u 2019. godini planiraće se sljedeće teme edukacije za javne tužioce, sudije i policijske službenike: **Praktične edukacije za tužioce koji rade na predmetima korupcije, a koje se odnose na kvalitet optužnica (pozivanje na odredbe materijalnog prava, činjenični opis optužnice, i sl.); Specijalistička edukacija za konsultativne tužioce u tužilaštvima; Pokazne vježbe istraživanja lica, mjesta i prikupljanja tragova; Unapređenje vještina pisanja žalbi.**

U saradnji i uz podršku USAID-a u 2019. godini će se organizovati seminari na kojima bi se razmotrile dobre prakse u tužilaštvima i sudovima u procesuiranju koruptivnih krivičnih djela, krivičnih djela s finansijskim elementom i krivičnih djela organizovanog kriminala: **Radionica za tužioce o upotrebi novog Priručnika: istraga, optuženje i presuđivanje koruptivnih krivičnih djela, krivičnih djela s finansijskim elementom i krivičnih djela organizovanog kriminala (tri radionice**

po regijama), te Radionica za sudije o upotrebi novog *Priručnika: istraga, optuženje i presuđivanje koruptivnih krivičnih djela, krivičnih djela s finansijskim elementom i krivičnih djela organizovanog kriminala (ukupno dvije radionice po regijama).*

U saradnji i uz podršku *Twinning* projekta IPA 2013 „Podrška borbi protiv pranja novca“ u 2019. godini će se organizovati seminari kojim će se osigurati specijalizacija sudija i tužilaca na teme **pranje novca i edukacija edukatora na temu pranja novca.**

Osim navedenih aktivnosti, u Program stručnog usavršavanja i početne obuke za 2019. godinu će se uvrstiti seminari za sudije i tužioce i policijske službenike i na posebne teme: **Mjesto i uloga Obavještajno-sigurnosne agencije (OSA/OBA) u borbi protiv organizovanog kriminala i poboljšanje razmjene obavještajnih podataka; Realizacija aktivnosti Strategije za borbu protiv korupcije; Krivična djela protiv privrede i platnog prometa i njihovo dokazivanje; Imovinskopravni zahtjevi u krivičnom postupku; Oduzimanje imovine stečene krivičnim djelom; Finansijsko-ekonomske istrage i vještačenja; Unapređenje kvaliteta obrazloženja presude u krivičnim predmetima iz oblasti korupcije; Usklađivanje kriterija za odmjeravanje kazne u praksi; Cyber bezbjednost i cyber kriminalitet i istrage.**

CEST RS-a u okviru decentralizovane obuke svake godine organizuje okrugle stolove za sudije na kojima se raspravljaju aktuelna pitanja iz krivičnopravne oblasti u praksi na području 6 okružnih sudova u Republici Srpskoj (Okružni sud u Banjaluci, Okružni sud u Prijedoru, Okružni sud u Doboju, Okružni sud u Bijeljini, Okružni sud u Istočnom Sarajevu i Okružni sud u Trebinju). Cilj ovih okruglih stolova je da predstavnici okružnih sudova RS-a, koji su ujedno moderatora na ovim okruglim stolovima, sami odrede teme koje su aktuelne u radu okružnih sudova, odnosno da delegiraju najaktuelnija pitanja iz prakse okružnih sudova, te da podstaknu učesnike na razmišljanje i zauzimanje određenih stavova i mišljenja u vezi najznačajnijih pitanja s kojima se susreću u radu. Ovi okrugli stolovi predstavljaju jedinstvenu priliku za okupljanje sudija prvog i drugog stepena sudovanja i razmjenu mišljenja i iskustava s područja više okružnih sudova i uz odgovarajući prikaz prakse Ustavnog suda BiH i ESLJP-a. CEST RS-a na ovim okruglim stolovima podstiče učesnike na zauzimanje odgovarajućih stavova i zaključaka koje objavljuje na svojoj internet stranici, kako bi isti bili dostupni čitavoj pravosudnoj zajednici.

Na isti način CEST RS-a organizuje i okrugle stolove za tužioce iz svih šest okružnih tužilaštava u Republici Srpskoj, u cilju razmjene iskustava i donošenja određenih zaključaka predstavnika tužilaštava povodom najznačajnijih pitanja iz tužilačke prakse s kojima se susreću u radu. Moderatore za ove okrugle stolove delegiraju glavni okružni tužioci.

Program stručnog usavršavanja i početne obuke CEST-a RS-a za 2019. godinu će se dostaviti svim sudijama i javnim tužiocima u Republici Srpskoj i biće objavljen na internet stranici CEST-a RS-a, gdje se mogu pronaći i ostale informacije o trenutnim i budućim aktivnostima ovog Centra.

Programska edukacija nosilaca pravosudnih funkcija u Centru za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH u 2019. godini

Pripremili: Almir Tabaković i Adela Čomić, Centar za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH

Uvod

Pripreme Programa stručnog usavršavanja sudija i tužilaca u 2019. godini u Centru za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH su u završnoj fazi. Osim uobičajenih ciljnih skupina i tema, Program će u sljedećoj godini sadržavati i određene novitete o kojima će biti riječi u nastavku ovog kraćeg predstavljanja.

Polazna osnova za navedene novitete bile su *Peer Review* preporuke ekspertske misije i Izvještaj o Bosni i Hercegovini za 2018. godinu Evropske komisije. Uz praćenje brojnih domaćih strateških dokumenata, Centar kontinuirano prati i postigunuća u edukaciji pravosuđa od strane Evropske mreže institucija za edukaciju pravosuđa (EJTN). Ovakav rad uticao je na Program u dva pravca: s jedne strane, postojeće obuke su unaprijeđene na način da se pomnije prate efekti obuka i unapređuje metodologija realizacije obuka, a s druge strane se ozbiljna pažnja posvećuje zasebnim tematskim cjelinama i višegodišnjim specijalističkim obukama, u okviru oblasti koje su istaknute kao prepreke na putu BiH ka EU.

U navedenim novitetima međunarodne i domaće partnerske organizacije pružaju nam, kao i uvijek, podršku. Vijeće Evrope, OSCE Misija u Bosni i Hercegovini, USAID, UNICEF, CLDP, OPDAT, TRIAL International, Heinrich Boll Stiftung, AIRE Centre, Atlantska inicijativa, Sarajevski otvoreni centar, Centar ženskih prava – samo su neke od organizacija s kojima ćemo realizovati projekte edukacije u narednoj godini.

Ciljne skupine edukacije su, prema važećim propisima, nosioci pravosudnih funkcija i osobe koje to žele biti. U tom kontekstu, pripravnici imaju mogućnost da pohađaju jednu od tri obuke koje se odnose na aktuelnosti građanskog i krivičnog prava te etiku.

Početna obuka za stručne saradnike i savjetnike u pravosuđu održava se prema, od VSTV BiH ranije usvojenom, trogodišnjem programu. U okviru ove obuke zastupljene su sve oblasti prava, ali i oblasti znanja, vještina komunikacije i psihologije sudnice i etike budućih nosilaca pravosudnih funkcija.

Komplementarna obuka predviđena je za stručne saradnike i savjetnike u pravosuđu koji su uspješno okončali početnu obuku. Ova obuka u 2019. godini obuhvatiće pet edukativnih aktivnosti u vezi etičkih standarda koji se odnose na ovu populaciju u profesionalnoj zajednici, međunarodnu pravnu saradnju u građanskim i krivičnim stvarima, anti-diskriminaciono pravo, ugovornu odgovornost za štetu, ostavinske postupke s elementom inostranosti, te krivičnopravne aspekte slobode izražavanja.

Kontinuirana obuka za sudije i tužioce, osim standardno zastupljenih svih oblasti prava, i ove je godine podijeljena na teme za novoimenovane sudije i tužioce i za one koji su duže od jedne godine nosioci pravosudnih funkcija. U okviru tzv. početne obuke za sudije i tužioce, kao i prošlih godina, akcenat je stavljen na sticanje znanja o evropskom sistemu zaštite ljudskih prava te vještina rukovo-

đenja postupcima i menadžment vremena i resursa i korištenje sistema za automatsko upravljanje predmetima. Također, novitet predstavlja i specijalistička obuka za konsultativne tužioce (budući mentori novoimenovanih tužilaca unutar institucija).

Primjena standarda Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu i Ustavnog suda BiH, prezentiranje stavova Vrhovnog suda FBiH, pravo EU, engleski jezik za pravnike, alternativno rješavanje sporova, tržište vrijednosnih papira, ugovori i naknada štete, zaštita svjedoka i oštećenih kao i njihovo obeštećenje u krivičnom postupku, razvijanje „mekih“ vještina u rukovođenju postupcima, sloboda govora, njena ograničenja i efikasna primjena članova 10 i 8 Evropske konvencije o ljudskim pravima, posebna specijalistička obuka o postupanju s maloljetnicima, kao i specijalistička obuka u oblasti forenzike, samo su neke od oblasti koje su zastupljene u kontinuiranoj obuci.

Za ovu priliku, potrebno je posebno istaći borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije. Shodno realizaciji preporuka Evropske komisije, tj. akcionih planova za realizaciju istih, pažnja je posvećena podršci borbi protiv pranja novca, koja će u okviru IPA *Twining* projekta poboljšati saradnju i koordinaciju na finansijskim istragama, pružiti zajedničku obuku zasnovanu na sudskoj praksi, te stvoriti uslove za višegodišnju specijalizaciju sudija/tužilaca i predstavnika policijskih agencija koji rade na predmetima pranja novca i finansijskim istragama. Trenutno su u pripremi i edukativni materijal, edukacija edukatora i radionice za nosioce pravosudnih funkcija.

U okviru saradnje s USAID Projektom pravosuđa u BiH, u narednom periodu značajnu ulogu u edukaciji nosilaca pravosudnih funkcija zauzimaju teme poput istrage, optuženja i presuđenja koruptivnih krivičnih djela s finansijskim elementom, kao i krivičnih djela organiziranog kriminala. Tendencija suzbijanja korupcije i borba protiv organiziranog kriminala rezultiraju veoma dobro pripremljenim materijalima i praktičnim studijama slučaja koji će moći biti realizovani na radionicama na temu korupcije u javnim nabavkama i zloupotrebe u javnim nabavkama. Putem razvijanja vještina kritičkog razmišljanja i rješavanja problema u vezi s analizom predmeta i dokazima, nastojaće se potaknuti proaktivne istrage koruptivnih predmeta i predmeta iz oblasti finansijskih prevara i finansijskog kriminala.

Nezaobilazni noviteti u narednom periodu će svakako biti i predstavljanje i analiza segmenata sudske prakse koji se odnose na primjenu krivičnih djela podmićivanja i krivičnih djela protiv službene i druge odgovorne funkcije iz glave XXXI Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine. Primanje dara i drugih oblika koristi, zatim protuzakonito posredovanje, zloupotreba položaja i ovlaštenja kao materijalno krivično pravo, našli su svoje mjesto u programskim aktivnostima tokom 2019. godine.

Ljudska prava i odgovor krivičnog pravosuđa na terorizam, fenomen stranih terorističkih boraca i razmjena iskustava u borbi protiv novih trendova u korištenju žrtava trgovine ljudima za svrhe organiziranog kriminala se ističu kao noviteti u edukaciji koji će u narednom periodu biti zastupljeni u programu u oblasti jačanja kapaciteta pravosuđa u borbi protiv organiziranog kriminala.

Potpuno novi koncept upoznavanja nosilaca pravosudnih funkcija s prepoznavanjem i razumijevanjem savremenih karakteristika organiziranog kriminala će biti prezentovan u okviru nekoliko radionica na temu „Visokotehnološki kriminal i uticaj interneta na organizirani kriminal“. Na ovaj način, nosiocima pravosudnih funkcija će se omogućiti sticanje uvida u buduće trendove organiziranog kriminala.

Najnoviji vidovi zloupotrebe interneta u svrhe organiziranog kriminala kroz krivična djela iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja djece u digitalnom okruženju, te nasilja nad djecom putem informaciono-komunikacijskih tehnologija su potpuno nove edukativne aktivnosti u narednom periodu,

kojima se s više aspekata nastoji približiti i zaokružiti sveobuhvatno jačanje kapaciteta pravosuđa u borbi protiv organiziranog kriminala. Više detalja o edukativnim aktivnostima i realizaciji istih će, naravno, biti predstavljeno u samom Programu početne obuke i stručnog usavršavanja sudija i tužilaca za 2019. godinu koji će, nakon usvajanja, biti dostupan javnosti i putem internet stranice Centra.

Borba protiv organiziranog kriminala nije efikasna, ako kao završni čin ne uslijedi oduzimanje nezakonito stečene imovine. Prethodnih godina Centar je, u saradnji s Centrom za istraživanje politike suzbijanja kriminaliteta (CPRC), realizovao multisektorske višednevne edukacije za sve profesionalce u ovoj oblasti. U sljedećoj godini akcenat se stavlja na prošireno oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Posebne istražne radnje u Odluci Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U-5/16 i Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine

Pripemile: Biljana Kujundžić i Ivanka Mrkonjić, Ustavni sud BiH

Uvod

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je Odlukom o dopustivosti i meritumu broj U-5/16 od 1. juna 2017. godine (u daljnjem tekstu: Odluka broj U-5/16)^[25] djelimično usvojio zahtjev za ocjenu ustavnosti pojedinih odredaba Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine^[26] (u daljnjem tekstu: ZKP BiH) i iz Glave IX kojom su regulisane posebne istražne radnje. Ustavni sud je kao neustavna ocijenio rješenja iz člana 117 tačka d) (krivična djela za koje se mogu odrediti posebne istražne radnje s obzirom na moguće izrečenu kaznu zatvora) i rješenja iz člana 118 stav 3 ZKP BiH (uslov pod kojim istražne radnje mogu biti produžene i njihovo trajanje). Citiranom odlukom naloženo je Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine da neustavne odredbe ZKP BiH uskladi sa odgovarajućim odredbama Ustava Bosne i Hercegovine.

Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine je u cilju izvršenja Odluke broj U-5/16 usvojila Zakon i izmjenama i dopunama ZKP BiH^[27] (u daljnjem tekstu: Izmjene i dopune ZKP BiH), kojim je izmijenila i dopunila rješenja iz člana 117 tačka d) i rješenja iz člana 118 stav 3 ZKP BiH.

Krivična djela za koja mogu biti određene posebne istražne radnje

Članom 117 ZKP BiH bilo je određeno da se posebne istražne radnje mogu odrediti u odnosu na krivična djela: a) protiv integriteta i suvereniteta BiH, b) protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, c) terorizma, d) za koja se prema zakonu može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna.

Ustavni sud je u svojoj praksi u okviru apelacione nadležnosti i prije donošenja Odluke broj U-5/16 upozoravao da rješenje prema kojem posebne istražne radnje mogu biti određene za krivična djela s obzirom na mogućnost izricanja kazne zatvora od tri ili više godina, ostavlja mogućnost da one budu određene za većinu krivičnih djela a što, s obzirom na zakonsku definiciju navedenih radnji i njihovo stipuliranje kao radnji koje se vežu za najteža krivična djela (protiv teritorijalnog integriteta i suvereniteta, protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, terorizam) nije, niti je mogla biti intencija zakonodavca i da to za učinak može imati povredu prava pojedinca garantovanih Ustavom i EKLJP.^[28]

[25] „Službeni glasnik BiH“ broj 49/17

[26] „Službeni glasnik BiH“ br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09 i 72/13)

[27] „Službeni glasnik BiH“ broj 65/18

[28] Vidi, Ustavni sud Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP-2400/11 od 24. aprila 2014. godine, tačka 35

Ustavni sud je u Odluci broj U-5/16 zaključio da rješenje iz tačke d) za koja se prema zakonu može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna nije u skladu sa članom I/2. Ustava Bosne i Hercegovine i članom 8 EKLJP-a. Ustavni sud je najprije istakao da je legitimni cilj primjene posebnih istražnih radnji suprotstavljanje najtežim oblicima kriminaliteta. Nadalje, Ustavni sud je cijenio: da je Krivičnim zakonom BiH (u daljnjem tekstu: KZ BiH) za veliku većinu krivičnih djela (osnovni odnosno kvalifikovani oblik) zakonodavac propisao mogućnost izricanja kazne zatvora od tri godine, pa da se, shodno članu 117 tačka d) ZKP BiH, za sva ta djela mogu odrediti posebne istražne radnje; da se u okviru tih krivičnih djela razlikuju teška krivična djela koja se manifestiraju nasiljem i napadom na osnovne vrijednosti čovjeka i društva u cjelini, te krivična djela koja nemaju takva obilježja i koja se zbog toga mogu smatrati lakšim. Na drugoj strani, Ustavni sud je imao u vidu da je zakonodavac propisao da se posebne istražne radnje primjenjuju isključivo ako se na drugi način ne može postići isti cilj odnosno da je ih je potrebno ograničiti na mjeru koja je strogo nužna za očuvanje demokratskih institucija. Slijedom navedenog, Ustavni sud je zaključio da zakonodavac, propisivanjem da se posebne istražne radnje mogu odrediti za veliku većinu krivičnih djela propisanih KZ BiH, u okviru kojih su i djela koja nemaju obilježja teških krivičnih djela, nije osigurao ravnotežu između težine zadiranja u pravo na privatnosti i legitimnog cilja koji se želi postići primjenom posebnih istražnih radnji.

Ustavni sud je u Odluci broj U-5/16 istakao da: „Način (*na koji će*) zakonodavac urediti ovo pitanje, hoće li podići opću granicu kazne za koju se mogu određivati posebne istražne radnje kombinirajući sa određenim krivičnim djelima ili grupama krivičnih djela koja, zbog svoje specifičnosti, bez obzira na propisanu kaznu, zahtijevaju da budu obuhvaćena zakonskom odredbom krivičnih djela za koja se mogu odrediti posebne istražne radnje nije u nadležnosti Ustavnog suda, međutim zakonodavac se kod određivanja krivičnih djela za koja se mogu odrediti posebne istražne radnje mora ograničiti samo na ono što je nužno u demokratskom društvu, odnosno omogućiti razmjer između prava na privatnost i legitimnog cilja koji se želi postići primjenom te posebne istražne radnje.“^[29]

Izmjenama i dopunama ZKP BiH iz 2018. godine član 117 tačka d) ZKP BiH je izmijenjen na način da se zakonodavac odlučio da taksativno pobroji krivična djela za koja se mogu odrediti posebne istražne radnje bez obzira kolika kazna zatvora može biti izrečena - izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti; protupravno lišenje slobode; neovlašteno prisluškivanje i zvučno ili optičko snimanje; povreda slobode opredjeljenja birača; krivotvorenje novca; krivotvorenje vrijednosnih papira; pranje novca; utaja poreza ili prevara; krijumčarenje; organiziranje grupe ljudi ili udruženja za krijumčarenje ili rasturanje neocarinjene robe; carinska prevara; primanje dara i drugih oblika koristi; davanje dara i drugih oblika koristi; primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem; davanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem; zloupotreba položaja ili ovlaštenja; protuzakonito oslobođenje lica lišenog slobode; pomoć počiniocu poslije učinjenog krivičnog djela; pomoć licu koje je optužio međunarodni krivični sud; sprečavanje dokazivanja; otkrivanje identiteta zaštićenog svjedoka; ometanje pravde; udruživanje radi činjenja krivičnih djela; organizirani kriminal.

Taksativno pobrojana krivična djela u odnosu na koja je moguće odrediti posebne istražne radnje izdvojena su iz sljedećih kategorija krivičnih djela: slobode i prava čovjeka i građanina, privreda i jedinstvo tržišta i oblast carina, korupcija i službena i odgovorna dužnost, pravosuđe kao i dogovor, pripremanje, udruživanje i organizovani kriminal. Dakle, radi se o krivičnim djelima koja za objekt zaštite imaju osnovne vrijednosti čovjeka i društva kao cjeline.

Nadalje, član 117 sada ima i novu tačku e). Naime, kao i u prethodnom rješenju, zakonodavac je i dalje ostavio mogućnost da se posebne istražne radnje mogu odrediti i za krivična djela s obzirom na kaznu zatvora koja može biti izrečena. Novina je samo u određivanju visine kazne zatvora. Prema

[29] Vidi, Odluka broj U-5/16, tačka 50

ranijem rješenju po ovom osnovu posebne istražne radnje mogle su biti određene u odnosu na krivična djela za koja je moguće izreći kaznu zatvora od tri godine ili teža kazna. Prema novom rješenju to će biti moguće samo u odnosu na krivična djela za koja se može izreći kaznu zatvora od pet godina ili teža kazna. Inače, kriterij visine zapriječena kazne zatvora za određivanje težine krivičnih djela, prihvaćen je i u međunarodnim instrumentima koji su ratifikovani i čine dio domaćeg pravnog sistema.^[30]

Nadležnost za određivanje i trajanje istražnih radnji

Članom 116 stav 2 ZKP-a BiH taksativno su navedene istražne radnje: a) nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija, b) pristup kompjuterskim sistemima i kompjutersko sravnjenje podataka, c) nadzor i tehničko snimanje prostorija, d) tajno praćenje i tehničko snimanje lica, transportnih sredstava i predmeta koji stoje u vezi s njima, e) korištenje prikrivenih istražitelja i korištenje informatora, f) simulirani i kontrolirani otkup predmeta i simulirano davanje otkupnine i pod g) nadzirani prijevoz i isporuka predmeta krivičnog djela.

Članom 118 stav 3 ZKP-a BiH je bilo propisano da istražne radnje iz člana 116 stava 2 tačke a) do d) i g) ovog zakona mogu trajati najduže do mjesec dana, a iz posebno važnih razloga mogu se, na obrazloženi prijedlog tužitelja, produžiti za još mjesec dana, s tim da mjere iz tačke a) do c) mogu trajati ukupno najduže šest mjeseci, a mjere iz tačke d) i g) ukupno najduže tri mjeseca. Zahtjev za radnju iz člana 116 stava 2 tačke f) ovog zakona se može odnositi samo na jednokratni akt, a zahtjev za svaku narednu radnju protiv iste osobe mora sadržavati razloge koji opravdavaju njenu upotrebu.

Ustavni sudje u Odluci broj U-5/16 zaključio da odredbe člana 118 stav 3 Zakona u dijelu koji se odnosi na produženje posebnih istražnih radnji nisu u skladu sa članom II/3f) Ustava Bosne i Hercegovine i članom I/2 Ustava Bosne i Hercegovine. Naime, Ustavni sud je u sadržaju navedene odredbe uočio neodređeni pravni termin, tj. da se posebne istražne radnje mogu produžiti „iz posebno važnih razloga“. Budući da se radi o neodređenom pravnom terminu nije jasno odnosi li se na nemogućnost daljeg pribavljanja dokaza uslijed toga što posebne istražne radnje ne daju očekivane rezultate ili se odnose na samu prirodu i okolnosti izvršenja kaznenog djela. Sudac za prethodni postupak nema precizna mjerila u zakonu prema kojima bi mogao razmotriti prijedlog tužitelja za produljenje posebnih istražnih radnji i u skladu s tim prijedlog odbiti, odnosno usvojiti i odrediti produženje. Ustavni sud je našao da zakonodavac nije poštovao da zakon mora dovoljno jasno propisati obim diskrecije dodijeljene nadležnim tijelima, jer je propisao da se iz posebno važnih razloga, što predstavlja neodređenu pretpostavku, mogu produžiti posebne istražne radnje zbog čega se ne osigurava odgovarajuća zaštita od proizvoljnog miješanja u pravo na privatni život.

Osim toga, Ustavni sud je uočio da, iako je propisao vrste krivičnih djela za koja je moguće odrediti posebne istražne radnje, zakonodavac je na isti način i u istim rokovima predvidio produženje posebnih istražnih radnji bez obzira o kojim krivičnim djelima se radi. S tim u vezi ukazao da je nesporno potrebno duže trajanje posebnih istražnih radnji ako se radi o dokazivanju krivičnih djela terorizma, korupcije, organiziranog kriminala, trgovine ljudima i oružjem budući da izvršenja ovih djela mogu trajati duži vremenski period. Ustavni sud je ocijenio nejasnim zbog čega priroda i težina krivičnih djela za koja je, na primjer, propisana maksimalna kazna zatvora do tri godine ili do pet godina objektivno opravdava mogućnost određivanja tih mjera u najdužem trajanju jednako kao krivična djela s propisanom kaznom zatvora do dvadeset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora. Ustavni sud je zaključio da zakonodavac prilikom propisivanja trajanja posebnih istražnih radnji

[30] Član 2 Konvenciji UN o borbi protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, („Službeni glasnik BiH“ 3/02)- teško krivično djelo predstavlja prekršaj kažnjiv maksimalnim lišavanjem slobode od najmanje četiri godine ili težom kaznom

nije vodio računa o razmjeru između ograničavanja ljudskih prava i težine krivičnih djela, odnosno pitanje trajanja posebnih istražnih radnji nije uskladio s prirodom pojedinih krivičnih djela na koja se produžavanje objektivno ne treba odnositi.

Izmjenama ZKP-a BiH propisano je „Istražne radnje iz člana 116 stav 2 tačke a) do d) i tačka g) ovog zakona mogu trajati najduže do mjesec dana, a ako one daju rezultate i postoji razlog da se nastavi s njihovim provođenjem radi prikupljanja dokaza, mogu se na obrazložen prijedlog tužioca produžiti za još mjesec dana, s tim da mjere iz tački od a) do c) mogu trajati ukupno najduže šest mjeseci za krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, a za ostala krivična djela najduže četiri mjeseca. Mjere iz tački d) i g) mogu trajati ukupno najduže tri mjeseca za krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, a za ostala krivična djela najduže dva mjeseca. Izuzetno u odnosu na krivično djelo organiziranog kriminala i krivična djela terorizma istražne radnje iz člana 116 stav (2) tačke a) do d) i tačka g) ovog zakona, ako one daju rezultate i postoji razlog da se nastavi s njihovim provođenjem radi prikupljanja dokaza, mogu se na obrazložen prijedlog tužioca produžiti još do tri mjeseca. Prijedlog za radnju iz člana 116 stav (2) tačka f) ovog zakona može se odnositi samo na jednokratni akt, a zahtjev za svaku narednu radnju protiv istog lica mora sadržavati razloge koji opravdavaju njenu upotrebu.”

Novo zakonsko rješenje ponovilo je dužinu trajanja istih istražnih radnji (do mjesec dana), ponovilo je mogućnost njihovog produženja za još mjesec dana s tim što je kao novinu propisalo da za navedeno trebaju biti ispunjena dva uslova: da istražne radnje koje su određene daju rezultate i da postoji razlog da se nastavi sa njihovim provođenjem.

Prema novom zakonskom rješenju ukupno trajanje istražnih radnji iz tačke a) do c) je u direktnoj vezi sa težinom krivičnog djela (najduže šest mjeseci za krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna i najduže četiri mjeseca za ostala krivična djela), za razliku od prethodnog zakonskog rješenja prema kojem su ove istražne radnje mogle trajati najduže šest mjeseci bez obzira o kojim djelima se radi.

Dalje, prema novom zakonskom rješenju ukupno trajanje istražnih radnji iz tačke d) i g) je takođe u direktnoj vezi sa težinom krivičnog djela (najduže tri mjeseca za krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna i najduže dva mjeseca za ostala krivična djela) za razliku od prethodnog zakonskog rješenja prema kojem su ove istražne radnje mogle trajati najduže tri mjeseca bez obzira o kojim djelima se radi.

Osim toga novo zakonsko rješenje odredilo je kao izuzetak mogućnost produženja istražnih radnji iz tačke a) do d) i tačka g) još do tri mjeseca (dakle ukupno devet mjeseci) u odnosu na krivično djelo organiziranog kriminala i krivična djela terorizma, ali takođe uz ispunjenje dva uslova: da istražne radnje koje su određene daju rezultate i da postoji razlog da se nastavi sa njihovim provođenjem.

Lista korištenih skraćenica

Brčko distrikt Bosne i Hercegovine – BD BiH

Centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca RS – CEST RS

Centar za edukaciju sudija i tužilaca FBiH – CEST FBiH

Evropska konvencija o ljudskim pravima – EKLJP

Evropski sud za ljudska prava – ESLJP

Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi – OSCE/OEBS

Sud Evropske unije – Sud EU

Vijeće Evrope – VE

Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH – VSTV BiH/VSTS BiH

Najava sljedećeg broja *Pravne hronike*

Sljedeći broj *Pravne hronike* (broj 9) će biti objavljen u martu 2019. godine.

Teme koje će biti obuhvaćene su: praksa Suda Evropske unije; novine u praksi Evropskog suda za ljudska prava, Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Suda Bosne i Hercegovine, Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, Vrhovnog suda Republike Srpske i Apelacionog suda Distrikta Brčko BiH, sve za drugu polovinu 2018. godine. U sljedećem broju članci će biti posvećeni primjeni mjera oduzimanja imovinske koristi u BiH, kao i elektronskim resursima za stručno usavršavanje pravnika.

Elektronsko izdanje *Pravne hronike* je dostupno na internet stranici www.pravnahronika.org.

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

The AIRE Centre
Advice on Individual Rights in Europe

British Embassy
Sarajevo